

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

CONTACT FARMERS' OPINION TOWARDS
AGRICULTURAL KNOWLEDGE ACQUISITION THROUGH
MASS MEDIA, SANSAI DISTRICT, CHIANG MAI, THAILAND.

นางสาวพรนุช เปี่ยมพันธ์

เสนอ

บัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
เพื่อความรู้สึกร่วมกันทั้งปวงเทคโนโลยีการเกษตรมหาวิทยาลัยแม่โจ้
สาขาส่งเสริมการเกษตร

พ.ศ. 2533

(2)

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
เทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร
สาขา

ส่งเสริมการเกษตร
ภาควิชา

เรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

CONTACT FARMERS' OPINION TOWARDS AGRICULTURAL KNOWLEDGE
ACQUISITION THROUGH MASS MEDIA, SANSAI DISTRICT, CHIANG MAI,
THAILAND.

นามผู้วิจัย นางสาวพรพิมล ปิยะพันธุ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย
ประธานกรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. เทพ พงษ์พานิช)
วันที่ 4 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2533

กรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)
วันที่ 4 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2533

กรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. นำชัย ทนุผล)
วันที่ 4 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2533

หัวหน้าภาควิชา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. นำชัย ทนุผล)
วันที่ 4 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2533

บัณฑิตศึกษารับรองแล้ว

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อานนท์ เทียงตรง)
ประธานคณะกรรมการบัณฑิตศึกษา
วันที่ 4 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2533

คำนิยม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จากความกรุณาของคณะกรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. เทพ พงษ์พานิช รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ รองศาสตราจารย์ ดร. นำชัย ทนุผล กรุณาให้คำแนะนำช่วยเหลือมา โดยตลอด รองศาสตราจารย์ บรรพต ตันติเสรี ได้ให้คำแนะนำเพิ่มเติม อาจารย์ดำเกิง ชำนาญคำ ช่วยแนะนำการวิเคราะห์ข้อมูล อาจารย์ศิริกาญจน์ นันทวาสและผู้ช่วยศาสตราจารย์ จรรยา อภิชาติตรากุล กรุณาตรวจแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษ อาจารย์น้ำเพชร วินิจัยกุล ช่วยตรวจรูปเล่มวิทยานิพนธ์ เกษตรกรผู้นำ ผู้ให้ข้อมูล ตลอดจนครู-อาจารย์ ผู้ให้การศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนสนับสนุนทุกท่านซึ่งไม่สามารถกล่าวนามไว้ ณ โอกาสนี้ได้

เหนือสิ่งอื่นใดผู้วิจัยขอน้อมระลึกถึงพระคุณบิดา-มารดา ผู้เป็นแรงใจและสนับสนุนให้ผู้ วิจัยได้ทำวิทยานิพนธ์สำเร็จตามความมุ่งหวัง

พรพิมล ปิยะพันธุ์

มิถุนายน 2533

สารบัญเรื่อง

หน้า

สารบัญตาราง

(9)

สารบัญภาพ

(11)

บทคัดย่อ

(12)

บทที่ 1 บทนำ

1

ปัญหาของการวิจัย

2

วัตถุประสงค์

4

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4

ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

5

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร

7

ความหมายของการสื่อสาร, สื่อมวลชน, การสื่อสารมวลชน

7

บทบาทของสื่อมวลชนต่อสังคม

8

บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการส่งเสริมการเกษตร

9

สื่อวิทยุกระจายเสียง

12

- ความสำคัญ

12

- วิทยุกระจายเสียงกับงานพัฒนา

13

- รายการวิทยุกระจายเสียงทางการเกษตร

14

สื่อวิทยุโทรทัศน์

18

- ความสำคัญ

18

- รูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการเกษตร

19

หนังสือพิมพ์	22
- ความสำคัญ	22
- การเขียนบทความทางการเกษตรทางหนังสือพิมพ์	22
- หนังสือพิมพ์กับงานพัฒนา	24
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	27
สถานที่ดำเนินการวิจัย	27
ประชากรและการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย	28
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	30
การสร้างแบบสัมภาษณ์และการทดสอบเครื่องมือ	30
นิยามศัพท์	32
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34
ระยะเวลาในการวิจัย	34
บทที่ 4 ผลการวิจัยและการวิจารณ์	35
ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำ	35
เพศ	36
อายุ	36
ระดับการศึกษา	37

ตอนที่ 2 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้นำ	38
รายได้	39
จำนวนที่ดินทำการเกษตร	39
สภาพการถือครองที่ดินทำการเกษตร	40
สภาพการใช้สินเชื่อการเกษตร	40
แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร	41
การเป็นสมาชิกกลุ่ม	41
ตอนที่ 3 ความนิยมในการใช้สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง	44
วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวันของเกษตรกรผู้นำ	44
ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตร	
จากวิทยุกระจายเสียง	47
- รายการวิทยุทางการเกษตรที่เกษตรกรผู้นำได้รับฟัง	47
- ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำจากการได้รับความรู้	
ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง	49
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการวิทยุทางการเกษตร	
ที่เกษตรกรผู้นำต้องการ	52
- ปัญหาของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการ	
เกษตรจากวิทยุกระจายเสียง	55
ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตร	
จากวิทยุโทรทัศน์	56
- รายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร	
ที่เกษตรกรผู้นำได้ชม	56

- ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทาง การเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์	57
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ เกษตรกรผู้นำต้องการ	60
- ปัญหาจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์	62
ตอนที่ 6 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตร จากหนังสือพิมพ์รายวัน	64
- บทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวันที่เกษตรกร ผู้นำนิยมอ่าน	64
- ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทาง การเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน	65
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทความทางการเกษตร ที่เกษตรกรผู้นำต้องการ	68
- ปัญหาของเกษตรกรผู้นำ จากการได้รับความรู้ทางการเกษตร จากหนังสือพิมพ์รายวัน	69
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	71
วัตถุประสงค์	71
วิธีดำเนินการวิจัย	71
ผลการวิจัย	72
อภิปรายผลการวิจัย	75
ข้อเสนอแนะ	80

เอกสารอ้างอิง

84

ภาคผนวก

92

ภาคผนวก ก. แผนที่แสดงสถานที่วิจัย

93

ภาคผนวก ข. หนังสือสำคัญเกี่ยวข้องกับการวิจัย

96

ภาคผนวก ค. แบบสัมภาษณ์

98

ภาคผนวก ง. รายละเอียดเกี่ยวกับสื่อมวลชนที่รับได้ในจังหวัดเชียงใหม่
(ปี พ.ศ. 2531)

113

ภาคผนวก จ. ประวัติผู้วิจัย

119

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงผลการคำนวณประชากรตัวอย่างที่ศึกษา	29
2 จำนวนและร้อยละลักษณะส่วนบุคคลของ เกษตรกรผู้นำ	37
3 จำนวนและร้อยละ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของ เกษตรกรผู้นำ	42
4 จำนวนและร้อยละ เกษตรกรผู้นำแยกตามสภาพการใช้สื่อ	45
5 จำนวน เกษตรกรผู้นำ แยกตามความนิยมฟังรายการวิทยุทางการเกษตร	49
6 จำนวนและร้อยละแยกตามความเปลี่ยนแปลงของ เกษตรกรผู้นำจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง	51
7 จำนวนและร้อยละ เกษตรกรผู้นำแยกตามความต้องการรายการวิทยุทางการเกษตร	54
8 จำนวน เกษตรกรผู้นำแยกตามปัญหาจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง	55
9 จำนวน เกษตรกรผู้นำแยกตามความนิยมชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร	57
10 จำนวนและร้อยละของ เกษตรกรผู้นำแยกตามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์	59

ตาราง

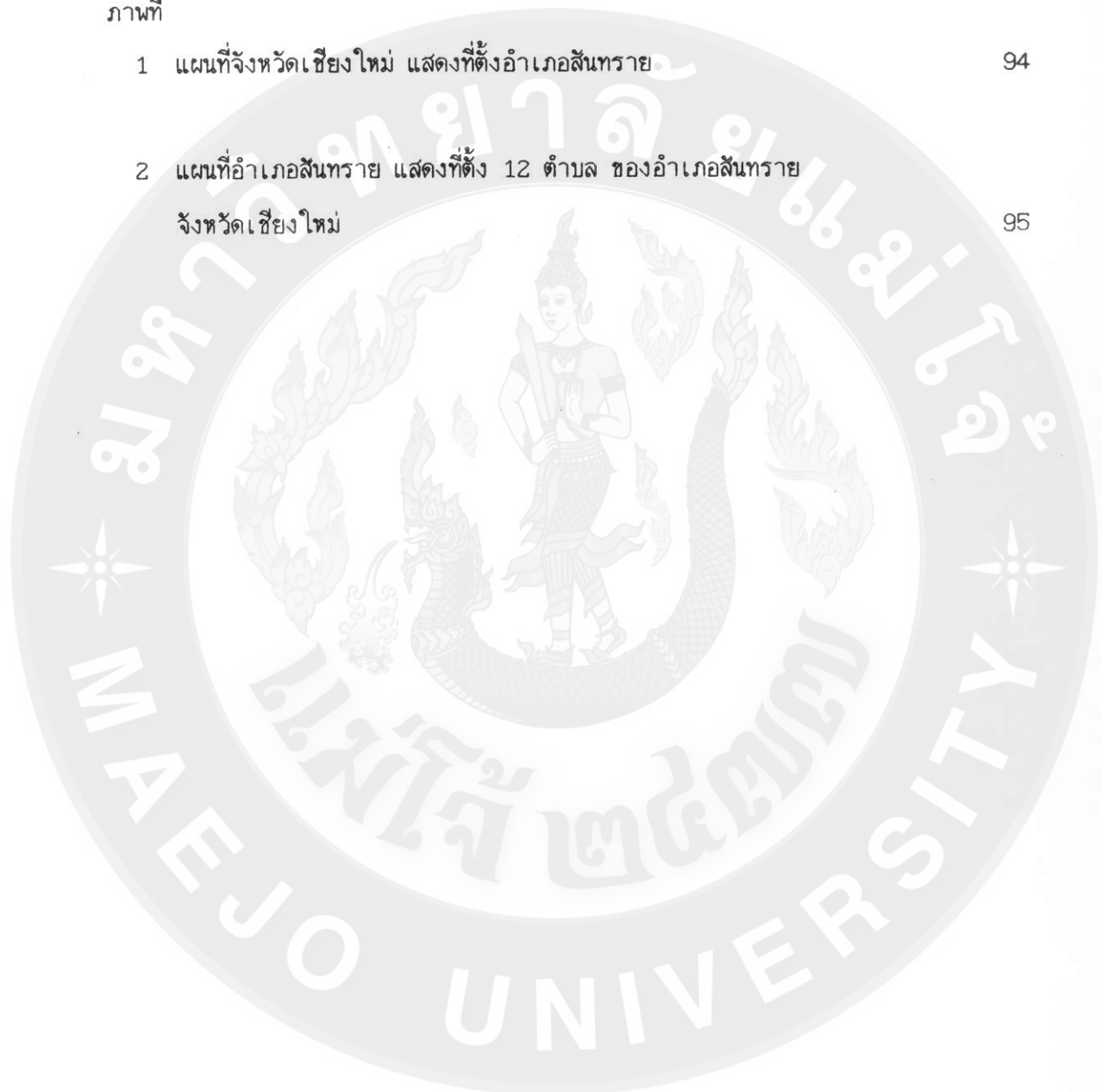
11	จำนวนของเกษตรกรผู้นำแยกตามความต้องการรายการวิทยุโทรทัศน์ ทางการเกษตร	61
12	จำนวนของเกษตรกรผู้นำแยกตามปัญหาจากการได้รับความรู้ ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์	63
13	จำนวนเกษตรกรผู้นำแยกตามความชอบอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ฉบับต่าง ๆ	64
14	จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้นำแยกตามความเปลี่ยนแปลง จากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน	67
15	จำนวนของเกษตรกรผู้นำแยกตามความต้องการบทความทาง การเกษตร	69
16	จำนวนของเกษตรกรผู้นำแยกตามปัญหาที่เกิดจากการได้รับความรู้ ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน	70

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่

1	แผนที่จังหวัดเชียงใหม่ แสดงที่ตั้งอำเภอสันทราย	94
2	แผนที่อำเภอสันทราย แสดงที่ตั้ง 12 ตำบล ของอำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่	95

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจาก
สื่อมวลชน อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

ผู้วิจัย : นางสาวพรพิมล ปิยะพันธุ์

ชื่อปริญญา : เทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

สาขาวิชาเอก : ส่งเสริมการเกษตร

ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

....4.../มิถุนายน/2533

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พรรณนาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม
ของเกษตรกรผู้นำ (2) เพื่อศึกษาความนิยมในการใช้สื่อประเภทวิทยุ วิทยุโทรทัศน์และหนังสือ
พิมพ์รายวันของเกษตรกรผู้นำ (3) เพื่อทราบความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความ
รู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์รายวัน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจาก
เกษตรกรผู้นำจำนวน 220 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS
สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปดังนี้

1. เกษตรกรผู้นำร้อยละ 89.5 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 44 ปี ร้อยละ 68.6 จบ
การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4

2. เกษตรกรผู้นำมีรายได้เฉลี่ย 26,800 บาทต่อปี ร้อยละ 46.8 มีเนื้อที่ทำการเกษตร 5 ถึง 10 ไร่ ร้อยละ 56.4 มีสภาพการถือครองที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง ร้อยละ 67.3 ใช้สินเชื่อทางการเกษตร เพื่อใช้ลงทุนในกิจการเกษตร เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ (จำนวน 89 คน) ได้รับสินเชื่อจากสหกรณ์การเกษตร และ เป็นสมาชิกของกลุ่มสหกรณ์การเกษตรมากกว่ากลุ่มอื่น

3. เกษตรกรผู้นำร้อยละ 92.7 มีเครื่องรับวิทยุและร้อยละ 91.8 มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์เป็นของตนเอง จึงมีพฤติกรรมการรับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุและวิทยุโทรทัศน์ที่บ้านของตนเองมากกว่าที่อื่น มีเกษตรกรผู้นำร้อยละ 87.7 เคยชมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรร้อยละ 71.9 เคยฟังรายการวิทยุการเกษตร และร้อยละ 60 เคยอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวันซึ่งส่วนใหญ่จะอ่านจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านและซื้อมาอ่านเองที่บ้านเป็นบางครั้ง

4. เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ (179 คน) ชอบชมรายการข่าวเกษตรทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 7 มากกว่าช่องอื่น ๆ เพราะเป็นรายการที่ให้ความรู้และดำเนินรายการได้น่าสนใจ เกษตรกรผู้นำมีความเปลี่ยนแปลงต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ดังนี้คือร้อยละ 95.5 มีความรู้เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 95.9 สนใจหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ร้อยละ 83.4 นำไปทดลองปฏิบัติในอาชีพ ร้อยละ 44 นำไปใช้ปรับปรุงอาชีพ และร้อยละ 94.3 นำไปเผยแพร่พูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร สำหรับรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร พบว่าเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ (113 คน) ชอบรายการสารคดีทางการเกษตร ร้อยละ 68.9 ชอบผู้ดำเนินรายการที่เป็นทางการ และร้อยละ 68.9 ชอบช่วงเวลาการนำเสนอ 30 นาที ส่วนปัญหาจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์พบว่า เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่จำรายละเอียดของเนื้อหาไม่ค่อยได้

5. เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ (จำนวน 103 คน) ชอบฟังรายการ "เพื่อนเกษตรกร" จากสถานีวิทยุกระจายเสียง มก. เชียงใหม่มากกว่ารายการอื่น เพราะให้ความรู้ได้ตรงตามฤดูกาลปลูกพืช เกษตรกรผู้นำมีความเปลี่ยนแปลงจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุดังนี้ ร้อยละ 94.5 มีความรู้เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 95.5 สนใจหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ร้อยละ

80.7 นำความรู้ไปทดลองปฏิบัติ ร้อยละ 60.8 นำความรู้ไปใช้ปรับปรุงอาชีพ และร้อยละ 92.4 นำไปเผยแพร่กับเพื่อนเกษตรกร เกษตรกรผู้นำ (จำนวน 109) ชอบรายการตอบปัญหาทางการเกษตร ร้อยละ 62.7 ชอบผู้ดำเนินรายการที่ใช้ภาษาท้องถิ่น และร้อยละ 63.4 ชอบช่วงการนำเสนอของรายการ 30 นาที เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุเลย

6. เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ (จำนวน 123 คน) ชอบอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เพราะเป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ความรู้ทันกับเหตุการณ์ เกษตรกรผู้นำมีความเปลี่ยนแปลงจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวันดังนี้ ร้อยละ 50.8 ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 50.8 สนใจหาความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 67.5 นำความรู้ไปทดลองปฏิบัติ ร้อยละ 43.9 นำไปปรับปรุงอาชีพ และร้อยละ 51.5 นำไปเผยแพร่สู่เพื่อนเกษตรกร โดยส่วนใหญ่ (จำนวน 42 คน) ชอบบทความในลักษณะการตอบปัญหาทางการเกษตร และพบว่าเกษตรกรผู้นำมีปัญหาจากการหาซื้อหนังสือพิมพ์อ่านลำบาก

ABSTRACT

Title : Contact Farmers' Opinion Towards Agricultural Knowledge Acquisition Through Mass Media, Sansai District, Chiang Mai, Thailand

By : Miss Pornpimon Piyaphan

Degree : Master of Agricultural Technology (Agricultural Extension)

Major Field : Agricultural Extension

Chairman, Thesis Advisory Board :

(Associate Professor Dr. Thep Phongparnich)

...⁴.../June/1990

The purposes of this study were to investigate : 1) personal and socio-economic background of contact farmers; 2) the contact farmers' preference of using radio, television, and daily newspapers; 3) the opinions of the contact farmers towards agricultural knowledge acquisition through radio, television and newspapers.

Data were collected by interview. The population consisted of 200 contact farmers. The data analysis were done by computer

assisted method (SPSS), and presented as percentage, means and standard deviation.

The results were as follows :

1. It was found that the majority (89.5) of the contact farmers were male with an average age of 44 years. They had only primary school education.

2. The average income of the contact farmers were 26,800 baht. The minority of those had farm size of 5-10 rai. More than one-half had their own farms. The majority of those (67.3) obtained credit from agricultural cooperatives to use in farm investment. In addition most of them were the members of Agricultural Cooperative more than any other groups.

3. As far as the research concerned, most of the contact farmers had their own radio and televisions. The majority (87.7) of those farmers watched the agricultural programs on television while 71.9 percent of those listened to the agricultural programs on radio. Sixty percent of those read the agricultural articles from daily newspapers at the villages' common reading and they sometimes read them at their home.

4. The majority of those contact farmers watched the agricultural programs on Bangkok Broadcasting Limited Company (Channel 7) more than other programs. Those programs had had a great

impact on them most of them obtained more agricultural knowledge and they gained more knowledge from other sources as well; 80.7 percent of those used the agricultural knowledge in their farms while 44 percent of those utilized it for vocational improvement; the majority of those talked such knowledge to their fellow farmers. Regarding the opinion on the television programs, the majority of those liked documentary type of the agricultural programs, the formal program presentors, and a 30 minute presentation. On the problem relating to the agricultural programs on television, it was found that 61.1 percent of the contact farmers could not remember the details of the programs.

5. The majority of these contact farmers preferred listening to Farmers' Friend Program of Kasetsart University Radio Station in Chiangmai to any other programs. It was found that those programs had had a great impact on them : most of them obtained more agricultural knowledge and they gained more knowledge from other sources as well; 80.7 percent of those used these agricultural knowledge in their farms while 60.8 percent of those utilized it for vocational improvement; the majority of those talked about such knowledge to their fellow farmers. It was found that the majority of those expressed their preference for Farming Question and Answer program; 62.7 percent of those liked the programs presented in local dialect as well as a 30 minute presentation program. Most of the contact farmers had no problems of agricultural knowledge from radio programs. Most of the contact farmer had no problems of agricultural knowledge from radio programs.

6. As far as the research concerned, the majority of those liked to read agricultural articles from "Thai Rath" because they obtained new technology and information. The influence of agricultural information from newspaper on the contact farmers were as follows : More than one-half gained more knowledge and they got those knowledge from other sources too; the majority of those use the knowledge in their farms while the minority of those utilized it for vocational improvement 51.5 percent of those talked about the agricultural knowledge to their follow farmers. The majority of those liked articles in the form of questions and answers most. They had difficulty in buying newspapers for reading.

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

เกษตรกรรมถือเป็น "รากฐานทางเศรษฐกิจ" ของประเทศไทยเพราะทรัพยากรและประชากรส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเกษตร โดยมีประชากรเกษตรในปัจจุบัน (2528) ถึงร้อยละ 64.16 ของประชากรทั้งหมด (บุญสม วราเอกศิริ, 2529 : 1)

เกษตรกรเหล่านี้อาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งจากประสบการณ์ของรัฐบาลในการพัฒนาชนบท ตั้งแต่ปี 2505 เป็นต้นมาได้ทุ่มเทงบประมาณมหาศาลให้กับโครงการพัฒนาชนบทซึ่งมีหลายหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฯลฯ ได้เข้าไปปฏิบัติงานในเขตชนบทอย่างต่อเนื่อง แต่ประชาชนก็ยังมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีขึ้น ยังคงยากจน มีโรคภัยไข้เจ็บและไม่รู้หนังสือ (พัชรินทร์ เทพวรรณ, 2526 : 1) ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการที่เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดโอกาสที่จะแสวงหาความรู้วิทยาการเกษตรแบบใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงการผลิตให้ทันกับความต้องการของตลาด

บทบาทสำคัญประการหนึ่งของรัฐบาลในการส่งเสริมการเกษตรคือ บริการความรู้แก่เกษตรกร โดยเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเป็นเกษตรตำบล..."1 คน รับผิดชอบครอบคลุมเกษตรกรประมาณ 1,000 ครอบครัว โดยปกติก็เท่ากับตำบลละ 1 คน..." (เทพพนธ์พานิช, 2525 : 44) แต่เจ้าหน้าที่ที่เข้าไปปฏิบัติงานในหมู่บ้านและตำบลก็ยังไม่เพียงพอกับการให้บริการแก่เกษตรกร เนื่องจากยังมีขีดจำกัดด้านบุคลากรที่เหมาะสมและค่าใช้จ่ายในการขยายบริการ ดังนั้นเมื่อวิทยาการด้านเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารเจริญมากขึ้น ทำให้สื่อประเภท วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตรมากขึ้น ประกอบกับสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และ

หนังสือพิมพ์นั้นวันจะยิ่งเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าหากมีบริการทางด้านสาธารณูปโภคประเภทไฟฟ้าขยายไปสู่หมู่บ้านต่าง ๆ ในชนบทมากขึ้น จำนวนบริการของสื่อมวลชนจะยิ่งขยายบริการออกไปได้อย่างทั่วถึง เป็นการสนับสนุนการบริการความรู้ข่าวสารให้แก่เกษตรกรได้อย่างดี นอกจากนี้ยังทำให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

ปัญหาของการวิจัย

(Statement of the Problem)

ในภาวะปัจจุบันงานส่งเสริมการเกษตรโดยวิธีสื่อสารมวลชนประเภทวิทยุ หนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ ได้รับความสนใจและเป็นที่ยอมรับของหน่วยงานทั้งที่เกี่ยวข้องโดยตรง และหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนในการถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตร โดยให้ความสำคัญที่จะพัฒนาคุณภาพของสื่อมวลชนให้เกิดประโยชน์กับบุคคลเป้าหมายให้มากที่สุด ซึ่งกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวคือ ผู้ที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เรียกโดยทั่ว ๆ ไปว่า "เกษตรกร" ซึ่งเกษตรกรแต่ละคนจะมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ความแตกต่างนี้เองที่ทำให้กลุ่มบุคคลซึ่งมีคุณลักษณะที่สามารถช่วยเหลือเพื่อนเกษตรกรได้ดี ได้รับความไว้วางใจให้เป็น "เกษตรกรผู้นำ" ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวคือ เป็นผู้

...มีความรู้ เป็นที่ยอมรับนับถือของบุคคลในท้องถิ่น บุคคลที่จะยอมรับนวัตกรรมทั้งหลายมักมาขอความคิดเห็น ขอข้อมูลจากบุคคลเหล่านี้ นักส่งเสริมการเกษตรมักใช้บุคคลกลุ่มนี้เป็นตัวเร่งการเผยแพร่ความรู้ข่าวสาร เพราะบุคคลกลุ่มนี้จะไม่ก้าวหน้าเกินไปจากเกษตรกรทั่ว ๆ ไป จึงเป็นแบบอย่างที่ดีที่สุดที่บุคคลในสังคมจะเลียนแบบตาม...และประสบผลสำเร็จในการใช้นวัตกรรม (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2528:

จากคุณลักษณะสำคัญดังกล่าว จึงทำให้กลุ่มเกษตรกรผู้นำ เป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญกลุ่มหนึ่งที่จะได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน และสนใจติดตามข่าวสารต่าง ๆ เพื่อนำความรู้ไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพของตนเองและเผยแพร่สู่เพื่อนเกษตรกรได้ดี

คุณภาพของการให้ข่าวสาร จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาปรับปรุงให้เอื้อต่อการได้รับประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายให้มากที่สุด ซึ่งนอกจากจะพิจารณาแหล่งข่าวและสื่อแล้ว ข้อมูลที่ได้จากปฏิกิริยาโต้ตอบของกลุ่มเป้าหมายก็เป็นข้อมูลสำคัญ ซึ่งปัจจุบันนี้แหล่งความรู้ทางการเกษตรต่าง ๆ ยังประสบกับปัญหาการได้รับปฏิกิริยาโต้ตอบของกลุ่มเป้าหมายอยู่มาก เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายกระจายอยู่ทั่วไปเป็นจำนวนมาก... เป็นการยากที่จะหามาตรการในการวัดปฏิกิริยาโต้ตอบ... (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2530 : 54)

การที่จะทราบปฏิกิริยาโต้ตอบของกลุ่มเป้าหมายในปัจจุบันนี้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายหน่วยงานทั้งภาคเอกชนและรัฐบาล หรือบุคคลที่สนใจซึ่งมักจะศึกษาเฉพาะเรื่องเฉพาะกลุ่ม ยังไม่สามารถศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายได้ครอบคลุมทุกพื้นที่

อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอำเภอหนึ่งที่มีเกษตรกรเป้าหมายคือเกษตรกรผู้นำที่มีโอกาสได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน ทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่ แหล่งส่งเสริมความรู้ดังกล่าวมีความต้องการทราบปฏิกิริยาโต้ตอบจากกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างมาก จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยต้องศึกษาถึงความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชนเพื่อทราบข้อเท็จจริงว่าการส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรต่าง ๆ ทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันนั้นกลุ่มบุคคลเป้าหมายได้รับประโยชน์หรือไม่ อย่างไร และมีปัญหาอุปสรรคจากการรับความรู้อย่างไร เพื่อนำข้อมูลส่วนนี้ไปเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาปรับปรุงการส่งเสริมความรู้ทางการเกษตร โดยใช้สื่อมวลชนประเภทวิทยุ วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ให้เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์

(Objectives of the Study)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ

1. เพื่อพรรณาลักษณะส่วนบุคคลทางสังคมเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้นำ
2. เพื่อศึกษาความนิยมในการใช้สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวันของเกษตรกรผู้นำ
3. เพื่อทราบความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(Importance of the Study)

ผลของการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อบุคคลและหน่วยงานดังนี้

1. ผลของการศึกษาเป็นประโยชน์ต่องานส่งเสริมการเกษตรของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้นำข้อมูลไปประกอบการ พิจารณาเพื่อส่งเสริมความรู้โดยใช้สื่อมวลชนให้สอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานของเกษตรกร และเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค ในการส่งเสริมอาชีพเกษตรกร โดยใช้สื่อมวลชน
2. ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในท้องถิ่นที่สนับสนุนการให้ความรู้ทางการเกษตรโดยใช้สื่อมวลชน ได้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรเป้าหมายกลุ่มหนึ่งจากการฟังวิทยุ ชมวิทยุโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ทางการเกษตรไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการให้ความรู้ทางการเกษตรต่อเกษตรกรต่อไป

3. ผลการศึกษาเป็นประโยชน์กับการศึกษาค้นคว้าของผู้ที่สนใจและใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับผู้ที่ทำงานวิจัย เรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องความคิดเห็นของเกษตรกร ผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน

ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา

(Scope and Limitation)

1. การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาเฉพาะในช่วงปี 2531-2532
2. ด้านผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเกษตรกรผู้นำ ในอำเภอสนทราย จังหวัด เชียงใหม่ ซึ่งเป็นเกษตรกรที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ของ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยใช้อัตราครอบครัวเกษตรกร 10 ครอบครัวต่อเกษตรกรผู้นำ 1 คน จำนวนเกษตรกรผู้นำในอำเภอสนทรายมีทั้งหมด 1,124 คน (ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรอำเภอ สนทราย : 2530) จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างตามตารางสัดส่วนการคัดเลือกขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ประชากรผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด 220 คน
3. ในด้านข้อมูลจากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นข้อมูลที่ได้จากการตอบตามความคิดเห็นส่วนตัว และความทรงจำของผู้ให้ข้อมูลในช่วงที่สัมภาษณ์เท่านั้น
4. สื่อมวลชนที่ศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มี 3 ประเภทคือ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และ หนังสือพิมพ์รายวัน ทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นที่สามารถรับได้ในอำเภอสนทราย จังหวัด เชียงใหม่ ในช่วงปี 2531-2532
5. ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน ศึกษาเกี่ยวกับ

- ความนิยมเกี่ยวกับรายการวิทยุการเกษตร รายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร และบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวันที่เกษตรกรผู้นำได้ติดตาม
- ความชอบเกี่ยวกับรูปแบบรายการ ผู้ดำเนินรายการ ความยาวในการนำเสนอของรายการวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์การเกษตรและประเภทของบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน
- ปัญหาอุปสรรคจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน
- ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำ จากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อทั้ง 3 ประเภท

6. ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกรผู้นำที่ศึกษาได้แก่ อายุ รายได้ เนื้อที่ทำการเกษตร สภาพการถือครองที่ทำการเกษตร สินเชื่อทางการเกษตร ระดับการศึกษา และการเป็นสมาชิกกลุ่ม

7. ความนิยมในการใช้สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวันของเกษตรกรผู้นำในอำเภอลันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาเฉพาะปี พ.ศ. 2531 - 2532

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

(REVIEW OF RELATED LITERATURE)

ในการตรวจเอกสารในบทนี้ เป็นการรวบรวมความรู้จากเอกสารตำรา และผลงานวิจัยของนักวิชาการ เป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับความหมายของการสื่อสาร การสื่อสารมวลชน บทบาทของสื่อมวลชนต่อสังคม บทบาทของสื่อมวลชนต่อการส่งเสริมการเกษตร บทบาทของสื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อหนังสือพิมพ์ต่อการให้ความรู้แก่เกษตรกร รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำมาเสนอตามลำดับ ดังนี้คือ

ความหมายของการสื่อสาร, สื่อมวลชน, สื่อสารมวลชน

"การสื่อสาร" คำนี้มีผู้ให้ความหมายเอาไว้มากมาย ต่างแนวความคิดกัน ดังเช่น บำรุง สุขพรรณ (2520 : 256) ให้ความหมายว่า

"การสื่อสาร" คือรูปหนึ่งของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันระหว่างบุคคล ซึ่งหากจะพูดเชิงโวหารแล้ว การแลกเปลี่ยนนั้นอาจทำให้บุคคลสามารถเข้าถึงจิตใจของผู้อื่นได้ และบุญสม วราเอกศิริ (2529 : 198) ได้สรุปว่า "การสื่อสารคือการที่มนุษย์ติดต่อข่าวสารข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและทำที่ต่าง ๆ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งหรือหลายคน" ซึ่งแต่ละความหมายมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่ต่างกันแล้วแต่ความมุ่งหมายของผู้ใช้ โดยสรุปแล้ว ความหมายที่กระชับรัดเข้าใจง่ายของคำว่า การสื่อสาร คือ "กระบวนการที่ความคิดข่าวสารถูกส่งออกไปยังผู้รับ ด้วยเจตนาที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบางประการของผู้รับสาร"

"สื่อมวลชน" ตามพจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน (2525 : 812) ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง "สื่อกลางที่นำข่าวและความรู้ไปสู่มหาชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และภาพยนตร์"

ส่วนความหมายของคำว่าสื่อสารมวลชนนั้นจะขอยกคำกล่าวของ บำรุง สุขพรรณ (2523 : 264-265) ซึ่งให้ความหมายไว้ครอบคลุม ดังนี้คือ

สื่อสารมวลชน เป็นการติดต่อสื่อสารไปสู่บุคคลมากมาย ทั้งในและนอกประเทศ ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีฐานะ อาชีพ วัย แตกต่างกัน ผู้ที่รับสาร ได้แก่ ผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ผู้ฟังวิทยุกระจายเสียง ผู้ชมโทรทัศน์ และผู้ชมภาพยนตร์ เป็นบุคคลแต่ละคน หากมีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ทั้งนี้ด้วยการตัดสินใจของตนเอง และเลือกปฏิบัติของตนเอง บุคคลเหล่านี้เมื่อได้อ่าน ได้ฟัง และได้ชม อาจปรารถนา ปราศรัยกับญาติมิตร เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และในการนี้สารที่ตนได้รับก็อาจแพร่ไปในหมู่ของตนได้

บทบาทของสื่อมวลชนต่อสังคม

หน้าที่และบทบาทของสื่อมวลชนมีมากมาย เพราะสื่อมวลชนเป็นตัวกลางที่แสดงออกและถ่ายทอดความคิด ศิลปวิทยาการทั้งหลายให้คงอยู่หรือสืบทอดต่อไป ซึ่ง บุญเลิศ ศุภติลก (2526 : 29-34) ได้สรุปบทบาทสำคัญของสื่อมวลชนต่อสังคมไว้ 2 ประการคือ

1. บทบาททางพุทธิปัญญา (Intellectual) บทบาทนี้สื่อมวลชนมีหน้าที่เสริมสร้างความรู้ และให้การศึกษาแก่มนุษย์ในสังคม ในแง่ต่าง ๆ คือ

- บรรยายข้อเท็จจริงโดยการรวบรวมข่าวสาร เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างจริงจัง ไม่ลำเอียง

- ให้การศึกษาเพื่อช่วยยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้น สามารถนำไปประกอบอาชีพได้เร็วกว่าในชั้นเรียน เพราะสามารถยืดหยุ่นได้
- เพื่อการแสดงออกทางสังคม เป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นที่จะปรับปรุงสังคม
- เพื่อขจัดความกดดัน เป็นเวทีกลางที่ทุกคนในสังคมแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

2. บทบาททางจิตวิทยา (Social Psychology) สื่อสารมวลชนให้ขวัญและพลังจิตของสมาชิกในสังคม ในแง่สร้างความผูกพัน ผักผ่อนหย่อนใจ และบำบัดทางจิต

จากที่ได้กล่าวมานี้ สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญทุกแง่ของงานพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงบทบาทในการช่วยพัฒนาท้องถิ่น ซึ่ง มนัส พูนทอง (2528 : -จ-) ให้ความเห็นว่า สื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ได้มีการรวมตัวกันแน่นแฟ้นและให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นต่อการพัฒนาท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในท้องถิ่น โดยนำสื่อกลางสะท้อนปัญหาหรือความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น ไปยังผู้บริหารระดับต่างๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น และกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวเพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

บทบาทของสื่อมวลชนที่มีต่อการส่งเสริมการเกษตร

ยุคปัจจุบัน เรียกได้ว่าเป็นยุคของการสื่อสาร การปฏิวัติการสื่อสารได้เกิดขึ้นในหลายส่วนของโลก คนที่ทันสมัยถือว่าเป็นคนที่อาศัยอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยข่าวสาร (เสถียร เศษ-ประทีป, 2528 : 1) สำหรับการเปิดรับข่าวสารทางการเกษตร สรรค์วี คราชีวะ (2523: 334-335) วิจัยพบว่า

... ปัจจัยที่มีความสำคัญประการหนึ่งต่อความทันสมัยของบุคคลที่ประกอบอาชีพทำนา และอาชีพในโรงงานคือ การเปิดรับสื่อมวลชนโดยเฉพาะเนื้อหาข่าวสารที่ได้รับจาก หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งสามารถที่จะปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและเป้าหมายในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน

นอกจากนี้สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2524 : 197) ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การนำระบบการปลูกพืชตลอดปีไปสู่เกษตรกรในภาคเหนือของประเทศไทย ให้ข้อมูลซึ่งระบุว่า

... เกษตรกรหลายท่านได้ปรับปรุงพัฒนาตนเอง โดยการฟังรายการจากวิทยุกระจายเสียง เช่น ข่าวปากท้อง หรือข่าวเกษตรกร จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และจากวิทยุโทรทัศน์หรือจากแหล่งอื่น เช่น เอกสารการพิมพ์ หนังสือพิมพ์

ผลงานวิจัยที่กล่าวมานั้นแสดงให้เห็นว่า การเปิดรับสื่อมวลชนช่วยให้เกษตรกรเป็นบุคคลที่ทันสมัยมากขึ้น แต่ภาวะการทันสมัยของเกษตรกรนั้นยังไม่กระจายตัวไปสู่เกษตรกรโดยส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชนบท เนื่องจากเกษตรกรดังกล่าว มีความตื่นตัวในการเปิดรับข่าวสารสนใจหาความรู้ต่าง ๆ จากสื่อมวลชนน้อยมาก วิธีการอย่างหนึ่งที่กรมส่งเสริมการเกษตรนำมาใช้และได้ผลในการแพร่กระจายความรู้ข่าวสารไปสู่เกษตรกร คือ ใช้เกษตรกรผู้นำเป็นผู้ช่วยกระจายข่าวสารเนื่องจากเกษตรกรผู้นั้นอาศัยอยู่ในชุมชนและเป็นที่ปรึกษาของเพื่อนเกษตรกรในการประกอบอาชีพ ซึ่งได้รับความไว้วางใจในการแพร่ข่าวสารต่าง ๆ เกษตรกรผู้นำ จึงเป็นบุคคลที่สนใจหาความรู้อยู่เสมอเพื่อเป็นประโยชน์ในอาชีพของตนเอง และให้คำปรึกษากับเพื่อนบ้านได้ ข่าวสารต่าง ๆ จากสถาบันสื่อมวลชนที่เกษตรกรผู้นำได้รับ นอกจากเกษตรกรจะได้รับโดยตรงจากสื่อมวลชนแล้ว เกษตรกรผู้นำก็จะช่วยให้มีการกระจายไปสู่เกษตรกรที่ไม่ได้รับหรือไม่สนใจรับได้หรืออีกแง่คือ ได้เกิดการแลกเปลี่ยนกันระหว่างเกษตรกรเอง และเกษตรกรผู้นำกับเพื่อนบ้านนับว่าจะเกิดประโยชน์ในการพัฒนาเกษตรกรให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น พฤติกรรมการแพร่ข่าวสารจากสถาบันสื่อมวลชนสู่เกษตรกรผู้นำและแพร่กระจายไปสู่เกษตรกรนี้ ผู้เขียนขอยกผลงานวิจัยของ Lazarsfeld, Berelson และ Gaudet ใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์

(2530 : 42) ซึ่งได้ศึกษาการเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ในปี 1960 ผลการศึกษาพบว่าสื่อสารมวลชนไม่มีอิทธิพลโดยตรง ในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี แต่ผู้ที่มีอิทธิพลต่อผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือผู้นำทางความคิดและข่าวสารจะไหลจากผู้นำทางความคิดไปสู่ผู้ที่มีความตื่นตัวทางการเมืองน้อย ผลงานวิจัยนี้อาจจะเปรียบได้กับการไหลข่าวสารจากสื่อมวลชนสู่เกษตรกรผู้นำ ซึ่งเป็นผู้นำทางความคิดเห็นในการประกอบอาชีพของเกษตรกร และช่วยให้ข่าวสารไหลไปสู่เพื่อนเกษตรกรได้ดี เกษตรกรผู้นำจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มของผู้ที่ยอมรับนวัตกรรมได้เร็วกว่า เข้าใจนวัตกรรมได้ดีกว่าเกษตรกรทั่ว ๆ ไป แต่อย่างไรก็ตาม นวัตกรรมที่ได้รับการถ่ายทอดโดยสถาบันสื่อมวลชนก็มีลักษณะที่จำกัดด้วยคุณลักษณะของสื่อแต่ละประเภท การนำวิธีการสื่อสารมวลชนมาใช้ในการส่งเสริมการเกษตรจึงต้องพิจารณาถึงขั้นตอนการเรียนรู้ของเกษตรกรด้วย เนื่องจากการส่งเสริมการเกษตรมีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรตั้งแต่เกษตรกรได้รับความรู้ ประสบการณ์ ทักษะใหม่ ๆ ไปแล้ว ตัวเกษตรกรก็จะมีเปลี่ยนแปลงในทางที่มึความรู้เพิ่มขึ้น มีทัศนคติใหม่ ๆ ถูกต้องขึ้นและสามารถปฏิบัติตามสิ่งนั้นได้ผลดี ขั้นตอนการบริการความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกรจึงเริ่มตั้งแต่รู้จักจนถึงปฏิบัติได้ผล ซึ่ง ปัญหา หิรัญรัศมี (2527 : 408-409) ได้จำแนกออกเป็นลำดับ คือ

1. รับทราบ หมายถึง ทราบใน 2 นัย คือทราบไว้เป็นความรู้รอบตัวเฉย ๆ และอีกนัยหนึ่ง คือตั้งใจจะทราบเพราะมีประโยชน์ต่อตนเองโดยตรงซึ่งตรงนี้จะมีโอกาสถึงขั้นต่อไปคือ
2. ความสนใจ เป็นความต้องการรู้เพิ่มเติมจากการรับทราบจากสถาบันสื่อมวลชน และหาความรู้อื่น ๆ ขึ้นให้ความสนใจอย่างจริงจัง
3. ขึ้นทดลอง ต่อเนื่องจากความสนใจ แต่ยังไม่กล้าเสี่ยงเพราะขาดประสบการณ์จึงลองทำในกิจการเล็ก ๆ ก่อนที่จะปฏิบัติจริง
4. ขึ้นทำจริง ขึ้นนี้เกิดจากประสบการณ์ในการลองทำ แต่ในขั้นนี้เกษตรกรมักจะต้องการคำปรึกษา การดูแลอย่างใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่อยู่เพื่อให้อุ่นใจในการปฏิบัติได้ถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนการเรียนรู้อาจจะไม่เป็นไปตามลำดับก็ได้ เกษตรกรอาจจะ รวบรวมข้อมูลขั้นตอนไปแล้วแต่ความสามารถของแต่ละคน แต่ความรู้ข่าวสารการเกษตรที่ส่งผ่าน สื่อมวลชนนั้น ทำนอง สิงคาลวณิช (2528 : 410) ให้ความเห็นว่า ...ข่าวสารการเกษตรที่ ส่งผ่านสื่อมวลชนสู่เกษตรกรนั้น ส่วนมากมักมีลักษณะเป็นนามสมบัติ ซึ่งทำให้ผู้รับสารไม่ทราบซึ่ง ในความรู้... เนื่องจากการประกอบการเกษตรจะประสบผลสำเร็จด้วยดีนั้น ต้องอาศัยทั้ง ความรู้และเทคโนโลยีที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน จึงจะผลักดันให้เกิดความเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมได้ ข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้นถึงแม้จะหวังผลให้เกิดการยอมรับของเกษตรกรไม่ได้ ร้อยเปอร์เซ็นต์เต็มแต่ก็มีส่วนสนับสนุนให้เกิดขั้นตอนของกระบวนการยอมรับได้ ส่วนจะมีผลใน ชั้นไหนนั้นขึ้นอยู่กับธรรมชาติแห่งความแตกต่างของคนในหลาย ๆ ด้าน กับอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมอีกหลาย ๆ อย่าง

โดยทั่วไปแล้วสื่อมวลชนมีอยู่หลากหลายลักษณะ แต่ในที่นี้จะนำมากล่าวถึงคุณลักษณะและ บทบาทในการพัฒนาการเกษตรเพียง 3 อย่าง คือวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันโดยเฉพาะประเทศไทย จัดได้ว่าสื่อทั้งสามประเภทมีอิทธิพลต่อการ พัฒนาเป็นอันมาก ตลอดจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งจะกล่าวถึงสื่อแต่ละประเภท ดังนี้

สื่อวิทยุกระจายเสียง

1. ความสำคัญ

วิทยุกระจายเสียง หมายถึง การกระจายหรือแพร่ภาพของคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าใน อากาศเพื่อส่งสาร โดยไม่ต้องมีสายต่อเชื่อมจากการสำรวจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง พบว่า จำนวนสถานีวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยในระบบเอเอ็ม และเอฟเอ็ม ทั้งในส่วน กลางและส่วนภูมิภาคประมาณ 260 สถานี

วิทยุกระจายเสียงจัดว่าเป็นสื่อมวลชนประเภทที่มีอิทธิพลสูงในบรรดาสื่อทั้งหลาย
 ดังเช่น อุฬาร เนืองจางค์ (2520 : 1) ได้กล่าวเปรียบเทียบความสำคัญของสื่อวิทยุกระจาย
 เสียงและวิทยุโทรทัศน์ ว่า

วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เป็นสิ่งที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกชั้น ทุก
 วัย ทุกสภาพของท้องถิ่นตามแต่ฐานะของบุคคล วิทยุกระจายเสียงเข้าถึงประชาชน
 ได้ทั่วถึงมากกว่าวิทยุโทรทัศน์ เพราะราคาของเครื่องรับที่ถูกกว่าวิทยุโทรทัศน์มาก
 ประกอบกับมีรัศมีกำลังส่งวิทยุแพร่กระจายได้ต่ำกว่าวิทยุโทรทัศน์ เพราะเหตุนี้วิทยุ
 จึงเป็นสื่อมวลชนที่เข้าถึงประชาชนได้ดีกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น แต่วิทยุสร้าง
 ความเข้าใจได้น้อยกว่าวิทยุโทรทัศน์

นอกจากนี้ Krakski ใน สุธเมธ วิทยุสุนทิ (2523 : 7) ก็ได้เปรียบเทียบสื่อ
 วิทยุกระจายเสียงกับหนังสือพิมพ์ ไว้ว่า

วิทยุกระจายเสียงเสนอข่าวได้รวดเร็วกว่าหนังสือพิมพ์ เพราะไม่ต้องรอถึงกำหนด
 เวลาออกวางตลาดเช่นหนังสือพิมพ์ ได้รับข่าวมาไม่ถึง 5 นาที ก็สามารถออก
 อากาศให้ผู้ฟังได้ แต่หนังสือพิมพ์ต้องรอการพิมพ์รวมทั้งการส่งจำหน่ายด้วย
 แต่หนังสือพิมพ์จะสามารถเสนอรายละเอียดตามภาพประกอบได้ เนื้อข่าวที่ละเอียด
 กว่าวิทยุกระจายเสียง

2. วิทยุกระจายเสียงกับงานพัฒนา

การส่งเสริมการเกษตรในประเทศไทย รวมทั้งการพัฒนาชนบทในด้านอื่น ๆ ไม่
 ว่าจะเป็นงานพัฒนาชุมชน การศึกษาผู้ใหญ่ ผลของการวิจัยด้านสื่อมวลชน มักพบว่าสื่อมวลชนที่
 ให้ผลดีที่สุดคือวิทยุกระจายเสียง เพราะคนไทยเราส่วนใหญ่ที่มีอาชีพการเกษตรประมาณร้อยละ
 18 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และประกอบกับเป็นถิ่นทุรกันดาร การคมนาคมในการส่งข่าวสาร
 ทางหนังสือพิมพ์ไม่สะดวก (ดิเรก ฤกษ์ทราย, 2524 : 127)

จากสภาพดังกล่าวนี้เองนักส่งเสริมที่มีเป้าหมายจะขยายความคิดและวิธีการแก่เกษตรกร จึงไม่มีโอกาสจะติดต่อกับบรรดาเกษตรกรได้ทุกคน วิทยุกระจายเสียงสามารถที่จะใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมและเข้าถึงเกษตรกรได้ดีกว่าและรายการวิทยุยังสามารถให้ความรู้ สารคดีวิชาการเกษตรที่เป็นประโยชน์แก่เกษตรกร ในเวลาเดียวกันก็ให้ความบันเทิงไปพร้อมกันเพื่อเป็นการปลุกใจชักจูงให้ประชาชนทั่วไปนิยมและเข้าใจถึงประโยชน์ของการเกษตร (พร เรศานนท์, 2507 : 27)

ในแง่ของงานพัฒนาชนบทนั้น วัฒนา พุทธิฐานนท์ (2524 : 37) ให้ความเห็นว่า

...แม้ว่าเครื่องรับวิทยุส่วนใหญ่จะผลิตขึ้นให้เหมาะสมกับเขตในเมือง แต่วิทยุทรานซิสเตอร์ราคาถูกมีใช้กันมากและทั่วถึงในเขตชนบทมากขึ้น หลายประเทศยอมรับประโยชน์ของวิทยุถึงความพยายามให้เกิดรายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในชุมชน และนำไปไว้เป็นเครื่องมือพัฒนาชนบทมากยิ่งขึ้น ซึ่งกล่าวได้ว่าวิทยุกระจายเสียงมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาประเทศ...

พจน์ บุญเรือง (2526 : 284-285) ได้ให้ความสำคัญของวิทยุในการเกษตรเพราะถือว่าเป็นอาชีพหลักของเกษตรกรไทย และในอีกแง่ วัลลภา อยู่ทอง (2525 : 97) กล่าวว่าสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นสื่อที่เป็นกันเองกับผู้ฟังมาก ขณะรับฟังก็สามารถจะทำงานอย่างอื่นไปได้ด้วยส่วน เกื้อกูล คุปรัตน์ (2518 : 78) เพิ่มเติมไว้ว่า วิทยุกระจายเสียงเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนเรามากขึ้น ไม่ว่าคนนั้นจะอยู่ในถิ่นที่ห่างไกลเพียงใดก็ตามเขาก็มีวิทยุไว้เป็นสื่อประจำบ้านเพื่อฟังข่าวสาร สารความรู้ต่าง ๆ ทั้งที่ท้องถิ่นนั้นยังไม่มีไฟฟ้าใช้ด้วยลักษณะพิเศษที่วิทยุกระจายเสียงสามารถสื่อสารได้อย่างแพร่หลาย

3. รายการวิทยุกระจายเสียงทางการเกษตร

การจัดรายการ หมายถึง การนำสิ่งต่าง ๆ ที่จะประกอบเข้าเป็นรายการมาจัดเรียงตามลำดับก่อนหลัง โดยมีการเตรียมในแง่ของรูปแบบต่าง ๆ เช่น เนื้อหาสาระและ

กิจกรรมที่จะเกิดก่อนหลังในรายการ แล้วนำออกมาอากาศตามลำดับก่อนหลังให้สัมพันธ์กับเวลา สำหรับรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการเกษตร สิ่งที่สำคัญที่ควรคำนึงคือกลุ่มผู้ฟังที่เป็นเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้รับประโยชน์อย่างแท้จริงในสาขาที่เราจัดให้เขา ในปัจจุบันรูปแบบการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงมีหลายรูปแบบซึ่ง อุดม จุฬววรรณ (2527 : 422-430) ได้แบ่งออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. รายการพูดคุยกับผู้ฟัง คือรายการที่มีผู้พูดเพียงคนเดียวพูดให้ผู้ฟังฟังโดยตรง
2. การสนทนา เป็นรายการพูดคุยแต่ไม่คุยกับผู้ฟังโดยตรง มีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการสนทนาหรือดำเนินรายการทำหน้าที่คอยควบคุมให้การสนทนาเป็นไปในแนวที่อยู่ในขอบเขตและนำเสนอสนทนา
3. รายการสัมภาษณ์ เป็นรายการที่มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาซักถามเรื่องราวปัญหาข้อข้องใจให้ผู้ฟัง โดยมีผู้สัมภาษณ์ 1 คน เป็นผู้ซักถาม ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์จะมีกี่คนก็ได้ สุดแต่ความเหมาะสม
4. รายการอภิปราย เป็นรายการที่มีคนมาร่วมรายการมากกว่า 2 คน แต่ไม่เกิน 4 คน มีคนแสดงความคิดเห็นในทรรศนะของตนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
5. รายการสารคดี เป็นรายการที่ให้สาระความรู้ลึกซึ้งไปเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่การนำเสนอรายการสารคดีนั้นอาจทำได้หลายลักษณะเพื่อไม่ให้ผู้ฟังเบื่อและดึงดูดความสนใจผู้ฟังได้มากที่สุด
6. รายการนิตยสารทางอากาศ เป็นรายการที่มีการเสนอเรื่องย่อย ๆ ต่าง ๆ กันหลายเรื่องแต่สามารถเชื่อมโยงให้หัวข้อที่ต่างกันนั้นเข้ามาเป็นรายการเดียวกันได้อย่างสอดคล้อง

7. รายการข่าว เป็นรายการที่จัดทำขึ้นเพื่อรายงานเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วในวันหนึ่ง ๆ เพื่อให้ผู้ฟังรู้ว่าใครทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร ทำไม

8. รายการบรรยายเหตุการณ์ เป็นการบรรยายเหตุการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่จริงในขณะนั้น ๆ

9. รายการตอบปัญหา เป็นรายการที่ไขข้อข้องใจหรือตอบคำถาม

10. รายการเพลง

11. รายการละครวิทยุ เป็นการเสนอรายการในรูปแบบการแสดงบทบาท สมมุติขึ้นโดยสอดแทรกเนื้อหาวิชาความรู้และความบันเทิงด้านศิลปะ การใช้เสียง เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ เกิดอารมณ์ โดยอาศัยบทเจรจา และบรรยายรวมทั้งใช้เพลงและเสียงประกอบเพื่อให้สมจริงสมจัง

12. รายการปกิณกะ เป็นรายการที่ประสมรายการหลายรูปแบบรวมอยู่ในรายการเดียวกัน มีความหลากหลาย ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่เชื่อมโยงต่อเนื่องกัน

13. รายการสารละคร เป็นรายการที่มุ่งให้ความรู้และบันเทิงพร้อมกัน เป็นรายการที่ใช้รูปแบบของละครวิทยุผสมกับรูปแบบสารคดี

สำหรับรายการวิทยุทางการเกษตรนั้น การจัดรายการให้มีคุณภาพน่าสนใจ จึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ซึ่ง อุดม จุฬวรรณ (2527 : 254) กล่าวไว้ว่า

1. รายการวิทยุเพื่อการเกษตรต้องเสนอเรื่องราวข่าวสารที่ต่อเนื่องกันเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเกษตรกรด้วย

2. ด้านเนื้อหาการกระจายเสียงต้องทำให้ได้มาตรฐาน การถ่ายทอดที่เป็นผู้ใหญ่น่าสนใจ ไม่ใช้เสนอรูปแบบครูสอนนักเรียน

3. ทุกรายการที่เสนอควรเป็นเรื่องที่เกษตรกรต้องการรู้เท่านั้น ไม่เป็นการขัดแย้งเรื่องที่เขาไม่ต้องการ

ซึ่งผลงานวิจัยของนักวิชาการเกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อการเกษตร ได้เสนอแง่มุมของผลงานไว้ดังนี้คือ

พร เรศานนท์ (2520 : 37) ศึกษาพบว่าเกษตรกรมีการฟังรายการของสถานีวิทยุ ม.ก. จำนวนมาก ถึงร้อยละ 94 เกษตรกรเหล่านี้ได้รับผลประโยชน์ด้านวิชาการความรู้ทางการเกษตรมากและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพได้

สุรพล จันทราปัติย์ (2522 : 73-76) ศึกษาพบว่า ผู้ประกอบอาชีพเกษตรรับฟังข่าวสารรายการวิทยุประเภทข่าวสารมากกว่าบันเทิง และได้รับประโยชน์จากการรับฟังรายการวิทยุกระจายเสียงในด้านความรู้มากกว่าบันเทิง โดยนำสิ่งที่ได้รับจากวิทยุกระจายเสียงไปปรับปรุงอาชีพได้ สุรพล ยังให้ข้อคิดเพิ่มเติมว่า ข้อบกพร่องของรายการวิทยุกระจายเสียงได้แก่ โฆษณามากเกินไป บางครั้งพูดเกินความจริง ความรู้ที่เผยแพร่ยังกว้างเกินไป ไม่เจาะเฉพาะท้องถิ่น ทำให้ผู้ฟังนำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย

และ สว่าง เติลิ่งคพันธ์ (2521 : บทคัดย่อ) ยืนยันว่า การจัดรายการส่งเสริมของสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้รับความสนใจจากเกษตรกรภาคกลางมาก เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปปรับปรุงอาชีพการเกษตรของตนให้ดีขึ้น เกษตรกรมีความสนใจต่อเนื้อหาของรายการมากกว่าตัวผู้ดำเนินรายการ เพราะเห็นว่าประโยชน์จากการได้รับความรู้ใหม่นั้นเป็นประเด็นสำคัญ เกี่ยวกับช่วงเวลาที่รับฟังปรากฏว่าระหว่าง 17.00-22.00 น. เป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรสนใจมากที่สุด รองลงมาเป็นเวลา 10.30-21.00 น. ส่วนเกศรินทร์ สุทธิไสย (2520 : 227) วิจัยพบว่า เวลาค่ำ 18.00-21.00 น. เป็นช่วงเวลาที่คนนิยมชมชอบ

มากที่สุด รายการในช่วงนี้จึงควรเสนอเนื้อหาที่ช่วยปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ข้าวเกษตรกรหรือการส่งเสริมอาชีพต่าง ๆ

สื่อวิทยุโทรทัศน์

1. ความสำคัญ

วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ได้รับความนิยมเชื่อถือเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพสูงอย่างหนึ่ง เพราะสามารถให้ทั้งเสียงและภาพพร้อมกัน ทำให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจได้ง่าย รวดเร็ว อีกทั้งยังมีสิ่งที่เร้าความสนใจผู้ชมมากและภาพที่ปรากฏเป็นภาพที่แสดงออกกักริยา (Action) ทุกขณะ ผู้ดูจะไม่เบื่อหน่าย

วิทยุโทรทัศน์เข้ามาในประเทศไทยเมื่อปี 2497 ปัจจุบันนี้จากการสำรวจ พบว่าประชาชนทั่วประเทศมีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ประมาณ 5-6 ล้านเครื่อง ซึ่งกิจการวิทยุโทรทัศน์ของไทยเราก็ได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศแรกในอาณัติที่มีการส่งวิทยุโทรทัศน์ (มณฑลชัย นินนานนท์, 2526 : -ช-)

ความก้าวหน้าของการนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้กับวิทยุโทรทัศน์ ทำให้มีการพัฒนาการใช้ประโยชน์ได้กว้างขวางสามารถกล่าวได้ว่า เป็นเครื่องมือที่ให้ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ชม ช่วยในการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก เพราะการขยายตัวของวิทยุโทรทัศน์ออกไปอย่างกว้างขวาง สามารถถ่ายทอดไปยังผู้รับตามสถานีต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลโดยไม่มีขอบเขต (ครุฑิต อุตถากร, 2516 : 1) ทำให้ประชาชนในชนบทได้รับความรู้ข่าวสารที่ทันต่อเหตุการณ์ได้ซึ่ง สรรค์วี คุธาชีวะ (2523 : 325) ได้วิจัยพบว่า วิทยุโทรทัศน์มีบทบาทในการเปิดรับข่าวสาร คือ

...ประชาชนจะเชื่อข่าวสารที่ได้จากวิทยุโทรทัศน์มากกว่าสื่อประเภทอื่น เนื่องจากลักษณะของสื่อประเภทนี้จะสามารถเห็นได้ทั้งภาพและฟังเสียง การปรับปรุง

ทางการเสนอข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประเภทรายการที่เป็นประโยชน์จะช่วย
ให้ประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้นรวมทั้งการนำภาพยนตร์มา
เสนอทางวิทยุโทรทัศน์ จะช่วยให้ประชาชนเกิดความทันสมัย เกิดความมุ่งหวังใน
การประกอบอาชีพ การเข้าใจผู้อื่น มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และพร้อมที่จะเปลี่ยน
แปลง

นอกจากจะทำให้ชาวชนบททางไกลมีความทันสมัยแล้ว รัฐบาลยังใช้วิทยุโทรทัศน์
ในการสร้างความเข้าใจเสริมสร้างทัศนคติ ค่านิยม รวมทั้งทักษะในการประกอบอาชีพให้แก่
ประชาชนซึ่งจะเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันทั้งเมือง และชนบท
(ไพโรจน์ ตีรธนากุล, 2528 : 2)

2. รูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการเกษตร

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2529 : 731-736) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบไว้
ว่า หมายถึง วิธีการและลีลาการเสนอเนื้อหาสาระและสิ่งที่อยู่ในรายการวิทยุโทรทัศน์ จำแนก
รูปแบบได้หลายวิธีตามประเภทของรายการซึ่งจะนำเสนอรูปแบบที่ใช้กันมาก 11 รูปแบบ ได้แก่

1. รูปแบบพูดคนเดียว หรือพูดเดี่ยว เป็นรายการที่มีผู้ปรากฏตัวพูดคุยกับผู้ชมคน
เดียวส่วนมากมีภาพประกอบ

2. รูปแบบสนทนา มีคนมาพูดคุยกัน 2 คน โดยมีผู้ถามและคู่สนทนาแสดงความคิด
เห็นประเด็นที่นำเสนอทั้งคู่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันได้

3. รูปแบบอภิปราย เป็นรูปแบบที่มีผู้ดำเนินการอภิปรายหนึ่งคน ป้อนประเด็นหรือ
คำถามให้ผู้ร่วมอภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 4 คน โดยผู้อภิปรายแต่ละคนจะ
แสดงความคิดเห็นของตนเองในประเด็นต่าง ๆ

4. รูปแบบสัมภาษณ์ เป็นรายการที่มีผู้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์ เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เล่าให้ฟัง

5. รูปแบบเกมส์หรือตอบปัญหา เป็นรายการที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างคน 2 กลุ่มมาร่วมเล่นเกมหรือตอบปัญหา ฝ่ายชนะก็จะได้รับรางวัลใหญ่และฝ่ายแพ้จะได้รับรางวัลปลอบใจ

6. รูปแบบสารคดี เป็นรูปแบบที่เสนอเนื้อหาสาระด้วยภาพและเสียงบรรยายตลอดรายการ โดยไม่มีผู้ดำเนินรายการ

7. รูปแบบสาระละคร เป็นรายการที่ผสมผสานรูปแบบละครหรือการนำละครมาประกอบการที่เสนอสาระบางส่วนมิใช่เสนอเป็นละครทั้งรายการ

8. รูปแบบสารคดีและทดลอง เป็นรายการที่เสนอวิธีทำอะไรสักอย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้ชมได้แนวทางที่จะนำไปทำจริง

9. รูปแบบเพลงและดนตรี

10. รูปแบบนิตยสาร คือรายการที่เสนอหลายประเด็นหลายหลายรูปแบบในรายการเดียวกันโดยใส่ไว้เป็นชุด ๆ

11. รูปแบบถ่ายทอดสด เป็นการถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง โดยมีผู้บรรยาย เหตุการณ์ก่อนหลังและเชื่อมเหตุการณ์ให้ผู้ชมทราบ

ลักษณะของรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งดำเนินอยู่ในปัจจุบัน นิคม ทาแดง (2530 : 35) ได้เสนอแนะว่ามีลักษณะดังนี้

1. เป็นการจัดรายการที่สอดคล้องกับสภาวการณ์ของผลิตรกรรมทางเกษตรในกรณี
ที่เห็นว่าเป็นประโยชน์แก่เกษตรกร

2. จัดทำในลักษณะของข่าวการเกษตร ร่วมไปกับข่าวทั่วไปในเรื่องที่เกษตรกร
ควรทราบหรือติดตามเหตุการณ์ในท้องถิ่นที่สำคัญ อาจะจัดโดยเจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุโทรทัศน์
เองหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเจ้าหน้าที่ของ
รัฐและเกษตรกรเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

3. จัดเป็นรายการสาธิต เป็นวิธีนำความรู้ความเข้าใจโดยเห็นทั้งภาพและเสียง

นอกจากนี้ยังเป็นแบบรายการเบ็ดเตล็ด เช่น ภาพข่าวสั้น ๆ ที่เป็นประโยชน์
สำหรับผลงานวิจัยเกี่ยวกับรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการเกษตร ที่มีนักวิชาการหลายท่านได้
ค้นพบและแสดงทรรศนะไว้หลายแง่มุม ดังนี้

จากผลการวิจัยของ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2524 : 50) ได้ศึกษาสภาพการ
เกษตรของเกษตรกรใน 4 เขต อำเภอที่มีการชลประทานและนอกเขตชลประทาน พบว่า
เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ชมรายการวิทยุโทรทัศน์ร้อยละ 73.63 และชมสัปดาห์ละ 2-3
ครั้ง วิทยุโทรทัศน์เริ่มมีบทบาทเกือบเท่าวิทยุคือ 28.65 ชั่วโมงต่อเดือน เมื่อเทียบกับวิทยุ-
กระจายเสียงที่มี 31.74 ชั่วโมงต่อเดือน

ส่วนช่วงเวลาที่ประชาชนนิยมชมวิทยุโทรทัศน์นั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ (2521 : 11) พบข้อมูลว่าประชาชนทั่วประเทศทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้
กรุงเทพฯ จะชมรายการวิทยุโทรทัศน์มากที่สุดช่วงเวลา 18.0-22.00 น. ประเภทรายการที่
ชมมากที่สุดคือรายการข่าว ส่วนรายการทางการเกษตรและสาระความรู้ชมร้อยละ 42 และ
การวิจัยยังได้เสนอแนะไว้ว่ารายการวิทยุโทรทัศน์ควรจัดให้สอดคล้องกับอาชีพ เพื่อให้สามารถ
นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาอาชีพของประชาชนในชีวิตประจำวัน

หนังสือพิมพ์

1. ความสำคัญ

หนังสือพิมพ์คือกระดาษที่พิมพ์ข่าว ความคิดเห็น บทความ และเรื่องราวอื่นๆ ที่ให้ความรู้และความบันเทิง พิมพ์ออกเผยแพร่ชื่อเดียวกันเป็นประจำตามกำหนดเวลาที่แน่นอนเป็นปกติเป็นรายวัน เช้า และบ่ายหรือเรียกว่าหนังสือพิมพ์รายวัน (บำรุง สุพรรณ, 2526 : 266)

ปัจจุบันหนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อสาธารณชนในสังคมประชาธิปไตย ทำหน้าที่ให้ข่าว ความคิดเห็น บันเทิง ต่อประชาชน และมีอิทธิพลต่อความเห็นของประชาชนในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ ช่วยประสานความเข้าใจระหว่างประชาชนกับประชาชน ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน (มนต์ชัย นินนาทนท์, 2527 : 34) สำหรับประเทศไทยหนังสือพิมพ์มีรวมทั้งประเทศมากกว่า 100 ฉบับ ที่ออกทุกวันมีประมาณ 30 ฉบับ หนังสือพิมพ์ภูมิภาคและส่วนกลางมีความแตกต่างกันที่ขนาดหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะมีขนาดเล็กกว่าหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง

การเขียนบทความทางการเกษตรทางหนังสือพิมพ์

พูนศรี กนกวิจิตร (2527 : 377) ได้ให้ความหมายของการเขียนบทความว่า คือ "การแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก ความรู้ ความเข้าใจ หรือความเพลิดเพลินต่าง ๆ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่างรวมกันให้แก่ผู้อื่น"

บทความทางหนังสือพิมพ์โดยทั่วไปนั้น ดร.ณิ หิรัญรักษ์ (2530 : 3) ได้กล่าวว่า ส่วนใหญ่มี 3 ประเภท คือ

1. ข่าว คือ การรายงานอย่างทันทั่วถึงเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมนุษย์สนใจและเป็นข้อเท็จจริง

2. บทบรรณาธิการและคอลัมน์ คือ ความเห็นของหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับสถานการณ์ สิ่งแวดล้อมหรือเรื่องที่เสนอเป็นข่าวอยู่ในขณะนั้น คอลัมน์ คือ บทความหรือข้อเขียนเรื่องราวที่ลงพิมพ์เป็นประจำในหนังสือพิมพ์

สำหรับการเขียนบทความสำหรับเกษตรกรนั้น ผู้เขียนจะต้องรู้จักเลือกใช้คำง่าย ๆ เขียนตรงไปตรงมามุ่งให้ตรงประเด็นมากที่สุด เพราะเกษตรกรไม่มีเวลาตีความหมายจากบทความนั้น โดยทั่วไปแล้วการเขียนบทความในปัจจุบันยังไม่มีกำหนดตายตัวว่าควรเป็นแบบไหนอย่างไร ในที่นี้จะขอยกข้อความของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2528 : 111-113) ซึ่งแยกบทความออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. บทความแสดงความคิดเห็น เป็นบทความที่ผู้เขียนจะหยิบเอาเรื่องราวต่าง ๆ มาเป็นปัญหาเพื่อแสดงความคิดเห็น
2. บทความประเภทให้ความรู้ เป็นบทความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรืออธิบายวิธีทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
3. บทความประเภทให้แง่คิด เป็นบทความที่โน้มน้าวจิตใจหรือกระตุ้นให้กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง
4. บทความประเภทสัมภาษณ์ เป็นบทความที่แสดงความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ
5. บทความประเภทรายงานผลการท่องเที่ยว เป็นบทความที่ผู้เขียนนำเอาข้อมูลจากการเดินทางท่องเที่ยวในที่ต่าง ๆ มาเล่าถ่ายทอดให้ผู้อ่านโดยอาจจะแทรกข้อคิดเกร็ดความรู้ข้อผิดพลาด ข้อเสนอแนะ สิ่งที่ไม่ควรไม่ควรต่าง ๆ ไว้ด้วย

6. บทความกึ่งชีวประวัติ เป็นบทความที่เขียนถึงบุคคลสำคัญที่ได้สัมผัสในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงทางด้านใดด้านหนึ่ง

7. บทความประเภทวิจารณ์ เป็นบทความที่ผู้เขียนต้องพิจารณาข้อเท็จจริง ลักษณะ และคุณสมบัติต่าง ๆ ของสิ่งที่วิจารณ์อย่างถี่ถ้วน แล้วอาศัยหลักวิชาหรือเหตุผลหรือข้อเท็จจริงตัดสินว่าดีหรือไม่ดี ควรไม่ควร

2. หนังสือพิมพ์กับงานพัฒนา

ปัจจุบันนี้วิวัฒนาการในการพิมพ์ ได้เจริญรุดหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้สื่อหนังสือพิมพ์สามารถให้รายละเอียดได้มากขึ้น รวมทั้งค่าใช้จ่ายต่อหน่วยได้เปรียบกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น รวมทั้งหนังสือพิมพ์ยังมีข้อดีหลายประการ คือมีความยั่งยืนกว่าสื่อประเภทอื่น เสนอความเคลื่อนไหวได้เป็นประจำ สามารถถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ จากผู้เขียนไปยังผู้อ่านโดยตรง สามารถอ่านทบทวนได้และเก็บไว้เป็นคู่มือ ซึ่ง วันที ที่ปรัชญ์พันธุ์ (2527 : 16) ได้เพิ่มเติมไว้ว่าสื่อเอกสารการพิมพ์สามารถแพร่ออกไปยังกลุ่มชนได้มากและไปได้ไกล ผู้รับสามารถเลือกรับในเวลาที่เหมาะสมที่สุดได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงเห็นความสำคัญของสื่อประเภทนี้และพยายามส่งเสริมการอ่านหนังสือพิมพ์เกือบทุกหมู่บ้าน โดยจัดตั้งที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านขึ้นทั่วประเทศ (เกื้อกูล คุปรัตน์, 2518 : 1) ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการอ่านให้กระจายตัวออกไป รวมทั้งหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับชาวบ้านก็ควรจะทำให้ความร่วมมือสนับสนุนให้เกิดขึ้น ซึ่ง ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2516 : 218) ให้ความสำคัญกับหนังสือพิมพ์ไว้ว่า

... จังหวัดที่มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หากพัฒนาจังหวัดได้พิจารณาถึงเครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เหล่านี้ และหาทางใช้สิ่งเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์จะช่วยให้ระบบสื่อสารระหว่างพัฒนาชุมชนกับหน่วยงานราชการสื่อสารสามารถหาจุดประสานได้รวดเร็วและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แม้ในงานที่ต้องกระจายข่าวกับชาวบ้าน ก็น่าจะคำนึงถึงความสำคัญของสื่อมวลชนที่เปรียบเสมือนเป็นทหารแนวหน้าที่จะนำทัพหลังสามารถชนะข้าศึกได้อย่างง่ายดาย...

สำหรับประชาชนก็มีการตื่นตัวในการรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์มากขึ้น โดยเฉพาะการอ่านข่าวภายในประเทศ จากการสำรวจความนิยมในการอ่านหนังสือพิมพ์ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2529 : 98) พบว่าในเขตภาคเหนือมีผู้อ่านหนังสือพิมพ์ร้อยละ 24.4 โดยเพศชายมีการอ่านหนังสือพิมพ์มากกว่าเพศหญิง ลักษณะในการอ่านของประชากรพบว่า ประชากรทั่วราชอาณาจักรซื้อหนังสือพิมพ์อ่านเองร้อยละ 68.7 ส่วนที่เหลือนั้นอ่านตามร้านค้าและที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน พฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ของชาวบ้านนั้น ประสิทธิ์ ฤทธาภิรมย์ (2522 : 71-75) ศึกษาพบว่าแหล่งที่ชาวบ้านจะอ่านหนังสือพิมพ์ได้ 3 แหล่ง คือ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ร้านค้าในหมู่บ้านและห้องสมุดโรงเรียน โดยที่ชาวบ้านจะใช้เวลาที่ว่างจากการทำกิจกรรมอื่น ๆ รับประทานอาหาร เมื่อหนังสือพิมพ์มาถึงหมู่บ้านเกษตรกรแสดงความคิดเห็นว่าการอ่านหนังสือหลายฉบับทำให้มีความรู้และเหตุผลดีขึ้นมาก เกษตรกรยังมีความเชื่อถือในข่าวสารจากหนังสือพิมพ์อยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับพฤติกรรมของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2524 : 11) พบว่าเกษตรกรอำเภอหางดงและอำเภอสันป่าตองอ่านหนังสือพิมพ์ปีละ 8 ครั้ง โดยอ่านข่าวเกษตรกรโดยเฉลี่ย 4.2 ครั้ง และในปี (2526 : 127-137) นรินทร์ชัย พัฒนพงศาและคณะ ยังพบอีกว่าเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่อยู่ในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทานนั้นมีเกษตรกรร้อยละ 17.12 อ่านหนังสือพิมพ์ไม่ได้ ที่อ่านได้มีถึงร้อยละ 42.60 เนื้อหาที่อ่านเป็นอันดับแรกเป็นข่าว และข่าวเกษตรกรเป็นอันดับรอง

จากการตรวจเอกสาร จะเห็นว่าช่วงเวลาที่ผ่านมากเกษตรกรมีความตื่นตัวในการรับความรู้ทางการเกษตรมากขึ้นและสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ แต่ยังไม่แพร่หลายมากในหมู่เกษตรกร โดยส่วนใหญ่ เนื่องจากความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพของลื้อมวลชนของแหล่งผลิตยังมีน้อย ประกอบกับลื้อมวลชนที่เผยแพร่สู่เกษตรกรก็ยังมีจำนวนน้อย

สำหรับในภาวะปัจจุบันนี้ สภาพการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับลื้อมวลชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นมีหน่วยงานที่ให้ความสนใจสนับสนุนในการพัฒนาคุณภาพของลื้อมวลชนมากขึ้น ประกอบกับมีความแพร่หลายความรู้ข่าวสารทางการเกษตรมากขึ้น จึงมีความจำเป็นและควรได้รับความสนใจ

อย่างอื่นนอกจากประเด็นสำคัญที่กล่าวมาแล้ว ในกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน อันได้แก่ขั้นรับรู้ การสนใจ การตัดสินใจ และการยืนยันทุกขั้นตอน การให้ข้อมูลข่าวสารอย่างสม่ำเสมอเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนแรกของกระบวนการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม ดังนั้นการกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความสนใจนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องพิจารณาถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความสนใจได้ โดยปกติแล้วมนุษย์ทุกคนมักจะสนใจในสิ่งที่เขาต้องการ สำหรับเกษตรกรนั้นจะให้ความสนใจในสิ่งที่ทำให้เขามีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นั่นคือการปรับปรุงผลผลิตให้ดีขึ้น สามารถเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว สำหรับการส่งเสริมแบบสื่อมวลชนนั้นเป็นการส่งเสริมแบบทางเดียว โอกาสที่เราจะทราบถึงผลสะท้อนจากการส่งเสริมความรู้นั้นทำได้ยากมาก ถ้าผู้ส่งข่าวไม่มีโอกาสทราบถึงความคิดเห็นและความต้องการของเกษตรกรต่อการรับความรู้จากสื่อมวลชนแล้ว การใช้วิธีการส่งเสริมโดยสื่อมวลชนจะไม่มีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้เลย หากว่าเนื้อหาของสื่อมวลชนนั้นไม่เกี่ยวกับเรื่องราวที่เกษตรกรควรจะได้และตรงกับความต้องการของเกษตรกรจริง ๆ ซึ่ง พจน์ ชุมศรี (2520 : 50) ได้ให้แง่คิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า การส่งเสริมให้เกิดประโยชน์แก่เกษตรกรนั้นควรต้องทราบถึงความต้องการปัญหาอุปสรรคของเกษตรกร ก่อนที่จะวางแผนส่งเสริม... สื่อมวลชนประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ก็เป็นสื่อมวลชนที่มีบทบาทในการช่วยส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรที่สำคัญทางหนึ่ง ดังนั้นการได้ทราบถึงความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อสื่อมวลชนเกี่ยวกับการได้รับความรู้ทางการเกษตร ลักษณะส่วนบุคคลทางสังคม เศรษฐกิจ ของเกษตรกรผู้นำจึงเป็นข้อมูลสะท้อนกลับให้กับแหล่งที่ผลิตสื่อมวลชน ได้นำข้อมูลไปเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาปรับปรุงคุณภาพของสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ให้เกษตรกรได้รับประโยชน์จากการได้รับความรู้ทางการเกษตรหรือนำความรู้ดังกล่าวไปเผยแพร่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพของเพื่อนเกษตรกร อันจะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้สภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น

วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the Research)

การศึกษาเรื่อง "ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน" คือ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งแบ่งการปกครองเป็น 12 ตำบล 95 หมู่บ้าน มีเกษตรกรผู้นำทั้งหมด 1,124 คน

เหตุผลในการเลือกสถานที่

อำเภอสันทรายเป็นอำเภอที่มีการคมนาคมติดต่อกับอำเภอเมืองเชียงใหม่ได้สะดวก สภาพพื้นที่เป็นที่ราบเชิงเขา เป็นที่ตั้งของสถานีวิจัยกระจายเสียงถึง 3 สถานี ซึ่ง 1 ใน 3 เป็นสถานที่มุ่งเน้นส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรคือสถานีวิจัย มก. เชียงใหม่ เกษตรกรในท้องที่สามารถรับกำลังส่งกระจายเสียงของวิทยุและวิทยุโทรทัศน์ได้ทุกสถานี ทั้งส่วนท้องถิ่นและส่วนกลางและในแต่ละตำบลมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านกระจายอยู่ทุกตำบลรวมทั้งหมดถึง 22 แห่ง (เอกสารประกอบคำบรรยายของอำเภอสันทราย, 2531 : ไม่ระบุหน้า) ซึ่งลักษณะต่างๆ เหล่านี้เอื้ออำนวยต่อการทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน

ประชากรและการสุ่มตัวอย่างในการวิจัย
(The Population and Sampling Procedure)

หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเกษตรกรผู้นำในเขต 12 ตำบล ของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. เลือกขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสัดส่วนการคัดเลือกขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับจำนวนประชากรซึ่งมีจำนวนประชากร 1,124 ที่ความเชื่อมั่น 90% ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม 220 คน (นำชัย ทนผล, 2529 : 92)

2. หาสัดส่วนประชากรที่เหมาะสมในแต่ละตำบล โดยใช้สูตรของ Nagtalon ในนำชัย ทนผล (2529 : 54-55) ดังนี้

$$n_1 = \frac{nN_1}{N}$$

ซึ่ง n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

N_1 = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม

n_1 = จำนวนตัวอย่างที่จะสุ่มแต่ละกลุ่ม

3. หาสัดส่วนของหมู่บ้านที่จะเป็นหมู่บ้านตัวอย่าง โดยตัดจากจำนวนหมู่บ้านของตำบลที่น้อยที่สุดหารด้วยจำนวนหมู่บ้านแต่ละตำบล

4. สุ่มหมู่บ้านตัวอย่างจากตำบลโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

5. สุ่มเกษตรกรผู้นำจากหมู่บ้านตัวอย่าง โดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามอัตราส่วนที่คำนวณไว้ในข้อที่ 2

ตาราง 1 แสดงผลการคำนวณประชากรตัวอย่างที่ศึกษา

ตำบล	ประชากร	ประชากร	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนหมู่บ้าน	ชื่อหมู่บ้าน ที่สุ่มได้
	ทั้งหมด	ตัวอย่าง	ทั้งหมด	ตัวอย่าง	
1. ตำบลแม่แฝก	167	33	9	2	12,5
2. ตำบลแม่แฝกใหม่	167	33	9	2	4,9
3. ตำบลหนองหาร	103	20	12	3	8,13
4. ตำบลป่าไผ่	124	24	13	3	5,13,4
5. ตำบลเมืองเส้น	58	11	5	1	3
6. ตำบลหนองแห่	75	14	10	3	4,5,9
7. ตำบลสันป่าเปา	64	13	5	1	2,3
8. ตำบลสันนาเม็ง	52	10	7	2	5,6
9. ตำบลสันพระเนตร	54	11	4	1	2
10. ตำบลหนองจ๊อบ	110	22	9	2	8,3
11. ตำบลสันทรายหลวง	93	18	7	2	2,5
12. ตำบลสันทรายน้อย	57	11	5	1	2
รวม	1,124	220			

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ (2531 : ไม่ระบุหน้า)

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

(Data Gathering)

ในการศึกษาครั้งนี้ขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้ คือ

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ เพื่อขอความช่วยเหลือไปยังผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านตัวอย่างของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล และผู้ใหญ่บ้าน ผู้รับผิดชอบพื้นที่หมู่บ้านตัวอย่างในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขออนุญาตหมายเกษตรกรผู้นำแต่ละคนในการให้สัมภาษณ์
3. ประชุมชี้แจงผู้ช่วยสัมภาษณ์เกี่ยวกับเนื้อหาและแนวทางในการสัมภาษณ์เพื่อความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน
4. ผู้วิจัยพร้อมทั้งผู้ช่วยสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้นำตัวอย่างจำนวน 220 คน จากหมู่บ้านตัวอย่างทั้ง 12 ตำบล ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

การสร้างแบบสัมภาษณ์และการทดสอบเครื่องมือ

1. สร้างแบบสัมภาษณ์โดยรวบรวมข้อมูลจากการพูดคุยกับเกษตรกรและเกษตรกรผู้นำ และผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชนในอำเภอสันทราย จากนั้นนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบใช้กับเกษตรกรผู้นำบางหมู่บ้านอีกครั้ง เพื่อหาแนวทางและความเป็นไปได้ของเครื่องมือ

2. นำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปศึกษาต่อผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการผลิตสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน จากองค์กรเอกชน และรัฐบาล และศึกษาคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ประจำภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้

3. ทดสอบแบบสัมภาษณ์กับเกษตรกรผู้นำในอำเภอสันทราย ที่ไม่ใช่ประชากรตัวอย่าง จำนวน 20 คน

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดความถูกต้องเที่ยงตรงในเนื้อหายิ่งขึ้น

5. ผู้วิจัยพร้อมด้วยผู้ช่วย สัมภาษณ์เกษตรกรผู้นำและรวบรวมข้อมูลในหมู่บ้านตัวอย่าง 12 ตำบล ของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

นิยามศัพท์

(Definition of Terms)

นิยามศัพท์ทั่วไป

1. เกษตรกรผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ประกอบอาชีพการเกษตรซึ่งได้รับเลือกจากเพื่อนเกษตรกรตามเกณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร ในอัตราครอบครัวเกษตรกร 10 ครอบครัวต่อเกษตรกรผู้นำ 1 คน ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 220 ราย

2. ความรู้ทางการเกษตร หมายถึง ความรู้วิชาการ และเทคโนโลยีเกี่ยวกับอาชีพทางการเกษตร

3. สื่อมวลชน หมายถึง สื่อ 3 ประเภทที่นำมาศึกษา คือวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวันทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่สามารถรับได้ในจังหวัด เชียงใหม่ (ภาคผนวก)

4. ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกส่วนตัวของประชากรตัวอย่างซึ่งหมายถึง เกษตรกรผู้นำ

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

1. รายได้ หมายถึง รายได้ของครอบครัวที่เป็นเงินสดทั้งหมด (รายได้จากการ เกษตรและนอกการเกษตร) 2531-2532

2. การศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาหรือจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาในโรงเรียน ของเกษตรกร

3. อายุ หมายถึง อายุเต็มของหน่วยประชากรผู้ให้ข้อมูลถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2532)

4. เนื้อที่ทำการเกษตร หมายถึง จำนวนเนื้อที่ทั้งหมดเป็นไร่ซึ่งเกษตรกรใช้ทำการ เกษตรในปัจจุบัน

5. สภาพการถือครองที่ทำการเกษตร หมายถึง ลักษณะการถือครองที่ทำการเกษตร ของเกษตรกร ได้แก่ เป็นที่ของตนเองทั้งหมด เช่าทั้งหมด คนอื่นให้ทำเปล่า หรือเป็นการถือ ครองหลายอย่างรวมกัน

6. ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน หมายถึง การแสดงความรู้สึกส่วนตัวของประชากรตัวอย่างต่อการได้รับความรู้การเกษตรจาก

การฟังวิทยุกระจายเสียง การชมวิทยุโทรทัศน์ และอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน ที่ได้รับในอำเภอ
สันทราย จังหวัดเชียงใหม่

7. สันเชื่อทางการเกษตร หมายถึง การที่เกษตรกรผู้นำกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน
เพื่อมาลงทุนทำการเกษตร

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

(The Research Instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เป็นปลายเปิดและปลาย
ปิด จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการ
ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการ
ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการ
ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน

การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการกรณข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการจัดหมวดหมู่ของตัวแปรต่าง ๆ จากนั้นนำไปวิเคราะห์หาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ทางสถิติ สำหรับวิทยาศาสตร์สังคม (Statistical Package for the Social Sciences หรือ SPSS)
2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ แจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ยเพื่อจัดลำดับชั้นและบรรยาย ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย (Research Duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยทั้งสิ้น 17 เดือน ระหว่างเดือนมกราคม 2532 ถึง เดือนพฤษภาคม 2533

ผลการวิจัยและการวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรตัวอย่าง จำนวน 220 คน ซึ่งการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ได้รวมเอาผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน โดยนำเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำ

ตอนที่ 2 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้นำ

ตอนที่ 3 ความนิยมในการใช้สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวันของเกษตรกรผู้นำ

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำ

ลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำนั้น ศึกษาเกี่ยวกับ เพศ อายุ และระดับการศึกษา ซึ่งมีตัวเลขแสดงไว้ในตาราง 2 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เพศ

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 89.5 เป็นผู้ชาย ร้อยละ 10.5 เป็นผู้หญิง

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ชายมีบทบาทในการเป็นผู้นำมากกว่าผู้หญิงเนื่องจากมีความคล่องตัวในการติดต่อประสานงานกับเพื่อนเกษตรกร ซึ่งเป็นภาระกิจนอกบ้านได้มากกว่า ขณะที่ผู้หญิงต้องมีการะในการรับผิดชอบภายในครอบครัว จึงขาดความคล่องตัวในการทำงานติดต่อประสานงานกับเพื่อนบ้านได้อย่างเต็มที่เท่ากับผู้ชาย

อายุ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้นำมีอายุเฉลี่ย 44 ปี โดยแบ่งเป็นช่วงอายุต่าง ๆ ดังนี้ ร้อยละ 15.9 มีช่วงอายุระหว่าง 25-34 ปี ร้อยละ 27.3 มีช่วงอายุระหว่าง 35-44 ปี ร้อยละ 29.1 มีช่วงอายุระหว่าง 35-44 ปี ร้อยละ 27.7 มีช่วงอายุระหว่าง 55-64 ปี ตามลำดับ โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.1 จึงกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำในการวิจัยครั้งนี้มีอายุที่ไม่แตกต่างกัน

ตัวเลข (ตาราง 2) จากผลการวิจัยนี้ อายุของเกษตรกรผู้นำมีแนวโน้มสูงคือมีอายุอยู่ในช่วง 35 ปี ถึง 64 ปีมากกว่าช่วงอื่น ๆ ซึ่ง พรณี ช.เจนจิต (2522 : 25-26) ได้แบ่งไว้ว่า ช่วงอายุ (35-60) ดังกล่าว เป็นวัยที่อยู่ในช่วงปลายของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น และเป็นช่วงต้นของวัยกลางคน... ซึ่งคนที่มีอายุในช่วงนี้จะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในสิ่งที่ดีทั้งทางด้านสังคมและครอบครัว มีประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตมาแล้วในระดับหนึ่ง คนที่มีอายุมากจึงมักได้รับบทบาทของการเป็นผู้นำมากกว่าคนที่ยังมีอายุน้อย

ระดับการศึกษา

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 68.6 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 7.7 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงปีที่ 7 ร้อยละ 5.5 จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 ร้อยละ 1.4 จบการศึกษาสูงกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนที่เหลือร้อยละ 11.8 เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และร้อยละ 5.0 ไม่ได้เรียนหนังสือ จากตัวเลขที่แสดงไว้ (ตาราง 2) สามารถกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มากกว่าระดับอื่น ๆ

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละลักษณะส่วนบุคคลของเกษตรกรผู้นำ

ลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน n = 220	ร้อยละ 100
เพศ	หญิง	23	10.5
	ชาย	197	89.5
อายุ	25-34 ปี	35	15.9
	35-44 ปี	60	27.3
	45-54 ปี	64	29.1
	55-64 ปี	61	27.7
		$\bar{x} = 44$ ปี	SP = 1.1

ตาราง 2 (ต่อ)

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน n = 220	ร้อยละ 100
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	11	5.0
จบชั้นต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4	26	11.8
จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	151	68.6
จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7	17	7.7
จบชั้น ม.1 - ม.6	12	5.5
จบชั้นสูงกว่า ม.6	3	1.4
ชั้นอื่น ๆ	-	-

ตอนที่ 2 ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้นำ

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้นำ ศึกษาเกี่ยวกับรายได้ จำนวนที่ดินที่ทำการเกษตร สภาพการถือครองที่ทำกรเกษตร สภาพการใช้สินเชื่อ แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร จุดมุ่งหมายในการใช้สินเชื่อและการเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกรผู้นำ

ผลการศึกษาแสดงตัวเลขไว้ตามตาราง 3 มีรายละเอียดดังนี้

รายได้

รายได้ หมายถึง จำนวนรายได้ทั้งหมดของครอบครัวเกษตรกร ในปี พ.ศ. 2531 ซึ่งประกอบด้วยแหล่งรายได้จากการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และรายได้นอกกิจการทางการเกษตร มีรายละเอียดดังนี้

เกษตรกรผู้นำมีรายได้เฉลี่ย 26,800 บาท ร้อยละ 60.5 มีรายได้ต่ำกว่า 25,000 บาทต่อปี ร้อยละ 27.3 มีรายได้ระหว่าง 25,001 ถึง 50,000 บาทต่อปี ร้อยละ 9.1 มีรายได้ 50,000 ถึง 75,000 บาทต่อปี และร้อยละ 3.1 มีรายได้มากกว่า 75,000 บาทต่อปี มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 25039.1 ซึ่งกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำในการวิจัยครั้งนี้มีรายได้ที่แตกต่างกันมาก

การที่เกษตรกรผู้นำมีรายได้ที่แตกต่างกันมาก เนื่องจากความแตกต่างในด้านสภาพพื้นที่ ตำบลที่อยู่ทางไกลเส้นทางคมนาคมย่อมมีข้อด้อยในการติดต่อค้าขายพืชเศรษฐกิจ ต้องสิ้นเปลืองแรงงานและค่าขนส่ง นอกจากนั้นยังขาดโอกาสในการทำงานนอกการเกษตร เช่น รับจ้างควบคู่ไปกับอาชีพเกษตรด้วย ปัจจัยที่มีผลต่อความแตกต่างเกี่ยวกับรายได้ของเกษตรกรผู้นำอีกประการคือ การมีพืชเศรษฐกิจที่ต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 60.5 มีรายได้ต่ำกว่า 25,000 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้ที่นับว่าน้อย จึงกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำยังเป็นผู้ผลิตสินค้าเกษตรกรายย่อยในระดับครัวเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก

จำนวนที่ดินทำการเกษตร

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 46.8 มีเนื้อที่ทำการเกษตรระหว่าง 5 ถึง 10 ไร่ ร้อยละ 32.7 มีเนื้อที่ทำการเกษตร 1 ถึง 5 ไร่ ร้อยละ 3.6 มีเนื้อที่ทำการเกษตร 11 ถึง 15 ไร่ ร้อยละ 5.5 มีเนื้อที่ทำการเกษตร 16 ถึง 20 ไร่ และร้อยละ 1.4 มีเนื้อที่ทำการเกษตรมากกว่า 20 ไร่

จากข้อมูลที่แสดงไว้ (ตาราง 3) จะเห็นว่าเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่มีที่ดินทำการเกษตร 5 ถึง 10 ไร่ ซึ่งเกษตรกรผู้นำให้ความเห็นเกี่ยวกับจำนวนที่ดินทำการเกษตรว่ามีแนวโน้มที่ลดลงเนื่องจากการขายผลผลิตทางการเกษตรเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอกับค่าครองชีพที่สูงขึ้น เกษตรกรผู้นำจึงหันไปประกอบอาชีพรับจ้างหรือค้าขายมากขึ้น ที่ดินทำการเกษตรบางส่วนจึงขายให้กับผู้ทำธุรกิจบ้านจัดสรร และธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งขยายตัวเข้าไปในหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น ทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น เจ้าของที่ดินที่ขายได้ราคาก็ดีดเงินไปขาย และหันเหอาชีพเป็นค้าขายหรือทำธุรกิจอย่างอื่นควบคู่ไปด้วย

สภาพการถือครองที่ดินทำการเกษตร

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 56.4 มีที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง ร้อยละ 25.9 เข้าที่ดินทำการเกษตรของผู้อื่น ร้อยละ 13.2 มีที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเองและเช่า ส่วนที่เหลือมีสภาพการถือครองที่ดินอย่างอื่น จึงอาจกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่มีที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง

การที่เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่มีที่ดินทำการเกษตรเป็นของตนเอง ซึ่งตรงกับข้อมูลของสมบุรณ์ ศาลยาชีวิน (2526 : 339) ที่พบว่าเกษตรกรในภาคเหนือมีที่ดินเป็นของตนเองประมาณร้อยละ 59 ซึ่งใกล้เคียงกับสภาพการถือครองที่ดินของเกษตรกรผู้นำในอำเภอสันทราย คือร้อยละ 56.4 สภาพการถือครองที่ดินเป็นของตนเองนี้ เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่กระตุ้นให้เกษตรกรมีความต้องการในการพัฒนาการเกษตร นำชัย ทนผล (2529 : 27)

สภาพการใช้สินเชื่อทางการเกษตร

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 67.3 ใช้สินเชื่อทางการเกษตร โดยส่วนใหญ่ (ร้อยละ 99.3) ใช้สินเชื่อทางการเกษตรเพื่อลงทุนในกิจการทางการเกษตร มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ .7) ที่ใช้สินเชื่อการเกษตรเพื่อลงทุนนอกกิจการทางการเกษตร

แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร

เกษตรกรผู้นำที่ใช้สินเชื่อทางการเกษตร 148 คน มีจำนวน 89 คน ได้รับสินเชื่อจากสหกรณ์การเกษตร รonglongma 41 คน ได้รับสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรส่วนที่เหลือได้รับสินเชื่อจากกลุ่มเกษตรกร ญาติพี่น้อง

สาเหตุที่เกษตรกรผู้นำใช้สินเชื่อจากสหกรณ์การเกษตรมากกว่าแหล่งอื่น เนื่องจากสหกรณ์การเกษตรคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าแหล่งสินเชื่ออื่น ๆ และเป็นแหล่งสินเชื่อที่สามารถให้สินเชื่อได้ทุกช่วงของการผลิต จึงเป็นการสะดวกสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนและไม่สามารถกู้เงินจากแหล่งเงินทุนอื่นได้

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้นำซึ่งสามารถระบุการเป็นสมาชิกได้มากกว่า 1 กลุ่มมีจำนวน 140 คน เป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร 50 คน เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรร้อยละ 22.7 เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรตามลำดับ ส่วนที่เหลือเพียง 20 คน เป็นสมาชิกกลุ่มอื่น

เกษตรกรผู้นำเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตรเป็นส่วนมากเพราะได้รับสินเชื่อการเกษตรจากสหกรณ์การเกษตรมากกว่าแหล่งอื่น รองลงมาคือเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรผู้นำมีอาชีพปลูกพืชชนิดต่าง ๆ หมุนเวียนไปตามฤดูกาล การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรจึงเป็นประโยชน์ในการ ให้ความช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม สำหรับกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนั้น เป็นอีกแหล่งที่เกษตรกรผู้นำได้รับสินเชื่อจากการเป็นสมาชิก ทั้งสามกลุ่มจึงมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพทั้งสิ้น

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้นำ

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
n = 220		
รายได้ ปีพหุศักราช 2531		
ต่ำกว่า 25,000 บาท	133	60.5
25,001-50,000 บาท	60	27.3
50,001-75,000 บาท	20	9.1
มากกว่า 75,000 บาท	7	3.1
$\bar{X}$ = 26800 บาท	SD = 25039.1	
จำนวนที่ดินทำการเกษตร		
ต่ำกว่า 5 ไร่	72	32.7
5 - 10 ไร่	103	46.8
11 - 15 ไร่	30	13.6
16 - 20 ไร่	12	5.5
มากกว่า 20 ไร่	3	1.4
สถานการณ์ถือครองที่ดินทำการเกษตร		
ของตนเอง	124	56.4
ผู้อื่นให้ทำเปล่า	3	1.4
เช่า	57	25.9
ของตนเองและเช่า	29	13.2
ของตนเองผู้อื่นให้ทำเปล่า	2	.8
ของตนเอง เช่าผู้อื่นให้ทำเปล่า	5	2.3

ตาราง 3 (ต่อ)

สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
	n = 220	
สภาพการใช้สินเชื่อ		
ใช่	148	67.3
ไม่ใช่	72	32.7
แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร	(n = 148)	
(ระบุได้มากกว่า 1 แหล่ง)		
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	41	
สหกรณ์การเกษตร	89	
กลุ่มเกษตรกร	19	
ญาติพี่น้อง	1	
เพื่อนบ้าน	9	
จุดมุ่งหมายในการใช้สินเชื่อ	(n = 148)	
ใช้ลงทุนในกิจการทางการเกษตร	147	99.3
ใช้ลงทุนนอกกิจการทางการเกษตร	1	0.7
การเป็นสมาชิกกลุ่ม (ระบุได้มากกว่า 1 กลุ่ม)	(n = 220)	
กลุ่มเกษตรกร	68	
กลุ่มสหกรณ์การเกษตร	140	
กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	50	
กลุ่มอื่น	20	

ตอนที่ 3 ความนิยมในการใช้สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวันของเกษตรกรผู้นำ

ความนิยมในการใช้สื่อทั้ง 3 ประเภท ศึกษาครอบคลุมเกี่ยวกับสภาพการมีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ในครัวเรือน สภาพการรับฟังรายการวิทยุทางการเกษตร ชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร อ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน และพฤติกรรมในการรับสื่อทั้งสามประเภทมีรายละเอียด (ตาราง 4) ดังนี้

สภาพการมีเครื่องรับวิทยุ และวิทยุโทรทัศน์ในครัวเรือน เกษตรกรผู้นำร้อยละ 92.7 รายงานว่ามีเครื่องรับวิทยุเป็นของตนเอง และร้อยละ 91.8 มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์เป็นของตนเอง ผลการศึกษา (ตาราง 4) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้นำมีความนิยมใช้เครื่องรับวิทยุและวิทยุโทรทัศน์ที่ใกล้เคียงกันมาก โดยเฉพาะความนิยมใช้เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ที่มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่สามารถผลิตเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์จำหน่ายได้มากขึ้น ทำให้ราคาไม่แพงจนเกินไป ประกอบกับบริการการจำหน่ายสินค้าในปัจจุบันให้โอกาสกับผู้มีรายได้น้อยสามารถผ่อนซื้อได้ วิทยุโทรทัศน์จึงได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น

สภาพการรับฟังรายการวิทยุทางการเกษตรชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร และอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน พบว่า เกษตรกรผู้นำร้อยละ 71.8 (จำนวน 158 คน) เคยฟังรายการวิทยุทางการเกษตรโดยเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ 152 คน ฟังที่บ้านของตนเอง

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 87.7 (193 คน) เคยชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรโดยส่วนใหญ่ จำนวน 184 คน ชมที่บ้านของตนเอง

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 60 (จำนวน 132 คน) เคยอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวันอีกเกือบครึ่งคือร้อยละ 40 ไม่เคยอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือ

พิมพ์รายวันเลย เกษตรกรผู้นำจำนวน 62 คน รายงานว่าอ่านจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ส่วนที่เหลือจำนวน 65 คนซื้อมาอ่านเองที่บ้านและอีก 5 คนอ่านจากที่อื่น

ผลการศึกษาที่แสดงไว้ (ตาราง 4) สามารถกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำนิยมชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรมากที่สุด รองลงมาคือรายการวิทยุทางการเกษตร และสุดท้ายคือบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน เนื่องจากรายการวิทยุโทรทัศน์ในช่วงปัจจุบันมีให้ผู้ชมได้เลือกมากยิ่งขึ้น ประกอบกับวิทยุโทรทัศน์มีจุดเด่นที่ให้คุณค่ากับผู้ชมในการให้ความรู้ทั้งในด้านประสาธน์สังคมทางตาและหู ซึ่งสามารถสร้างประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้ดีกว่ารับความรู้ทางหูหรือทางตาเพียงอย่างเดียว สำหรับหนังสือพิมพ์รายวันนั้นมีขีดจำกัดอยู่หลายประการที่ทำให้เกษตรกรผู้นำนิยมอ่านน้อยที่สุดคือ เกษตรกรผู้นำต้องหาซื้อมาอ่านเองหรืออ่านจากที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ซึ่งหากไม่มีเวลาว่างพอและที่อ่านหนังสือพิมพ์อยู่ไกลจากบ้านมาก ก็ทำให้เกษตรกรผู้นำขาดความสนใจที่จะหาความรู้จากการอ่านบทความทางหนังสือพิมพ์ได้

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละ เกษตรกรผู้นำแยกตามสภาพการใช้สื่อ

สภาพการรับสื่อ	จำนวน (n = 220)	ร้อยละ
วิทยุ		
สภาพการมีเครื่องรับวิทยุ		
มีเครื่องรับวิทยุ	204	92.7
ไม่มีเครื่องรับวิทยุ	16	7.3
สภาพการรับฟังรายการวิทยุทางการเกษตร		
เคยฟังรายการวิทยุการเกษตร	158	71.8
ไม่เคยฟังรายการวิทยุการเกษตร	62	28.2

ตาราง 4 (ต่อ)

สภาพการรับสื่อ	จำนวน	ร้อยละ
(n = 220)		
สถานที่รับฟังรายการวิทยุทางการเกษตร (ระบุได้มากกว่า 1 แห่ง) n = 158		
ฟังที่บ้าน	152	
ฟังที่บ้านเพื่อน ญาติ	8	
ฟังที่อื่น ๆ	1	
วิทยุโทรทัศน์		
สภาพการมีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์		
มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์	202	91.8
ไม่มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์	18	8.2
สภาพการชมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร		
เคยชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร	193	87.7
ไม่เคยชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร	27	12.3
สถานที่ชมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร (ระบุได้มากกว่า 1 แห่ง) n = 193		
ชมที่บ้าน	184	
ชมที่บ้านเพื่อน ญาติ	10	
หนังสือพิมพ์		
สภาพการอ่านหนังสือพิมพ์		
เคยอ่านบทความทางการเกษตร	132	60
ไม่เคยอ่านบทความทางการเกษตร	88	40
สถานที่อ่านบทความการเกษตร (ระบุได้มากกว่า 1 แห่ง) n = 132		
อ่านที่บ้านของตนเอง	62	
อ่านจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	65	
อ่านจากที่อื่น	5	

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง ศึกษาครอบคลุม ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการวิทยุทางการเกษตรที่ได้รับฟัง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุ รายการวิทยุทางการเกษตรที่ต้องการรับฟัง ปัญหาจากการได้รับความรู้การเกษตรจากวิทยุ ซึ่งแสดงตัวเลขไว้ตามตาราง 5, 6, 7 และ 8 แสดงผลการศึกษาดังต่อไปนี้

รายการวิทยุทางการเกษตรที่เกษตรกรผู้นำได้รับฟัง

เกษตรกรผู้นำจำนวน 158 คน ที่เคยฟังรายการวิทยุการเกษตร (ระบุได้มากกว่า 1 รายการ) นิยมฟังจากสถานีวิทยุกระจายเสียงต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ จำนวน 66 คนฟังรายการเพื่อนเกษตรกร จากสถานีวิทยุ มก. เชียงใหม่และรายการ เพื่อนเกษตรกร จากสถานีวิทยุ วปอ.2 จำนวน 58 คนฟังรายการเกษตรน่ารู้ (มก. เชียงใหม่) จำนวน 47 คนฟังรายการเพลินเพลงกับเกษตรกร (มก. เชียงใหม่) จำนวน 27 คนฟังรายการตลาดกลางการเกษตร (รต.หนองฮ่อ) จำนวน 18 คนฟังรายการรักเกษตรกร (มก. เชียงใหม่) และเพียง 1 คนฟังรายการคุยข้างไร่ ส่วนที่เหลือไม่มีเกษตรกรผู้นำระบุว่าเคยฟังเลย

ผลการศึกษา (ตาราง 5) แสดงให้เห็นว่ารายการวิทยุทางการเกษตรที่นำเสนอโดยหน่วยงานต่างๆจำนวน 27 กว่ารายการ จากสถานีวิทยุกระจายเสียง 13 สถานี ในช่วงนี้ (ปี 2531-2532) นั้นเกษตรกรผู้นำนิยมรับฟังเพียง 7 รายการเท่านั้น เมื่อให้เกษตรกรผู้นำระบุรายการที่ชอบมากที่สุดนั้นเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ (จำนวน 103 คน) ชอบรายการเพื่อนเกษตรกร (มก. เชียงใหม่) มากที่สุด โดยให้เหตุผลว่ารายการดังกล่าวให้ความรู้ได้ตรงกับฤดูกาลปลูกพืช รองลงมาชอบรายการเพื่อนเกษตรกร (วปอ.2) สาเหตุที่ชอบเพราะผู้ดำเนินรายการพูดคุยนเป็นภาษาท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรผู้นำสามารถเข้าใจได้ดีกว่าภาษาราชการ

เป็นที่น่าสังเกตว่า "รายการแม่โจ้สัมพันธ์" รายการวิทยุกระจายเสียงซึ่งจัดโดย สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ สถานศึกษาทางการเกษตรซึ่งประชาชนให้ความเชื่อถือที่ใช้งบประมาณปีละจำนวนไม่น้อยในการบริการความรู้ด้านการเกษตรแก่เกษตรกร และตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอสันทราย รายการดังกล่าวไม่มีเกษตรกรผู้นับว่าเคยฟังเลย อาจเนื่องจากสาเหตุบางประการคือ

1. สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ มีข้อจำกัดในการขอความร่วมมือกับสถานีวิทยุกระจายเสียงต่าง ๆ เพื่อขอใช้เวลาในการนำเสนอรายการทางการเกษตรได้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทำให้เกษตรกรยังไม่สนใจติดตามฟัง
2. ขาดการทำงานอย่างเป็นระบบ ไม่มีการสำรวจความต้องการหรือความสนใจของผู้ฟัง
3. การขาดผู้มีความรู้ความสามารถในการจัดรายการ ทำให้รายการขาดแรงจูงใจเป็นผลให้เกษตรกรไม่สนใจรับฟังรายการ
4. ไม่เคยมีการประเมินผลรายการ ทำให้ไม่รู้จุดอ่อนของตนเอง

ตาราง 5 จำนวนเกษตรกรผู้นำ แยกตามความนิยมฟังรายการวิทยุทางการเกษตร

รายการวิทยุทางการเกษตรที่ฟัง	จำนวน *
	(n = 158)
เพื่อนเกษตรกร (วปถ.2)	66
เพื่อนเกษตรกร (มก. เชียงใหม่)	66
เกษตรนารู้ (มก. เชียงใหม่)	58
เพลินเพลงกับเกษตรกร (มก. เชียงใหม่)	47
ตลาดกลางการเกษตร (ร.ด.หนองฮ่อ)	43
รักเกษตรกร (มก. เชียงใหม่)	18
รายการคุยข้างไร่	1
รายการอื่น ๆ	-

หมายเหตุ * ระบุได้มากกว่า 1 รายการ

ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง

เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำจากการได้รับความรู้จากรายการวิทยุทางการเกษตรนั้น เกษตรกรผู้นำจำนวน 158 คนที่เคยฟังรายการวิทยุทางการเกษตร แสดงความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านความรู้ เกษตรกรผู้นำส่วนมากถึงร้อยละ 94.9 (150 คน) มีความเห็นว่าตนเองได้รับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวางจากการได้รับฟังรายการวิทยุทางการเกษตร

ด้านความสนใจ เกษตรกรผู้นำ ร้อยละ 95.5 (151 คน) รายงานว่ารายการวิทยุทางการเกษตรที่ได้ติดตามฟังนั้นมีส่วนกระตุ้นให้ตนแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่ง

แหล่งความรู้ที่เกษตรกรผู้นำให้ความสนใจมากที่สุดคือ (จำนวน 111 คน) ติดต่อกับที่รายการวิทยุทางการเกษตรที่เขาได้ติดตามฟัง เนื่องจากผู้จัดรายการเป็นที่รู้จักคุ้นเคยของเกษตรกร ประกอบกับจัดรายการมานาน (รายการเพื่อนเกษตรกร จากสถานีวิทยุ มก. เชียงใหม่) เกษตรกรสามารถติดต่อสอบถามได้ทั้งที่บ้านเป็นการส่วนตัวและทางจดหมาย รองลงมาจำนวน 90 คน ติดต่อกับเกษตรตำบลในท้องถิ่นของตนเอง

ด้านการนำความรู้ไปทดลองปฏิบัติ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 85.4 (135 คน) เคยนำความรู้ที่ได้รับฟังจากรายการวิทยุทางการเกษตรไปทดลองปฏิบัติในอาชีพ โดยส่วนใหญ่ (จำนวน 109 คน) จะนำเรื่องการใช้ปุ๋ยเพื่อปรับปรุงดินไปใช้ทดลองปฏิบัติมากกว่าเรื่องอื่น ๆ อาจเนื่องจากเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการปลูกพืชมากกว่าการทำอาชีพปศุสัตว์ หรืออื่น ๆ การใช้ปุ๋ยเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการเพิ่มผลผลิตของเกษตรกร จึงทำให้สนใจเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น

ด้านการนำความรู้ไปปรับปรุงอาชีพ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 60.8 (96 คน) เคยนำความรู้ที่ได้รับฟังจากรายการวิทยุทางการเกษตรไปปรับปรุงอาชีพ ส่วนที่เหลือร้อยละ 39.2 ไม่เคยนำไปปรับปรุงในอาชีพเลย โดยให้เหตุผลว่าไม่สามารถจำรายละเอียดต่าง ๆ ได้มากพอที่จะนำไปปรับปรุงอาชีพได้ ไม่กล้าเสี่ยง กลัวเกิดความผิดพลาดขึ้น เกษตรกรผู้นำเพิ่มเติมว่าการนำความรู้จากการฟังรายการวิทยุทางการเกษตรไปปรับปรุงได้นั้นต้องมีเจ้าหน้าที่หรือผู้ที่ชำนาญคอยดูแลให้คำแนะนำไปด้วยอย่างใกล้ชิดจึงจะกล้าตัดสินใจนำความรู้ดังกล่าวไปปรับปรุงในอาชีพของตนได้

ด้านการนำความรู้ไปเผยแพร่ เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ (ร้อยละ 92.4) (146 คน) รายงานว่าได้เคยนำความรู้ต่าง ๆ จากการฟังรายการวิทยุทางการเกษตรไปพูดคุยและแนะนำแลกเปลี่ยนกับเพื่อนเกษตรกรด้วยกันอยู่เสมอ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำเปรียบเสมือน "ผู้นำทางความคิด และเพื่อนหรือเพื่อนบ้าน" ซึ่งบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่เผยแพร่ข่าวสารไปสู่บุคคลอื่น ๆ ในสังคมอื่น ๆ (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2530 : 39)

ตาราง 6 จำนวนและร้อยละแยกตามความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง

ความเปลี่ยนแปลง	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านความรู้ (n = 158)		
มีความรู้เพิ่มมากขึ้น	150	94.9
ไม่มีความรู้เพิ่มขึ้น	8	5.1
2. ด้านความสนใจ		
สนใจหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ	151	95.5
ไม่สนใจหาความรู้เลย	7	4.5
<u>แหล่งความรู้ต่าง ๆ (ระบุได้มากกว่า 1 แหล่ง)</u> (n = 151)		
ติดต่อไปที่รายการวิทยุทางการเกษตร	111	
ปรึกษาเกษตรตำบล	90	
ปรึกษานาคูคุยกับเพื่อนบ้าน	24	
บุคคลอื่น ๆ	6	
3. ด้านการนำไปทดลองปฏิบัติ		
เคยนำไปทดลอง	135	85.4
ไม่เคยนำไปทดลอง	23	14.6
<u>เรื่องที่น่าไปทดลองปฏิบัติ (ระบุได้มากกว่า 1 เรื่อง)</u> (n = 135)		
การใช้ปุ๋ย	109	
การปรับปรุงดิน	39	
การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	19	
โรคและป้องกันกำจัดโรค	12	
การปลูกพืช	8	
การเลี้ยงสัตว์	5	
เรื่องอื่น ๆ	-	

ตาราง 6 (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลง	จำนวน	ร้อยละ
4. ด้านการนำความรู้ไปปรับปรุงอาชีพ (n = 158)		
นำไปปรับปรุง	96	60.8
ไม่เคยนำไปปรับปรุง	62	39.2
เหตุผลที่ไม่นำไปปรับปรุง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ) (n = 62)		
จํารายละเอียดไม่ได้	58	
ยากเกินไป	4	
ไม่กล้าเสี่ยงกลัวผิดพลาด	39	
ไม่ตรงกับอาชีพของท่าน	10	
ต้องลงทุนสูง	3	
ไม่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้าน	6	
5. ด้านการนำไปเผยแพร่สู่เพื่อนบ้าน (n = 158)		
นำไปเผยแพร่	146	92.4
ไม่เคยนำไปเผยแพร่เลย	12	7.6

ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการวิทยุทางการเกษตร ที่เกษตรกรผู้นำต้องการ

รูปแบบรายการวิทยุทางการเกษตร

เกษตรกรผู้นำจำนวน 109 คนชอบรายการตอบปัญหาทางการเกษตรมากที่สุด รองลงมาจำนวน 70 คนชอบรายการสนทนาทางการเกษตร ส่วนที่เหลือชอบรายการประเภทอื่น ๆ

ผลของการวิจัยอาจกล่าวได้ว่าเกษตรกรจะชอบรายการทางการเกษตรที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาในอาชีพของเขาได้ คือรายการตอบปัญหาทางการเกษตร ซึ่งเกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงกับปัญหาที่เป็นอยู่ในสภาพท้องถิ่นของเขา มากกว่ารายการอื่น ๆ

ผู้ดำเนินรายการวิทยุทางการเกษตร

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 62.7 ชอบผู้ดำเนินรายการวิทยุทางการเกษตรที่ใช้ภาษาท้องถิ่นในการดำเนินรายการมากกว่าผู้ดำเนินรายการแบบอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะทำให้เกษตรกรผู้นำเข้าใจได้ลึกซึ้งกว่าภาษาราชการแล้ว ภาษาท้องถิ่นยังมีส่วนสร้างความคุ้นเคยและความเป็นกันเองกับผู้ฟังอีกประการด้วย

ความยาวของรายการวิทยุทางการเกษตร

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 63.4 มีความคิดเห็นว่ารายการวิทยุทางการเกษตรควรมีความยาวช่วง 30 นาที รองลงมาร้อยละ 24.7 ชอบช่วงเวลา 15 นาที

โดยเกษตรกรผู้นำเสนอช่วงความยาวของรายการวิทยุทางการเกษตร 30 นาที ให้มีความคิดเห็นว่าการเสนอรายการในช่วงสั้นเกินไปจะทำให้ฟังไม่ทัน ไม่เข้าใจเนื้อหาของรายการและหากรายการยาวเกินไป จะทำให้เกิดความเบื่อในการฟัง และไม่มีเวลานานพอที่จะฟังจนรายการดำเนินไปจนจบ

ตาราง 7 จำนวนและร้อยละเกษตรกรผู้นำแยกตามความต้องการรายการวิทยุทางการเกษตร

ความต้องการรายการวิทยุทางการเกษตร	จำนวน	ร้อยละ
1. รูปแบบรายการที่ชอบ (ระบุได้มากกว่า 1 รูปแบบ) (n = 158)		
สารคดีทางการเกษตร	23	
สัมภาษณ์	18	
ตอบปัญหา	109	
ละครเป็นตอน ๆ	8	
ละครสลับการให้ความรู้	4	
เพลงประกอบความรู้	3	
รายการข่าว	17	
รายการนิตยสาร	9	
สนทนาทางการเกษตร	70	
2. ผู้ดำเนินรายการ		
พูดภาษาท้องถิ่น	99	62.7
พูดให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์	16	10.1
พูดคุยเป็นกันเองกับผู้ฟัง	12	7.6
พูดคุยเป็นกันเองและให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์	31	19.6
3. ความยาวของรายการ		
15 นาที	39	24.7
30 นาที	100	63.4
45 นาที	16	10.1
60 นาที	1	.6
อื่น ๆ	2	1.2

ปัญหาของเกษตรกรผู้นำ จากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง

เกษตรกรผู้นำจำนวน 85 คน รายงานว่าไม่มีปัญหาจากการรับฟังรายการวิทยุการเกษตร 71 คน รายงานว่าไม่มีเวลาฟัง ส่วนที่เหลือ 9 คน ตอบว่ารายการวิทยุทางการเกษตรสั้นเกินไปฟังไม่เข้าใจเนื้อหา 8 คน ฟังเสียงไม่ชัดเจนและ 5 คน ผู้จัดพูดเร็วเกินไป

จากตัวเลขที่แสดง (ตาราง 8) วั้นี้กล่าวได้ว่าส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรไม่มีปัญหาอะไรจากการฟังรายการวิทยุกระจายเสียง บางส่วนที่มีปัญหาคือไม่ค่อยมีเวลาที่จะฟัง ซึ่งตรงกับผลการวิจัยของ ปัญญา เมฆบุตร (2528 : 50) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาอุปสรรคในการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากการฟังรายการวิทยุกระจายเสียง มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ฟังวิทยุกระจายเสียงแล้วไม่เข้าใจ

ตาราง 8 จำนวน เกษตรกรผู้นำแยกตามปัญหาจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง

ปัญหา*	จำนวน * (n = 158)
ผู้จัดพูดเร็วเกินไป	5
ฟังไม่ชัดเจน	8
ไม่มีเวลาฟัง	71
ไม่มีวิทยุเป็นของตนเอง	9
รายการวิทยุสั้นเกินไปไม่เข้าใจเนื้อหา	5
ไม่มีปัญหา	85
อื่น ๆ	-

หมายเหตุ * ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ ศึกษาครอบคลุม ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรต่าง ๆ ที่เกษตรกรผู้นำได้ชม ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร ปัญหาจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งได้แสดงตัวเลขไว้ตามตาราง 9, 10, 11, 12 เสนอผลการศึกษาลำดับดังนี้

รายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรที่เกษตรกรผู้นำได้ชม

เกษตรกรผู้นำนิยมชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร จากสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้ จำนวน 179 คนชมรายการข่าวเกษตรกร (ช่อง 7) 76 คนชมรายการข่าวเกษตรกร (ช่อง 5) 4 คน ชมรายการบ้านทุ่งพัฒนา (ช่อง 7) 41 คนชมรายการเกษตรเศรษฐกิจ (ช่อง 3) 37 คน ชมรายการข่าวเกษตรกร (ช่อง 11) 17 ชมรายการ 11 คำ 17 คนชมรายการ 1 นาทีของเกษตรกร

ผลการศึกษา (ตาราง 9) แสดงให้เห็นว่ารายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรที่นำเสนอต่อผู้ชมผลิตจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวน 14 กว่ารายการ (ในช่วงปี 2531-2532) นั้นเกษตรกรผู้นำชมเพียง 9 รายการเท่านั้น นอกจากนี้เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ (จำนวน 126) ชอบชมรายการข่าวเกษตรกร (ช่อง 7) มากที่สุด โดยระบุเหตุผลที่ชอบรายการดังกล่าวว่าเป็นรายการที่ให้ความรู้และดำเนินรายการได้น่าสนใจ จากเหตุผลนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า การนำเสนอของผู้ดำเนินรายการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะถ้าวิธีการนำเสนอไม่ดี เนื้อหาสาระที่ง่ายก็อาจดูเหมือนยาก ยากแก่การเข้าใจ และยากแก่การนำไปปฏิบัติ ไม่น่าสนใจติดตาม (โกเมศ จันทรเกษ, 2527 : 302)

ตาราง 9 จำนวนเกษตรกรผู้นำแยกตามความนิยมชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร

รายการโทรทัศน์ทางการเกษตร		จำนวน *
		(n = 193)
ข่าวเกษตรกร	(ช่อง 7)	179
ข่าวเกษตรกร	(ช่อง 5)	76
บ้านทุ่งพัฒนา	(ช่อง 7)	47
เกษตรเศรษฐกิจ	(ช่อง 3)	41
ข่าวเกษตรกร	(ช่อง 11)	37
11 คำ	(ช่อง 11)	17
1 นาทีของเกษตรกร	(ช่อง 11)	17

หมายเหตุ * ผู้ตอบสามารถระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์

เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำ จากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรนั้น เกษตรกรผู้นำจำนวน 193 รายที่เคยฟังรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร ได้เสนอความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านความรู้ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 95.5 มีความคิดเห็นว่าได้รับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง จากการชมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร

ด้านความสนใจ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 95.9 รายงานว่าการชมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรทำให้สนใจหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งจำนวน 117 คนพูดคุยกแลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน และ 98 คนปรึกษาเกษตรตำบล

ด้านการนำความรู้ไปทดลองปฏิบัติ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 83.4 เคยนำความรู้ที่ชมจากรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรไปปฏิบัติในอาชีพ โดยส่วนใหญ่ (จำนวน 122 คน) นำเรื่องการใช้ปุ๋ยไปทดลองปฏิบัติมากกว่าเรื่องอื่น

ด้านการนำความรู้ไปปรับปรุงอาชีพ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 44 เคยนำความรู้จากการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรไปปรับปรุงในอาชีพ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 56 (108 คน) รายงานว่าไม่เคยนำความรู้ต่างๆ จากการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรไปปรับปรุงอาชีพเลย โดยให้เหตุผลต่าง ๆ ดังนี้ เกษตรกรผู้นำจำนวน 60 คนรายงานว่า ความรู้จากรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรไม่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้าน และ 39 คน ไม่กล้าเสี่ยงกลัวผิดพลาดจึงไม่กล้านำไปปรับปรุงในอาชีพ ตัวเลข (ตาราง 10) ที่แสดงไว้เป็นที่สังเกตว่ามีจำนวนเกษตรกรผู้นำไม่เคยนำความรู้จากรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรไปปรับปรุงมากกว่าผู้ที่นำไปปรับปรุงอาชีพ เนื่องจากรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรส่วนใหญ่เป็นรายการที่นำเสนอจากส่วนกลางมากกว่าในท้องถิ่น เรื่องต่าง ๆ ที่นำมาเสนอจึงไม่ค่อยเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของเกษตรกรผู้นำ

ด้านการนำความรู้ไปเผยแพร่ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 94.3 ได้นำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการชมรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรไปพูดคุยแลกเปลี่ยนกับเพื่อนเกษตรกรด้วยกันเสมอ ซึ่งกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำได้ทำหน้าที่เผยแพร่ข่าวสารได้อย่างดี

ตาราง 10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้นำแยกตามความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์

ความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านความรู้ (n = 193)		
มีความรู้เพิ่มมากขึ้น	185	95.9
ไม่มีความรู้เพิ่มขึ้นเลย	8	4.1
2. ด้านความสนใจ (n = 193)		
ทำให้เกิดความสนใจหาความรู้เพิ่มเติม	185	95.9
ไม่สนใจหาความรู้เพิ่มเติม	8	4.1
แหล่งความรู้ (ระบุได้มากกว่า 1 แหล่ง) (n = 185)		
ติดต่อกับรายการวิทยุโทรทัศน์	20	
ปรึกษาเกษตรตำบล	98	
พูดคุยกับเพื่อนบ้าน	117	
บุคคลอื่น ๆ	3	
3. ด้านการนำความรู้ไปทดลองในอาชีพ (n = 193)		
เคยนำไปทดลอง	161	83.4
ไม่เคยนำไปทดลองเลย	32	16.6
ความรู้ต่าง ๆ ที่นำไปทดลอง (ระบุได้มากกว่า 1 เรื่อง) (n = 161)		
การใช้ปุ๋ย	122	
การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	73	
การปรับปรุงดิน	51	
โรคและการป้องกันโรค	22	
การปลูกพืช	15	
การเลี้ยงสัตว์	20	
เรื่องอื่น ๆ	3	

ตาราง 10 (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	จำนวน	ร้อยละ
4. ด้านการนำความรู้ไปปรับปรุงอาชีพ (n = 193)		
เคยนำไปปรับปรุง	85	44
ไม่เคยนำไปปรับปรุง	108	56
เหตุผลที่ไม่เคยนำไปปรับปรุงอาชีพ (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ) (n = 108)		
ไม่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้าน	60	
จํายละเอียดไม่ได้	9	
ไม่กล้าเสี่ยงกลัวผิดพลาด	39	
ยากเกินไป	7	
ไม่ตรงกับอาชีพ	13	
5. ด้านนำความรู้ไปเผยแพร่ (n = 193)		
เคยนำไปเผยแพร่	182	94.3
ไม่เคยนำไปเผยแพร่เลย	11	5.7

ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรที่เกษตรกรผู้นำต้องการ

รูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร

เกษตรกรผู้นำจำนวน 113 คนชอบชมรายการสารคดีมากที่สุดรองลงมา 67 คนชอบรายการตอบปัญหาทางการเกษตร ส่วนที่เหลือชอบรายการแบบอื่น

ผู้ดำเนินรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร

เกษตรกรผู้นำ ร้อยละ 68.9 ชอบผู้ดำเนินรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรที่พูดคุยให้ความรู้มากกว่าผู้ดำเนินรายการที่พูดคุยสนุกสนาน โดยให้ความเห็นว่ารายการบันเทิงจากรายการวิทยุโทรทัศน์ปัจจุบันมีให้ชมอยู่มากมาย ไม่จำเป็นต้องได้รับความบันเทิงจากรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร

ความยาวของรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร

เกษตรกรผู้นำร้อยละ 54.4 ชอบรายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีความยาวของการนำเสนอในช่วง 30 นาที รองลงมาร้อยละ 30.1 ชอบช่วงรายการที่มีความยาวของการนำเสนอ 15 นาที

ตาราง 11 จำนวนของเกษตรกรผู้นำแยกตามความต้องการรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร

ความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์การเกษตร	จำนวน (n = 193)
1. รูปแบบรายการ (ระบุได้มากกว่า 1 รายการ)	
สารคดี	113
รายการข่าว	40
สารคดีการเกษตร	37
ตอบปัญหาการเกษตร	67
สัมภาษณ์	11
สนทนาทางการเกษตร	4
อภิปราย	-

ตาราง 11 (ต่อ)

ความต้องการรูปแบบรายการโทรทัศน์การเกษตร	จำนวน (n = 193)	ร้อยละ
ละครสลับพูดคุยประกอบรายการ	27	13.9
ละครทางการเกษตร	31	16.1
2. ผู้ดำเนินรายการที่ชอบ	(n = 193)	
เป็นทางการให้ความรู้มาก ๆ	133	68.9
พูดภาษาท้องถิ่น	26	13.5
พูดคุยเป็นกันเองและให้ความรู้มาก ๆ	12	6.2
พูดคุยเป็นกันเองกับผู้ฟัง	22	11.4
3. ความยาวของรายการที่ชอบ	(n = 193)	
30 นาที	105	54.4
15 นาที	58	30.1
60 นาที	5	2.5
45 นาที	24	12.4
อื่น ๆ	1	.6

4. ปัญหาจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้นำจำนวน 118 คนจํารายละเอียดของเนื้อหาไม่ได้
 ร่องลงมา 48 คนรายงานว่าไม่มีปัญหาในการได้รับความรู้จากวิทยุโทรทัศน์เลย ซึ่งขัดแย้งกับ
 ผลการวิจัยที่ผ่านมาของ กัลยารัตน์ อัฐรัตน์ (2522 : 135) ที่สรุปไว้ว่า ปัญหาจากการติด
 ตามชมรายการจากวิทยุโทรทัศน์ของเกษตรกรส่วนใหญ่พบว่าเกษตรกรมีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์
 จำกัด ต้องไปหาชมตามบ้านเพื่อนหรือร้านกาแฟ และมีรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรให้

ชมน้อยมาก ซึ่งในปัจจุบันนี้ปัญหาเรื่องการไม่มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์เองนั้นมีเพียงร้อยละ 1.5 เท่านั้น ส่วนปัญหาที่ยังพบอยู่ในปัจจุบันคือ ไม่เข้าใจในเนื้อหาของรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรซึ่งอาจเนื่องมาจากปัญหา 2 ประเด็น คือ

1. รายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีในปัจจุบัน (ปี 2531-2532) มักมีรายการซ้ำมากกว่ารายการอื่น โดยเฉพาะข่าวเกษตรกร (ช่อง 7) ซึ่งเป็นรายการที่เกษตรกรผู้นำชมมากที่สุด มีช่วงนำเสนอประมาณ 3-10 นาทีเท่านั้น จึงนำเสนอเนื้อหาสาระได้ไม่ละเอียดพอ เป็นการยากสำหรับการทำความเข้าใจของเกษตรกรผู้นำ
2. เกษตรกรผู้นำยังมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ จึงมีความเข้าใจสาระสำคัญในเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ จากรายการวิทยุโทรทัศน์ได้ไม่ลึกซึ้งและจำรายละเอียดต่าง ๆ ได้ไม่มากนัก

ตาราง 12 จำนวนเกษตรกรผู้นำแยกตามปัญหาจากการได้รับความรู้การเกษตรจากโทรทัศน์

ปัญหา	จำนวน * (n = 193)
จำรายละเอียดของเนื้อหาไม่ได้	118
ไม่มีปัญหา	48
รายการโทรทัศน์สั้นเกินไป	31
ไม่มีเวลาดู	21
คุณภาพไม่ชัด	11
ไม่มีโทรทัศน์เป็นของตนเอง	3

หมายเหตุ * ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์

รายวัน

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ศึกษาครอบคลุมเกี่ยวกับบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ที่เกษตรกรผู้นำนิยมนำมา ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทความทางการเกษตรตามความต้องการของเกษตรกรผู้นำ ปัญหาของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งได้แสดงตัวเลขไว้ในตาราง 13, 14, 15, 16 มีรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. บทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวันที่เกษตรกรผู้นำนิยมนำมา

เกษตรกรผู้นำที่เคยอ่านบทความทางการเกษตรทั้งหมด 132 คน มี 123 คนรายงานว่าชอบอ่านบทความทางเกษตรจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมากที่สุด ส่วนที่เหลือ 28 คนชอบอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ จำนวน 29 คนชอบอ่านหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ส่วนอีก 3 คนชอบอ่านหนังสือพิมพ์อื่น ๆ

เกษตรกรผู้นำที่ชอบอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ให้เหตุผลว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่ให้ความรู้ได้ทันกับเหตุการณ์และมีบทความรู้ทางการเกษตรมากกว่าหนังสือพิมพ์อื่น ๆ สาเหตุอีกประการหนึ่งที่หนังสือพิมพ์ไทยรัฐได้รับความนิยมมากกว่าหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ เนื่องจากเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่จะอ่านหนังสือพิมพ์ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งมีอยู่เกือบทุกหมู่บ้าน จะรับหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเป็นประจำ

ตาราง 13 จำนวนเกษตรกรผู้นำแยกตามความชอบอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์
รายวันฉบับต่าง ๆ

ชนิดของหนังสือพิมพ์ที่ชอบอ่าน	จำนวน *
	(n = 132)
ไทยรัฐ	123
ไทยนิวส์	28
เดลินิวส์	29
หนังสือพิมพ์อื่น ๆ	3

หมายเหตุ * ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

2. ความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ รายวัน

ด้านความรู้ เกษตรกรผู้นำที่อ่านบทความจากหนังสือพิมพ์ (132 ราย) จำนวนครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 50.8 มีความคิดเห็นว่าการอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง และอีกเกือบครึ่งร้อยละ 49.2 รายงานว่าการอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือไม่ได้ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้นเลย

ตัวเลขที่มีความใกล้เคียงกันระหว่างผู้ที่มีความคิดเห็นว่าการอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวันทำให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้นกับผู้ที่ไม่มีความรู้เพิ่มขึ้นเลยนั้น ไม่สามารถกล่าวได้ว่าเกษตรกรผู้นำในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นจากการอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน

ด้านความสนใจ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 50.8 แสดงความคิดเห็นว่าจากการอ่านบทความทาง การเกษตรจากหนังสือพิมพ์แล้วทำให้ตนมีความสนใจหาความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 49.2 ไม่สนใจหาความรู้เพิ่มเติมเลย สำหรับแหล่งความรู้ที่เกษตรกรผู้นำไปแสวงหาความรู้มากที่สุด คือปรึกษากับเกษตรกรตำบล ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่อยู่ประจำในหมู่บ้าน เกษตรกรผู้นำต้องพบปะประสานงานอยู่เสมอ ๆ เกษตรกรผู้นำจึงเชื่อว่าเกษตรกรตำบลเป็นแหล่งข่าวสารที่น่าเชื่อถือ (ทฤษฎีพันธุ์, 2530 : 61) และเป็นบุคคลที่มีเจตคติที่ดีต่อพวกเขา (ธรรมบุญ คีรีพันธุ์, 2530 : 86)

ด้านการนำความรู้ไปทดลองปฏิบัติ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 67.5 (89 คน) เคยนำความรู้จากหนังสือพิมพ์รายวันไปทดลองในอาชีพ ซึ่งมี 69 คนทดลองเรื่องการไ้ปุ๋ยมากที่สุด รองลงมาคือ 21 คนทดลองเรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูพืช

ด้านการนำความรู้ไปปรับปรุงในอาชีพ เกษตรกรผู้นำไม่ถึงครึ่ง (ร้อยละ 43.9) เคยนำความรู้จากการอ่านบทความทาง การเกษตรในหนังสือพิมพ์รายวัน อีกเกินครึ่ง (ร้อยละ 56.1) ไม่เคยนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ปรับปรุงในอาชีพเลย สาเหตุสำคัญที่มีเกษตรกรผู้นำไม่ได้ นำความรู้ไปปรับปรุงอาชีพมากกว่านำไปปรับปรุงในอาชีพ เพราะ (86 คน) มีความคิดเห็นว่าความรู้ที่ได้รับจากบทความทาง การเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวันไม่มีรายละเอียดต่าง ๆ มากพอที่จะสามารถนำไปใช้ปรับปรุงได้ รองลงมา (30 คน) รายงานว่าความรู้ต่างๆ ที่ได้อ่านไม่ตรงกับอาชีพของเกษตรกรในท้องถิ่น

ด้านการนำความรู้ไปเผยแพร่ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 51.5 เคยนำความรู้ไปพูดคุยเผยแพร่แลกเปลี่ยนกับเพื่อนบ้าน ส่วนอีกเกือบครึ่งร้อยละ 40.5 ไม่เคยนำความรู้ดังกล่าวไปพูดคุยเผยแพร่กับเพื่อนเกษตรกรเลย

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละของเกษตรกรผู้นำแยกตามความเปลี่ยนแปลงจากการได้รับความรู้
ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน

ความเปลี่ยนแปลงจากการได้รับความรู้ทางการเกษตร จากหนังสือพิมพ์รายวัน	จำนวน (n = 132)	ร้อยละ
1. ด้านความรู้	(n = 132)	
มีความรู้เพิ่มมากขึ้น	67	50.8
ไม่มีความรู้เพิ่มมากขึ้นเลย	65	49.2
2. ความสนใจ	(n = 132)	
สนใจหาความรู้เพิ่มเติม	67	50.8
ไม่สนใจหาความรู้เพิ่มเติมเลย	65	49.2
3. การนำความรู้ไปทดลองปฏิบัติ	(n = 132)	
เคยนำไปทดลอง	89	67.5
ไม่เคยนำไปทดลองเลย	43	32.5
เรื่องที้นำไปทดลอง * (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)	(n = 89)	
การใช้ปุ๋ย	69	
การป้องกันกำจัดศัตรูพืช	21	
การปรับปรุงดิน	16	
การเลี้ยงสัตว์	9	
โรคและการป้องกันโรค	3	
เรื่องอื่น ๆ	1	
4. การนำความรู้ไปปรับปรุงอาชีพจริง ๆ	(n = 132)	
เคยนำไปปรับปรุง	58	43.9
ไม่เคยนำไปปรับปรุงเลย	74	56.1

ตาราง 14 (ต่อ)

ความเปลี่ยนแปลงจากการได้รับความรู้ทางการเกษตร จากหนังสือพิมพ์รายวัน	จำนวน (n = 132)	ร้อยละ
เหตุผลที่ไม่นำไปปรับปรุง * (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ) (n = 74)		
ไม่ละเอียดพอ	64	
ยากเกินไป	7	
ไม่กล้าเสี่ยงกลัวผิดพลาด	11	
ต้องลงทุนสูง	3	
ไม่ตรงกับอาชีพของเกษตรกร	30	
5. นำความรู้ไปเผยแพร่สู่เพื่อนเกษตรกร (n = 132)		
เคยนำไปเผยแพร่	68	51.5
ไม่เคยนำไปเผยแพร่	64	48.5

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทความทางการเกษตรที่เกษตรกรผู้นำต้องการ

เกษตรกรผู้นำจำนวน 92 คนชอบบทความตอบปัญหาทางการเกษตร รองลงมาจำนวน 26 คนชอบแบบบรรยาย ส่วนที่เหลือชอบบทความแบบอื่น ๆ

สาเหตุที่เกษตรกรส่วนใหญ่จำนวน 92 คน และ 26 คนชอบบทความรูปแบบตอบปัญหาทางการเกษตรและบทความบรรยายความรู้ต่าง ๆ นั้นเพราะเกษตรกรผู้นำจะมีเวลาอ่านน้อยมาก จึงมักจะอ่านสิ่งที่เป็นประโยชน์กับอาชีพมากกว่าอ่านแล้วคิดและวิเคราะห์ข้อความเหล่านั้น ดังนั้นการเสนอบทความจึงต้องคำนึงเสมอว่า "เราผู้เขียนก็ต้องรู้จักเลือกเรื่องที่เมื่อตีพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วไม่ล้าสมัย ยังมีสาระน่ารู้ น่าอ่าน" (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2531 : 19) เหมาะสมสำหรับสภาพของเกษตรกรที่จะสามารถอ่านแล้วเข้าใจสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

ตาราง 15 จำนวนเกษตรกรผู้นำแยกตามบทความทางการเกษตรที่เกษตรกรผู้นำต้องการ

ความต้องการของบทความ	จำนวน (n = 132)
ตอบปัญหาทางการเกษตร	92
เสนอแนะความรู้และปัญหา	26
บรรยาย	31
ชักชวนโน้มน้าว	10
สัมภาษณ์	15

หมายเหตุ ผู้ตอบระบุได้มากกว่า 1 ข้อ

4. ปัญหาของเกษตรกรผู้นำจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน

เกษตรกรผู้นำจำนวน 119 คนมีปัญหาในการรับความรู้จากหนังสือพิมพ์คือหาซื้อลำบาก และอันดับสอง 51 คน ไม่มีเวลาอ่าน 31 คน อ่านแล้วไม่เข้าใจในเนื้อหา อีก 12 คน ไม่มีปัญหาอะไรเลย

สาเหตุของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน เนื่องมาจาก

1. สภาพท้องถิ่นในอำเภอสันทรายส่วนใหญ่ถึงแม้จะมีการคมนาคมสะดวกก็ตาม แต่ยังมีบริการด้านจำหน่ายหนังสือพิมพ์อยู่น้อยมาก จึงจำเป็นต้องจัดบริการให้ประชาชนได้มีหนังสือพิมพ์อ่านตามที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ซึ่งถ้าเป็นหมู่บ้านที่อยู่ไกลกับที่อ่านหนังสือพิมพ์มากก็ไม่สามารถอ่านได้สะดวก

2. เนื่องจากระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ การสนใจและอ่านหนังสือพิมพ์และการตีความหมายต่าง ๆ ยังไม่มีความลึกซึ้งพอ ประกอบกับเวลาส่วนใหญ่ทุ่มเทให้กับอาชีพมากกว่า จึงไม่ค่อยมีเวลาที่จะสนใจอ่านหนังสือพิมพ์หรือฝึกฝนการอ่านที่ดีได้

3. เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าเวลาที่ว่างมักจะทำกิจกรรมอย่างอื่นที่จำเป็นกว่า คือช่วงเวลาเช้ามีดมักจะเป็นเวลาที่ต้องเตรียมตัวเพื่อทำงาน เวลาเที่ยงพักจากการทำงานมักจะชอบฟังรายการวิทยุ ส่วนตอนค่ำหลังจากเสร็จธุระกิจในบ้านแล้วส่วนใหญ่จะชอบดูโทรทัศน์มากกว่าอ่านหนังสือพิมพ์

ตารางที่ 16 จำนวนเกษตรกรผู้นำแยกตามปัญหาที่เกิดจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน

ปัญหา	จำนวน *
	(n = 132)
หาซื้อยากลำบาก	119
อ่านไม่เข้าใจ	31
ไม่มีเวลาอ่าน	51
ไม่มีปัญหา	12

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

สรุป อภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

(SUMMARY, IMPLICATION AND RECOMMENDATION)

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ ในครั้งนี้ ประกอบด้วยสาระสำคัญโดยสรุปคือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินงานวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพรรณาลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม
2. เพื่อศึกษาความนิยมในการใช้สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน
3. เพื่อทราบความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน

วิธีดำเนินงานวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือเกษตรกรผู้นำในอำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 220 คน ซึ่งได้จากการสุ่ม (Random) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จำนวน 1 ชุด 4 ตอน ซึ่งได้ผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาก่อนที่จะนำไปใช้สัมภาษณ์กับประชากรตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากสร้างแบบสัมภาษณ์และสุ่มประชากรตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยพร้อมด้วยผู้ช่วยจำนวน 5 คน ได้รวบรวมข้อมูลในระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม ถึง 20 ตุลาคม 2532

วิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS คำนวณค่าต่าง ๆ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน

ผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้นำร้อยละ 81.5 เป็นเพศชาย ร้อยละ 10.5 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 44 ปี ร้อยละ 68.6 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้นำมีรายได้เฉลี่ย 26,800 บาทต่อปี ร้อยละ 60.5 มีรายได้ต่ำกว่า 25,000 บาทต่อปี ซึ่งร้อยละ 46.8 มีเนื้อที่ทำการเกษตร 5 ถึง 10 ไร่ ร้อยละ 32.7 มีเนื้อที่ทำการเกษตร 1 ถึง 5 ไร่ โดยร้อยละ 56.4 มีสภาพการถือครองที่ทำการเกษตรเป็นของตนเอง และร้อยละ 25.9 เช่าของผู้อื่น สำหรับการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เกษตรกรผู้นำ ร้อยละ 67.3 ใช้น้ำเพื่อการเกษตรเพื่อจุดมุ่งหมายในการลงทุนในกิจการเกษตร (ร้อยละ 99.3) ซึ่งส่วนใหญ่ (จำนวน 89 คน) ได้รับน้ำเพื่อการเกษตรจาก

สหกรณ์การเกษตร นอกจากนี้เกษตรกรผู้นำจำนวน 140 คนเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์การเกษตร และ 18 คนเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร

ความนิยมในการใช้สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์รายวัน

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรผู้นำร้อยละ 92.7 มีเครื่องรับวิทยุเป็นของตนเอง และร้อยละ 91.8 มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์เป็นของตนเอง เกษตรกรผู้นำจึงรับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุและวิทยุโทรทัศน์ที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ส่วนหนังสือพิมพ์รายวันนั้นอ่านจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน สำหรับความนิยมในการรับความรู้ทางการเกษตรนั้นเกษตรกรผู้นำร้อยละ 87.7 เคยชมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร ร้อยละ 71.9 เคยฟังรายการวิทยุการเกษตร และร้อยละ 60 เคยอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากวิทยุกระจายเสียง

เกษตรกรผู้นำจำนวน 66 คน นิยมฟังรายการเพื่อนเกษตรกร (มก. เชียงใหม่ และ วปถ.2) มากกว่ารายการอื่น และชอบฟังรายการเพื่อนเกษตรกร (มก. เชียงใหม่) มากที่สุด สำหรับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของเกษตรกรผู้นำ ผลการวิจัยพบว่าส่วนใหญ่ (ร้อยละ 94.9) ได้รับความรู้มากขึ้น และร้อยละ 95.5 สนใจหาความรู้เพิ่มเติมโดยการติดต่อไปที่รายการวิทยุทางการเกษตร ร้อยละ 80.7 เคยนำความรู้จากรายการวิทยุทางการเกษตรไปทดลองปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการใช้ปุ๋ย นอกจากนี้เกษตรกรผู้นำร้อยละ 60.8 เคยนำความรู้ดังกล่าวไปปรับปรุงในอาชีพ และร้อยละ 92.4 เคยนำไปเผยแพร่พูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร

เกี่ยวกับรายการวิทยุการเกษตรที่เกษตรกรผู้นำต้องการคือร้อยละ 69 ชอบรายการตอบปัญหาทางการเกษตร ร้อยละ 62.7 ชอบผู้ดำเนินรายการวิทยุทางการเกษตรที่ใช้ภาษาท้องถิ่น และร้อยละ 63.4 แสดงความคิดเห็นว่ารายการวิทยุการเกษตรควรมีช่วงเวลานำเสนอ 30 นาที

สำหรับปัญหาจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากรายการวิทยุนั้น เกษตรกรผู้นำ
จำนวน 85 คน ไม่มีปัญหาอะไรเลย รองลงมา 71 คนรายงานว่าไม่มีเวลาฟัง

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากการชมวิทยุ-
โทรทัศน์

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้นำร้อยละ 92.7 ชมรายการข่าวเกษตรกร (ช่อง 7)
นอกจากจะเป็นรายการที่ได้รับความนิยมมากที่สุดแล้ว เกษตรกรผู้นำถึงร้อยละ 65 ชอบชมราย
การข่าวเกษตร (ช่อง 7) มากที่สุดเพราะเป็นรายการที่ให้ความรู้และดำเนินรายการได้น่าสน
ใจ

เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการได้รับความรู้จากรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร
มีรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 95.5 มีความรู้เพิ่มมากขึ้น
อย่างกว้างขวาง ร้อยละ 95.9 มีความสนใจแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่นโดยพูดคุยกับ
เพื่อนเกษตรกร ร้อยละ 83.4 (161 คน) ได้นำความรู้ไปทดลองปฏิบัติในอาชีพโดยส่วนใหญ่
จำนวน 122 คน ทดลองเรื่องการใช้ปุ๋ย นอกจากนี้เกษตรกรผู้นำร้อยละ 44 เคยนำความรู้ไป
ปรับปรุงในอาชีพ และร้อยละ 56 ไม่เคยนำไปปรับปรุงอาชีพเลย โดยให้เหตุผลว่าความรู้ที่ได้
รับไม่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้าน เกษตรกรผู้นำถึงร้อยละ 94.3 เคยนำความรู้ไปเผยแพร่สู่
เพื่อนเกษตรกร

เกษตรกรผู้นำได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรดังนี้ จำนวน
113 คนชอบชมรายการสารคดี ร้อยละ 68.9 ชอบผู้ดำเนินรายการที่เป็นทางการให้ความรู้
มาก ๆ และร้อยละ 68.9 ชอบช่วงการนำเสนอของรายการ 30 นาที

เกี่ยวกับปัญหาจากการได้รับความรู้การเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ เกษตรกรผู้นำร้อยละ
61.1 จำรายละเอียดของเนื้อหาไม่ได้

ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรผู้นำร้อยละ 93.2 ชอบอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมากที่สุด

เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเกษตรกรผู้นำจากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ มีรายละเอียดดังนี้ เกษตรกรผู้นำร้อยละ 50.8 ได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้น ร้อยละ 50.8 สนใจหาความรู้เพิ่มเติม โดยส่วนใหญ่ปรึกษาเกษตรตำบล เกษตรกรผู้นำร้อยละ 67.5 (89 คน) เคยนำความรู้จากหนังสือพิมพ์รายวันไปทดลอง ส่วนใหญ่ (69 คน) ทดลองเรื่องการไถพรวน นอกจากนั้นเกษตรกรผู้นำร้อยละ 43.9 เคยนำความรู้ไปปรับปรุงในอาชีพอื่นร้อยละ 56.1 ไม่เคยนำไปปรับปรุงเลย โดยให้เหตุผลว่าความรู้ดังกล่าวไม่ตรงกับอาชีพ และร้อยละ 51.5 เคยนำความรู้ไปเผยแพร่สู่เพื่อนเกษตรกร

เกษตรกรผู้นำจำนวน 92 คนชอบบทความตอบปัญหาทางการเกษตรมากที่สุด ส่วนปัญหาจากการได้รับความรู้จากหนังสือพิมพ์รายวันนั้นเกษตรกรผู้นำจำนวน 119 คนหาซื้อหนังสือพิมพ์ลำบาก และ 51 คนไม่มีเวลาอ่านหนังสือพิมพ์

อภิปรายผลการวิจัย

(Implication)

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานบางประการได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้นำ มีการกระจายตัวของข้อมูลต่ำ จึงอาจกล่าวได้ว่าการแสดงความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำมีแนวโน้มที่เป็นไปในทางเดียวกันมาก

สภาพการใช้สื่อของเกษตรกรผู้นำ ผลการวิจัยพบว่าวิทยุโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมากที่สุด รวมทั้งมีจำนวนเกษตรกรผู้นำเคยชมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรมากกว่า สื่อวิทยุกระจายเสียงและหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งขัดแย้งกับผลงานวิจัยด้านสื่อมวลชนของหลายฝ่ายที่

พนศรี กนกวิจิตร (2527 : 319) ได้สรุปไว้ว่า สื่อวิทยุกระจายเสียงได้รับความนิยมมากกว่าวิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เนื่องจากราคาถูกและเข้าถึงประชาชนได้ทุกสภาพ ส่วนวิทยุโทรทัศน์นั้นเกษตรกรไม่มีเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์เป็นของตนเอง ต้องไปชมจากร้านกาแฟ หรือบ้านเพื่อน และรายการวิทยุโทรทัศน์ยังมีให้ชมน้อย สาเหตุที่ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าสื่อวิทยุโทรทัศน์ได้รับความนิยมมากกว่าสื่อวิทยุกระจายเสียง มีเหตุผลสนับสนุนหลายประการคือประการแรกในช่วงปัจจุบันนี้ (ปี 2531-2532) เทคโนโลยีการผลิตเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์มีความก้าวหน้ามากขึ้น สามารถผลิตเครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ได้มากมายหลายชนิด ทำให้การดำเนินการแข่งขันด้านตลาด ซึ่งเปิดโอกาสให้กับผู้มีรายได้น้อย สามารถผ่อนซื้อได้อย่างไม่กระทบกระเทือนกับค่าใช้จ่ายอื่นๆ ประการที่สอง สิ่งสาธารณูปโภคเกี่ยวกับไฟฟ้าขยายตัวไปสู่ชนบทมากขึ้น เกษตรกรจึงไม่มีปัญหาการซื้อวิทยุโทรทัศน์มาใช้ที่บ้าน โดยไม่ต้องไปชมจากบ้านเพื่อนหรือร้านกาแฟ ประการที่สาม วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีคุณค่ากับผู้ชมในการให้ความรู้ทั้งในด้านประสาธน์สังคมและสุขภาพ ซึ่งดึงดูดความสนใจของประชาชนได้มากกว่าสื่อประเภทวิทยุและหนังสือพิมพ์

ผลการวิจัยพบว่ารายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรที่น่าสนใจในปัจจุบัน (ปี 2531-2532) จากหลายหน่วยงาน และสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ เกษตรกรผู้นำมีความตื่นตัวและให้ความสนใจรับความรู้ทางการเกษตรมากขึ้น นอกจากจะมีความตื่นตัวแล้ว เกษตรกรผู้นำได้รับประโยชน์ตั้งแต่มีความรู้เพิ่มมากขึ้น มีความสนใจหาความรู้เพิ่มเติม นำไปทดลองปฏิบัติ และใช้นำไปปรับปรุงอาชีพได้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าความรู้ที่ได้รับจากรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร มีเกษตรกรผู้นำไม่ถึงครึ่งของผู้ที่ชมรายการทั้งหมด นำไปใช้ปรับปรุงในอาชีพ เนื่องจากความรู้ที่ได้รับจากรายการวิทยุโทรทัศน์นั้น ส่วนมากผลิตจากส่วนกลางมากกว่าในท้องถิ่น การเสนอเรื่องต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องเป็นประโยชน์กับผู้ชมส่วนใหญ่มากกว่าจะผลิตให้ตรงกับสภาพท้องถิ่นของเกษตรกรในภาคเหนือได้

สำหรับรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรที่เกษตรกรผู้นำชอบคือรายการสารคดี ซึ่งเป็นรายการที่ให้ทั้งความรู้ความบันเทิงและให้ความรู้เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างลึกซึ้ง เกษตรกรจะชมได้อย่างไม่สับสน และแยกแยะเนื้อหาที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เหมาะสมสำหรับการเป็นรายการให้ความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกรมาก

ในด้านผู้ดำเนินรายการ เกษตรกรผู้นำชอบผู้ดำเนินรายการที่เป็นผู้พูดคุยให้ความรู้ที่มีสาระมากกว่าสนุกสนาน ซึ่งเกษตรกรอาจจะมองผู้ดำเนินรายการนั้นเหมือนกับนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งเขาให้ความเชื่อถือ บุคลิกของผู้ดำเนินรายการทางรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรจึงน่าจะมีส่วนสนับสนุนให้เกิดความเชื่อถือในความรู้ที่เขานำเสนอด้วย

ผลการวิจัยยังพบว่าช่วงเวลาการนำเสนอรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรที่เกษตรกรผู้นำอยากให้มีคือ 30 นาทีนั้น ในการปฏิบัติจริงแล้วช่วงเวลาในการผลิตและการนำเสนอทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ของหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ มีข้อจำกัดอยู่มากพอสมควร เกี่ยวกับการขอใช้เวลาจากสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ โดยจะพิจารณาตามความเหมาะสม หากได้รับการสนับสนุนจากองค์กรหรือเอกชนเพื่อโฆษณาสินค้าก็จะมีข้อจำกัดในเรื่องเวลามากขึ้นเพราะจะทำให้เสียค่าใช้จ่ายมากขึ้น จากปัญหาความจำเป็นดังกล่าวช่วงเวลาการนำเสนอรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรที่เกษตรกรผู้นำอยากให้มีนั้นจึงมีขีดจำกัดในการสนองตอบ

เกี่ยวกับความนิยมของเกษตรกรผู้นำ ในรายการวิทยุการเกษตรซึ่งนำเสนอจากสถานีต่าง ๆ 13 สถานี จำนวน 30 กว่ารายการ รายการที่ได้รับความนิยมมากคือ เพื่อนเกษตรกร (มก. เชียงใหม่) ซึ่งจัดโดยเอกชนและเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุการเกษตรมานาน เป็นที่รู้จักคุ้นเคยของเกษตรกรในท้องถิ่นเป็นอย่างดี เนื่องจากได้ทุ่มเทเวลาให้การตอบปัญหาของเกษตรกร ทั้งโดยส่วนตัวและโดยทางจดหมาย ความใกล้ชิดและการเป็นที่ปรึกษาของเกษตรกรนี้เองที่ทำให้ประสบผลสำเร็จได้รับความนิยมจากเกษตรกรมานาน จากข้อสังเกตดังกล่าวนี้สิ่งสำคัญประการหนึ่งของการให้ความรู้ทางการเกษตรโดยใช้สื่อประเภทวิทยุกระจายเสียงคือ ตัวผู้ดำเนินรายการต้องมีอุดมการณ์และวิญญานของการเป็นนักถ่ายทอดที่เสียสละเวลาที่จะค้นหาถึงปัญหาของเกษตรกรในท้องถิ่นอยู่เสมอ เพื่อที่จะเสนอความรู้ให้ตรงกับที่เกษตรกรต้องการ ขณะเดียวกันควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรที่มีปัญหา ต้องการคำแนะนำ ซึ่งส่วนใหญ่ นักจัดรายการวิทยุการเกษตรยังขาดอุดมการณ์ของนักถ่ายทอดที่ให้เวลากับเกษตรกรอย่างแท้จริง

เกษตรกรผู้นำได้รับประโยชน์จากการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากรายการวิทยุการเกษตรคือมีความรู้เพิ่มขึ้น สนใจหาความรู้เพิ่มเติม นำไปทดลองปฏิบัติและนำไปปรับปรุง

อาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำความรู้ไปใช้ปรับปรุงอาชีพ มีผลประโยชน์กับเกษตรกรผู้นำมากกว่าความรู้ที่ได้รับจากรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร และจากหนังสือพิมพ์รายวัน ซึ่งได้นำตัวเลขมาวิเคราะห์ว่าในกลุ่มของเกษตรกรผู้นำที่ได้ชมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร 193 คน มีผู้นำความรู้ไปปรับปรุงใช้ในอาชีพ 85 คน (ร้อยละ 44) และกลุ่มของผู้ที่ได้อ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน 132 คน มีผู้นำไปใช้ปรับปรุงอาชีพ 58 คน (ร้อยละ 43.9) ส่วนกลุ่มของผู้ที่ฟังรายการวิทยุการเกษตร 158 คน มีผู้นำไปปรับปรุงใช้ในอาชีพ 96 คน (ร้อยละ 60.8) ซึ่งกล่าวได้ว่าความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากวิทยุได้นำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงอาชีพมากที่สุด ซึ่งเป็นสาเหตุที่เกิดจากสถานีวิทยุกระจายเสียงทุกสถานีตั้งอยู่ในท้องถิ่น ผู้ผลิตรายการและผู้ดำเนินรายการเป็นหน่วยงานและองค์กรในท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำเสนอความรู้ต่างๆ ในท้องถิ่นได้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร นอกจากนั้นการนำเสนอรายการวิทยุการเกษตรไม่ค่อยมีข้อจำกัดด้านการจัดช่วงเวลาของสถานีซึ่งมีอยู่ถึง 13 สถานี ประกอบกับมีความถี่ที่เลือกฟังได้ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้รายการวิทยุการเกษตรมีข้อได้เปรียบในการเข้าถึงเกษตรกรในท้องถิ่นได้มากกว่าสื่อวิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ จากข้อได้เปรียบนี้การจัดรูปแบบรายการวิทยุการเกษตร ผู้ดำเนินรายการและช่วงเวลาเสนอให้ตรงกับที่เกษตรกรผู้นำได้เสนอมาจึงอยู่ในฐานะที่สามารถตอบสนองได้

ผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์รายวัน พบว่า หนังสือพิมพ์รายวันมีแนวโน้มในการให้ความรู้ทางการเกษตรน้อย โดยวิเคราะห์จากจำนวนผู้ที่อ่านบทความทางการเกษตรมีน้อยกว่าผู้ที่ฟังรายการวิทยุและรายการวิทยุโทรทัศน์ นอกจากนี้จำนวนหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งที่ผลิตจากส่วนกลางและผลิตในท้องถิ่น 16 กว๊ฉบับมีเพียง 3 ฉบับเท่านั้นที่เกษตรกรผู้นำอ่าน เกษตรกรผู้นำเพียงส่วนน้อย (ไม่ถึงครึ่งของเกษตรกรผู้นำทั้งหมดที่อ่านบทความทางการเกษตร) ได้รับประโยชน์จากการได้รับความรู้เพิ่มขึ้น กระตุ้นให้สนใจหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งอื่นนำไปทดลองปฏิบัติ และนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงในอาชีพ เนื่องจากยังมีข้อจำกัดอยู่หลายประการประกอบกัน ประการแรกคือเกี่ยวกับเกษตรกรผู้นำเองไม่มีเวลาพอที่จะสนใจอ่านบทความทางการเกษตร เพราะต้องประกอบอาชีพ ประกอบกับสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์มีความน่าสนใจมากกว่าการอ่านบทความทางการเกษตร ซึ่งต้องใช้ความพยายามและความสนใจของ

เกษตรกรผู้นำเอง ซึ่งบทความดังกล่าวก็ไม่มีสิ่งจูงใจที่จะสามารถดึงดูดความสนใจผู้อ่านได้ นอกจากนี้ผู้อ่านยังต้องมีความรู้ในระดับที่อ่านออก จึงจะได้รับประโยชน์จากบทความทางการเกษตร ประการที่สองเกี่ยวกับแหล่งผลิตสิ่งพิมพ์ในท้องถิ่นไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการเกษตร ในท้องถิ่นที่จะเขียนบทความทางการเกษตรสำหรับเผยแพร่ให้กับเกษตรกรโดยตรง หนังสือพิมพ์ ที่ผลิตในท้องถิ่นจึงไม่ค่อยมีบทบาทในการให้ความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกรในท้องถิ่นได้เต็มที่ สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ผลิตจากส่วนกลางซึ่งเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรมากกว่า เพราะมีบทความทางการเกษตรให้อ่านมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามบทความต่าง ๆ ก็ไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในท้องถิ่นภาคเหนือได้ เพราะหนังสือพิมพ์จากส่วนกลางจำเป็นต้องเสนอบทความที่เป็นประโยชน์กับคนโดยส่วนใหญ่ซึ่งมีอยู่ทั่วประเทศ ประการที่สามสภาพหมู่บ้านของเกษตรกรผู้นำอยู่ทางไกลเส้นทางคมนาคม จึงขาดที่จำหน่ายหนังสือพิมพ์ในหมู่บ้านต้องหามาซื้อจากตลาดมาอ่านซึ่งการซื้อหนังสือพิมพ์อ่านนั้นเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัญหาและข้อเสียเปรียบของหนังสือพิมพ์ในการให้ความรู้ทางการเกษตรกับเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมควร กวียะ (2523 : 32) ที่วิจัยพบว่าปัจจัยบางประการมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนประเภทสิ่งพิมพ์ที่มีข้อจำกัดหลายประการคือตัวเกษตรกรมีการศึกษาน้อย ประการที่สองการจัดส่งสิ่งพิมพ์ในชนบทมีอุปสรรคในด้านการคมนาคมไม่สะดวก และอีกประการคือชาวชนบทมีสื่อวิทยุกระจายเสียงอยู่แล้ว การหาซื้อหนังสือพิมพ์จึงถือเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายให้มากขึ้น

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยก็สามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้นำในการวิจัยครั้งนี้ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อทั้งวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง และหนังสือพิมพ์รายวันได้ในระดับหนึ่งซึ่งเกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ตั้งแต่ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น จนกระทั่งนำไปปรับปรุงในอาชีพโดยเฉพาะเกิดประโยชน์ในขั้นแรกมากที่สุด ซึ่งสนับสนุนคำกล่าวของ วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2528 : 56) ที่ว่า ...การสื่อสารแบบสื่อมวลชนมีประโยชน์ และเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการสร้างความตื่นตัว ให้คนรู้จักเกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทั้งยังเป็นการช่วยในการให้ข่าวสารเพิ่มเติม... นอกจากนี้ความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากสื่อมวลชนก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ถึงขั้นปรับปรุงอาชีพอย่างจริงจังได้อย่างไม่ลำบากนัก ทั้งนี้ก็ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ

ของแต่ละบุคคล (ทำนอง สิงคาลวณิช, 2528 : 408) ประกอบกับความแตกต่างของสื่อแต่ละประเภทและความจำเป็นที่มาสนับสนุนให้เกษตรกรนำไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด

นอกจากนี้ผลการวิจัยที่พบว่าเกษตรกรผู้นำได้นำความรู้ทางการเกษตรที่ได้รับจากสื่อทั้งสามประเภทไปเผยแพร่พูดคุยและแลกเปลี่ยนกับเพื่อนเกษตรกร และเป็นแหล่งให้ความรู้แก่เพื่อนเกษตรกร ยังช่วยสนับสนุนบทบาทที่ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อนบ้านและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้นำที่เป็นผู้นำความรู้ข่าวสารจากแหล่งสื่อมวลชนไปสู่เพื่อนบ้านได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

(RECOMMENDATIONS)

ข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมการเกษตร

1. สำหรับเจ้าหน้าที่ระดับนโยบาย ควรจะให้ความสำคัญในการให้ความรู้ทางการเกษตรกับเกษตรกรในระดับภูมิภาคให้มากยิ่งขึ้น โดยการสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรที่รับผิดชอบการผลิตสื่อประเภทรายการวิทยุการเกษตร รายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรและบทความทางการเกษตรให้ปฏิบัติงานด้านนี้ได้อย่างเต็มที่ มีการติดตามประเมินผล การส่งเสริมความรู้โดยสื่อมวลชนดังกล่าวอย่างใกล้ชิดและจริงจัง เพื่อทราบถึงปัญหาความต้องการความรู้ของเกษตรกร จึงจะเป็นประโยชน์กับการส่งเสริมความรู้ต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น

2. สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่

2.1 ผลการวิจัยที่พบว่าปัญหาของเกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ไม่กล้านำความรู้จากสื่อมวลชนไปปรับปรุงอาชีพเพราะขาดความมั่นใจ กลัวจะผิดพลาดเสียหายเกิดขึ้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมระดับตำบลจึงควรจะทำให้ความสนใจเยี่ยมเยียนเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มความมั่นใจให้เกษตรกรในการนำไปปรับปรุงอาชีพ

2.2 ปัญหาที่พบอีกประการคือ เกษตรกรผู้นำไม่มีความสะดวกในการได้รับความรู้ การเกษตรจากหนังสือพิมพ์ ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ควรหาแนวทาง ช่วยเหลือให้เกษตรกรผู้นำที่อ่านหนังสือพิมพ์รวมทั้งเพิ่มจำนวนหนังสือพิมพ์ให้มากขึ้น เช่นที่ศาลาการเกษตร

2.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรเป็นผู้รวบรวมรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรที่เป็นประโยชน์ต่ออาชีพของเกษตรกรในท้องถิ่น เพื่อจัดบริการให้เกษตรกรผู้นำได้มีโอกาสชมเป็นครั้งเป็นคราวในลักษณะของม้วนวีดิทัศน์ ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มความรู้และความบันเทิงแล้วยังเป็นการสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดของเกษตรกรผู้นำด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรหรือเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสื่อประเภทวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ในระดับท้องถิ่นภาคเหนือ

ด้านรายการวิทยุทางการเกษตร

1. ผู้ผลิตรายการวิทยุการเกษตร ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตอบปัญหาทางการเกษตร ให้กับเกษตรกรโดยใช้ภาษาท้องถิ่นในการดำเนินรายการให้มากกว่าภาษาราชการและควรเป็นรายการที่น่าเสนอประมาณ 30 นาที เพราะผลงานวิจัยพบว่ามีจำนวนเกษตรกรผู้นำชอบลักษณะรายการ ผู้ดำเนินรายการ และช่วงเวลาดังกล่าวมากที่สุด

2. ผู้ผลิตรายการควรให้ความสำคัญกับการให้ข่าวสารทันกับเหตุการณ์ ซึ่งเกษตรกรจะสามารถนำไปแก้ไขปัญหาในการประกอบอาชีพหรือครอบครัวได้ ควรจัดให้มีอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกวัน

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดรายการวิทยุการเกษตรของสำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ซึ่งนำเสนอรายการ แม่โจ้สัมพันธ์ ผลการ

ศึกษามาพบว่าไม่มีเกษตรกรผู้นำ ตอบว่าเคยฟังรายการแม่โจ้สัมพันธ์เลย ผู้วิจัยจึงใคร่ขอเสนอแนะแนวความคิดบางประการ เพื่อเป็นประโยชน์กับการปรับปรุงการให้ความรู้กับเกษตรกรดังนี้

3.1 ผู้ผลิตรายการควรเพิ่มความถี่ในการนำเสนอ จากสัปดาห์ละ 2 ครั้งเป็น 3-4 ครั้งตามความเหมาะสม เพื่อสร้างโอกาสให้เกษตรกรได้ติดตามฟังได้มากขึ้น

3.2 แนวทางการผลิตรายการวิทยุการเกษตร ควรให้ความสำคัญกับการค้นหาปัญหาของเกษตรกรในท้องถิ่นและเชิญชวนให้เกษตรกรได้เสนอปัญหาในอาชีวะไปทีรายการให้มากขึ้น เพื่อนำเสนอรายการที่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร นอกจากนี้รายการสนทนาทางการเกษตร เป็นอีกรายการวิทยุทางการเกษตรอีกแบบหนึ่งที่ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรผู้นำชอบรองจากรายการตอบปัญหาทางการเกษตร จึงนำมาใช้เป็นแนวทางในการผลิตรายการได้

3.3 เพื่อให้รายการแม่โจ้สัมพันธ์เป็นที่รู้จักของเกษตรกรในท้องถิ่นและติดตามฟังได้มากขึ้น ควรให้ข่าวสารในการนำเสนอรายการอยู่เสมอ เช่นเวลาที่จัด เนื้อหาในแต่ละสัปดาห์ ฯลฯ

ด้านรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตร

1. ผู้ผลิตรายการควรมุ่งเน้นผลิตรายการให้ความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งในรูปแบบสารคดี ซึ่งเป็นรายการที่ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรผู้นำชอบมากที่สุด สำหรับผู้ดำเนินรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตรนั้น เกษตรกรผู้นำชอบผู้ดำเนินรายการที่มีบุคลิกเป็นทางการ ซึ่งจะมีส่วนสนับสนุนให้ความรู้ต่าง ๆ เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่าการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ทางการเกษตรในท้องถิ่น ควรจะให้นักวิชาการเกษตรที่มีชื่อเสียงหรือมีความชำนาญในด้านต่าง ๆ เฉพาะด้านได้มีโอกาสให้ความรู้แก่เกษตรกร โดยใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์โดยตรง จะสามารถดึงดูดความสนใจของเกษตรกรได้ และจำรายละเอียดของความรู้ที่นำเสนอได้ดียิ่งขึ้น

ด้านบทความทางการเกษตรทางหนังสือพิมพ์

การนำเสนอบทความการเกษตรควรมุ่งเน้นการให้ความรู้ในรูปแบบตอบปัญหาทางการเกษตรหรือให้ความรู้เฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยละเอียด ซึ่งเกษตรกรสามารถอ่านแล้วนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงอาชีพตามสภาพท้องถิ่นได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เกษตรกรผู้นำเป็นหน่วยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งผู้เขียนถือว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่ได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน กลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำงานใกล้ชิดกับเกษตรกรอยู่เป็นประจำคือเจ้าหน้าที่ในระดับตำบล จึงควรจะศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับการให้ความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกรด้วย จะทำให้ได้แนวทางในการปรับปรุงการให้ความรู้โดยใช้วิธีสื่อมวลชนเพิ่มขึ้น

2. การศึกษาค้างนี้เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ที่ได้รับจากสื่อมวลชนถึง 3 ประเภทคือทั้งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ จึงไม่สามารถจะศึกษาได้อย่างละเอียด เนื่องจากยังขาดข้อมูลพื้นฐานที่จะใช้เป็นแนวทาง ดังนั้นการศึกษาค้างนี้จึงเป็นแนวทางหรือข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาในครั้งต่อไปได้ เช่น

2.1 การได้รับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อแต่ละประเภทโดยเฉพาะ เช่นด้านวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

2.2 ควรศึกษาเน้นความรู้ทางด้านการเกษตรในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลประโยชน์ต่ออาชีพเกษตรกรโดยส่วนรวม

เอกสารอ้างอิง

- โกเมศ อินทร์เกษ. 2528. การติดตามและประเมินผลการใช้สื่อทางไกลทางงานส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ 13. กรุงเทพมหานคร : สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- แก้กุล คุปรัตน์. 2518 โสตทัศนศึกษา. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กัลยารัตน์ อัจฉรัตน์. 2522. การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อสื่อมวลชนในหมู่ 3 ตำบลมะเกลือ อำเภอกุดชุมห่อ จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เกสรินทร์ สุทธิไสย. 2520. พฤติกรรมการสื่อสารในชนบท : การสำรวจทางรม ๗ อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรรชิต อรรถการ. 2516. โทรทัศน์การศึกษอย่างกว้างขวาง การเทคโนโลยีทางการศึกษา. พระนคร : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา, กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. 2527. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร : สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดรุณี หิรัญรักษ์. 2530. การบริหารหนังสือพิมพ์. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดิเรก ฤกษ์หุ้ย. 2524. กรมส่งเสริมการเกษตร : หลักการและวิธีการ. กรุงเทพมหานคร : สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เทพ พงษ์พานิช. 2525. หลักการส่งเสริมการเกษตร. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

ทนุ ชื่นฟูดิ. 2530. การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองหลังการทำนาของเกษตรกรบ้านแม่โจ้ ตำบลบ้านเป้า และบ้านบวทมื้อ ตำบลที่เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

ทำนอง สิงคลาณิช. 2528. แนวความคิดในการพัฒนาสื่อทางไกลเพื่อการเกษตร หน่วยที่ 15. กรุงเทพมหานคร : สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ธรรมบุญ ศิริพันธ์. 2530. ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อการแสดงบทบาทในการสื่อสารของเกษตรกรตำบล จังหวัดพัทลุง. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2524. การรับสื่อมวลชนของเกษตรกร. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, นคร ณ ลำปาง และดุขฎิ ณ ลำปาง. 2526. การศึกษาสภาพการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ ในเขต 4 อำเภอ ที่มีการชลประทานและนอกเขตชลประทาน. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่วิชาการเกษตร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิคม ทาแดง. 2529. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร : สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นำชัย ทุนผล. 2529. การตอบสนองของประชาชนที่มีต่อโครงการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นระยะที่ 2
(2526-2529) เชียงใหม่ ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการ
เกษตรแม่โจ้.

_____. 2529. วิธีการเตรียมโครงการวิจัย. เชียงใหม่. ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร,
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

บุญเลิศ ศุภติลก. 2526. "การสื่อสารโลกถึงเวลาพิจารณาตัวเองหรือยัง" ศูนย์วิจัยเพื่อ
การศึกษา. ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม-กันยายน 2526).

บุญสม วราเอกศิริ. 2529. ส่งเสริมการเกษตร หลักและวิธีการ. เชียงใหม่ : ภาควิชา
ส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

บำรุง สุขพรรณ. 2520. "บทบาทของสื่อมวลชนในการพัฒนาสังคม" ห้องสมุด. ปีที่ 4
ฉบับที่ 5-6 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2520).

_____. 2523. พฤติกรรมการรับฟังข่าวสารวิทยุกระจายเสียงและผลที่มีต่อการพัฒนาบทบาท
ศึกษาเฉพาะกรณีวิทยุกระจายเสียงกองอำนวยการกลางรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ
จังหวัดเชียงราย. กรุงเทพมหานคร : เอกสารวิจัยหมายเลข 2 สถาบันไทยคดีศึกษา,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัญญา เมฆบุตร. 2528. ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการได้รับความรู้ทางการเกษตรจาก
สื่อมวลชนในอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน.

ประสิทธิ์ ฤทธาภิรมย์. 2522. การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
ของชาวบ้านในหมู่บ้านที่มีและไม่มีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร :
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ปัญญา หิรัญรัมย์. 2527. การติดต่อสื่อสารทางการเกษตร หน่วยที่ 4. กรุงเทพมหานคร :
 สภาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พจน์ บุญเรือง. 2526. การสำรวจลักษณะการใช้สื่อกับความต้องการฝึกอบรมด้านบริการข่าว
สารเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทของหน่วยงานรัฐบาลและเอกชนในประเทศไทย.
 กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร, คณะเกษตรศาสตร์,
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (โรเนียว).

พจน์ ชุ่มศรี. 2520. การวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรในทัศนของนักส่งเสริมการเกษตร.
 (เอกสารโรเนียว)

พัชรินทร์ เทมวรรณ. 2526. การสื่อสารในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีการเรียนรู้ทางวิทยุและ
ไปรษณีย์ในรายการวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต 1. กรุงเทพมหานคร : วิทยา-
 นิพันธ์ปริญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พร เรศานนท์. 2507. การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงสำหรับเกษตรกร. พระนคร :
 สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (โรเนียว).

_____. 2520. การศึกษาปัญหาและความต้องการของเกษตรกรที่รับฟังรายการของสถานี
วิทยุมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานส่งเสริมและ
 ฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.

พรณี ช.เจนจิต. 2528. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พูนศรี กนกวิจิตร. 2527. การใช้สิ่งพิมพ์ในงานส่งเสริมการเกษตรหน่วยที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ไพโรจน์ ตีรณากุล. 2528. เทคนิคการผลิตรายการวิดีโอเทปเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มลพันธ์การพิมพ์ จำกัด.

ไพรัตน์ เดชะรินทร์. 2516. ทฤษฎีและแนวปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน. พระนคร : วัชรินทร์การพิมพ์.

มนต์ชัย มินนาทนท์. 2526. อิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อเยาวชนในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ภาควิชาสื่อสารมวลชน, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

_____. 2527. บทบาทของหนังสือพิมพ์ที่มีต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : ภาควิชาสื่อสารมวลชน, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มนัส พูนทอง. 2528. การสำรวจทรัพยากรสื่อมวลชนและสื่อท้องถิ่นในภาคเหนือตอนบน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.

วันนี ทิปรักษ์พันธ์. 2527. การใช้สื่อของอาจารย์เพื่อพัฒนาการเกษตรและชนบทของไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน (โรเนียว).

วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2528. การสื่อสารการเกษตร. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

_____. 2530. แนวความคิดพื้นฐานสื่อสารมวลชนกับการพัฒนา. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

_____. 2531. การเขียนในงานส่งเสริม. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

วัฒนา พุทธางกูรานนท์. 2524. สื่อสารมวลชนกับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วัลลภา อยู่ทอง. 2525. การยอมรับเทคโนโลยีของเกษตรกรรายได้น้อยของจังหวัดลำปางและสกลนครเน้นหนักตั้งแต่ที่เป็นวิทยุและสิ่งตีพิมพ์. พระนคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน.

สถาบันวิจัยสังคม. 2524. การนำระบบการปลูกพืชตลอดปีไปสู่เกษตรกรในภาคเหนือของประเทศไทย : ปัญหาและแนวทาง. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สมบูรณ์ ศาลยาชีวิน. 2526. จิตวิทยาเพื่อการศึกษาผู้ใหญ่เชียงใหม่. ลานนาการพิมพ์.

สมควร กวียะ. 2523. นิสัยการรับข่าวสารของประชาชนในหมู่บ้านชนบทไทย. เอกสารวิจัยหมายเลข 7, สถาบันไทยคดีศึกษา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สว่าง เติลิ่งพันธ์. 2521. ความสนใจของเกษตรกรภาคกลางต่อรายการส่งเสริมการเกษตรทางสถานีวิทยุมหาวิทยาลัยบางเขน. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขน.

สรค์รวี คธาชีวะ. 2523. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของประชาชนในท้องที่บางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เสถียร เขยประทับ. 2528. การสื่อสารและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุเมธ ภิบุญสุนิต. 2523. ปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการรับฟังรายการวิทยุประเภทต่าง ๆ ของเกษตรกรในอำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สาขาส่งเสริมการเกษตร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุพล จันทราปิตย์. 2522. ผลของวิทยุกระจายเสียงต่อผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรและผู้ประกอบอาชีพอื่น : ศึกษาเปรียบเทียบอำเภอกำแพงแสน อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพมหานคร : ผลงานวิจัยสำนักส่งเสริมและฝึกอบรม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน.

สำนักงานอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. 2531. เอกสารบรรยายสรุปประจำปี 2531. (โรเนียวไม่ระบุหน้า).

สำนักงานเกษตรอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. 2530. เอกสารบรรยายสรุปประจำปี 2531. (ไม่ระบุหน้า).

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกัฏฐมนตรี. 2529. รายงานการสำรวจการอ่านหนังสือพิมพ์ 2527. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2521. การศึกษามหาบทของ
สื่อมวลชนต่อการศึกษาของชาวบ้าน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เจริญผล.

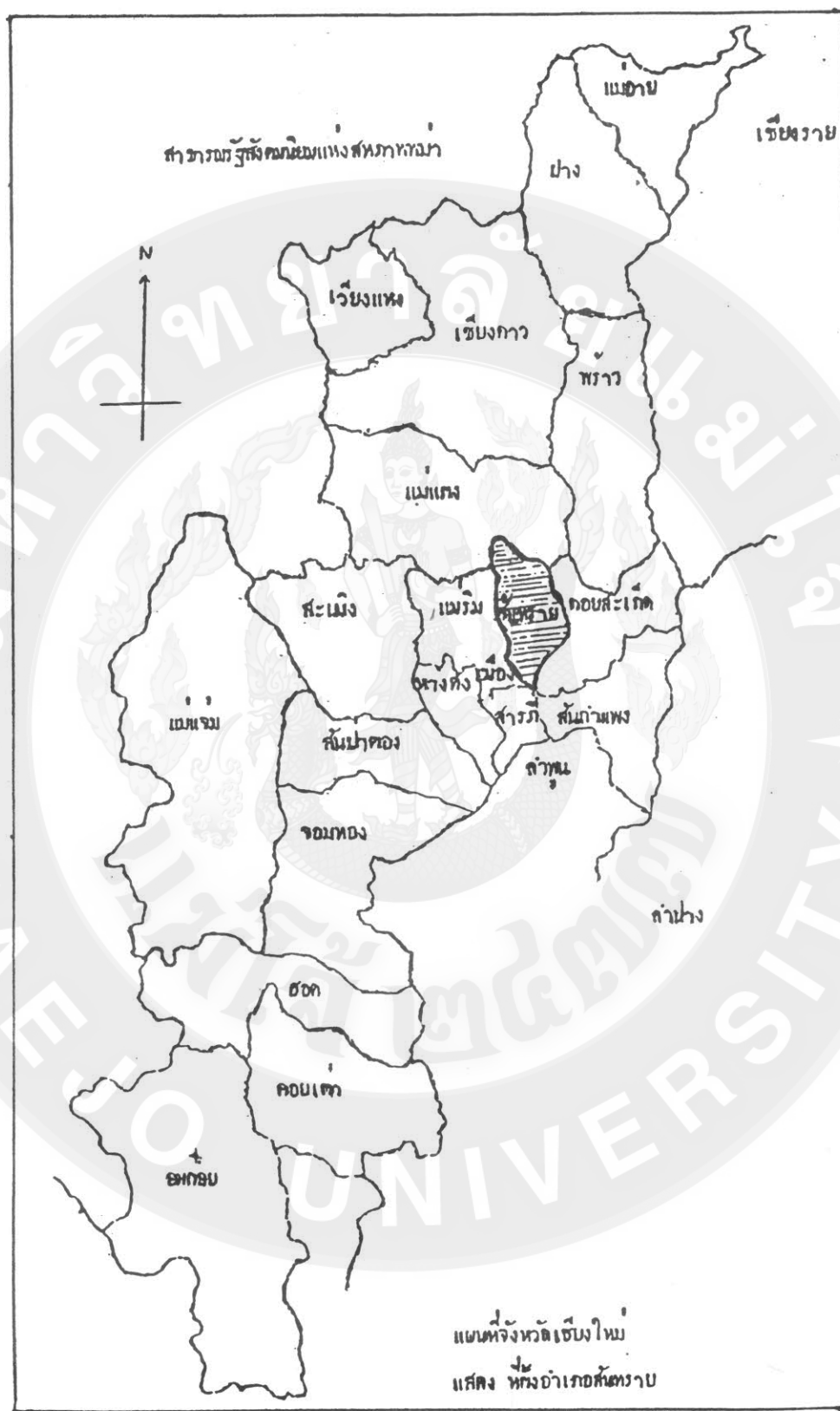
อุฬาร เนื่องจำนงค์. 2520. สื่อมวลชนวิทยุและโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร : อักษรนิเทศ.

อุดม จุฬวรรณ์. 2527. การใช้สื่อทางไกลของงานส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ 5. กรุงเทพมหานคร : สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

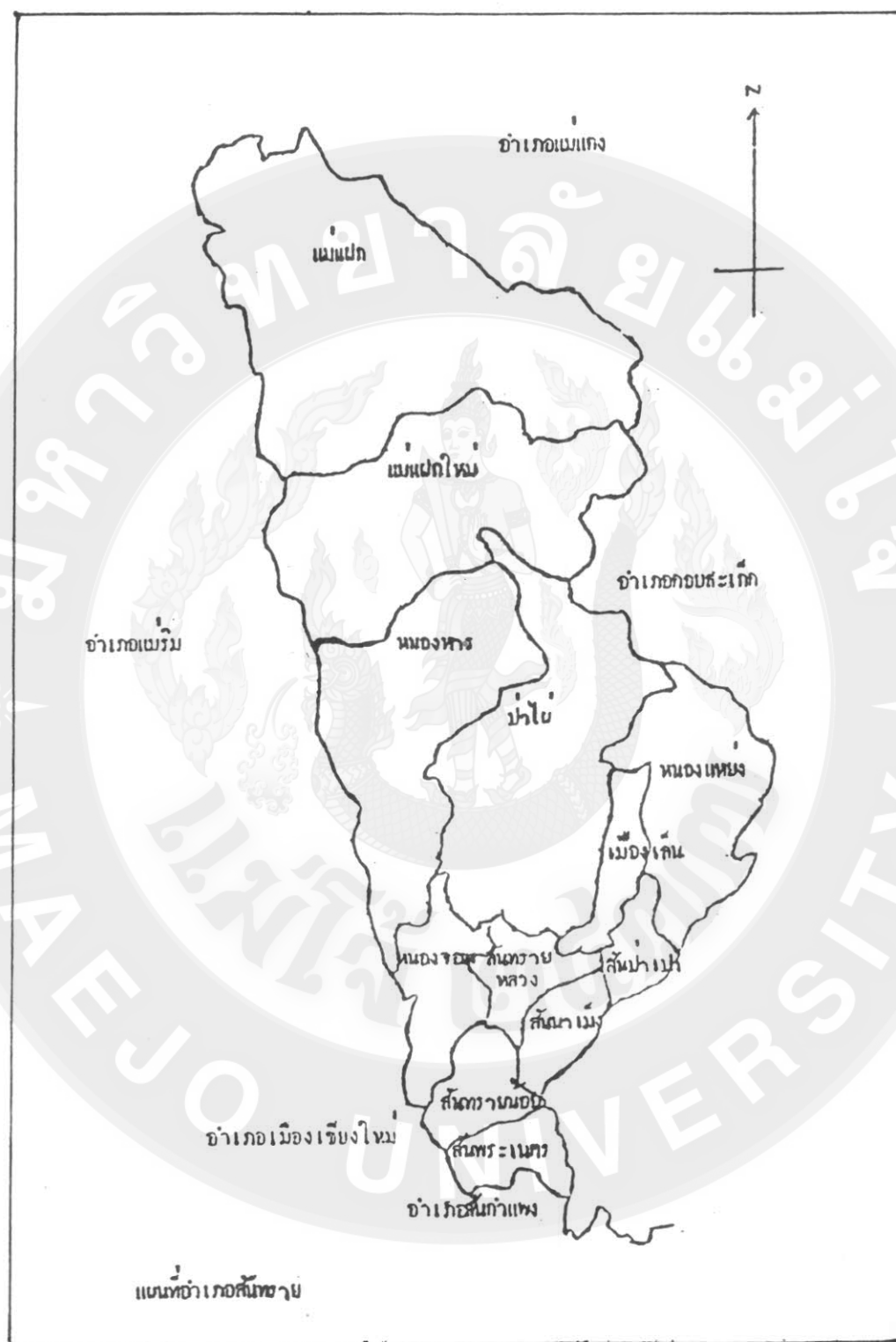

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดเชียงใหม่ แสดงที่ตั้งอำเภอสันทราย

ภาพที่ 2 แผนที่อำเภอสังขาราย แสดงที่ตั้ง 12 ตำบล ของอำเภอสังขาราย จังหวัดเชียงใหม่

ภาคผนวก ข.

ที่ ทม 1603.5/106

ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้

ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย

จังหวัดเชียงใหม่ 50290

กันยายน 2532

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน

ด้วยนางสาวพรนิมล ปิยะพันธุ์ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ ปัจจุบันกำลังทำการวิจัยเพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญา เรื่อง
ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการรับความรู้ทางการ
เกษตรจากสื่อมวลชน โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการรับความ
รู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน

ภาควิชาส่งเสริมการเกษตรจึงขอความร่วมมือจากท่านช่วยอำนวยความสะดวกในการ
กรอกแบบสอบถามของเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้านของท่าน โดยมีรายละเอียดตามที่แนบมาด้วยแล้ว
เพื่อจะได้นำข้อมูลไปประกอบการวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ดังกล่าวด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายนำชัย ทุนผล)

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมการเกษตร

ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร

โทร. 244858-60 ต่อ 106

ภาคผนวก ค.

แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์นี้เป็นแบบสัมภาษณ์เกษตรกรผู้นำในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการศึกษา "ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการรับความรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน" ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท สาขาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้

หมู่ที่.....

เลขที่แบบสัมภาษณ์..... รหัสคอมพิวเตอร์

1 2 3
○ ○ ○

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้นำ

1. เพศ

○ 4

1.1 (.....) ชาย

1.2 (.....) หญิง

2. อายุ..... ปี

○ 5 ○ 6

3. ท่านจบการศึกษาในระดับไหน ○ 7

3.1 (.....) ไม่ได้เรียนหนังสือ

3.2 (.....) จบต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3.3 (.....) จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

3.4 (.....) จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7

3.5 (.....) จบชั้น ม.1-ม.6 (หรือ ม.ศ.1-3)

3.6 (.....) สูงกว่าข้อ 3.5 (โปรดระบุ.....)

4. จำนวนที่ดินที่ท่านทำการเกษตรทั้งหมด ☐ 8

- 4.1 (.....) ต่ำกว่า 5 ไร่
 4.2 (.....) 6 - 10 ไร่
 4.3 (.....) 11 - 15 ไร่
 4.4 (.....) 16 - 20 ไร่
 4.5 (.....) มากกว่า 20 ไร่ (โปรดระบุ.....)

5. รายได้ของครอบครัวในปีที่แล้ว (ประมาณ).....บาท ☐ 9 ☐ 10 ☐ 11 ☐ 12 ☐ 13 ☐ 14

(.....) ข้าว	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) มันฝรั่ง	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) ยาสูบ	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) ถั่วเหลือง	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) ลำไย	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) ลิ้นจี่	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) มะม่วง	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) เลี้ยงสัตว์	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) รับจ้าง	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) ค้าขาย	ขายได้เงินประมาณ.....บาท
(.....) อื่น ๆ ระบุ.....	ได้เงินประมาณ.....บาท

6. สถานการณ์ถือครองที่ทำกรเกษตร ☐ 15

1.ของตนเอง
2.ผู้อื่นให้ทำเปล่า
3.เช่า
4.ของตนเองและเช่า
5.ของตนเองและผู้อื่นให้ทำเปล่า
6.ของตนเอง เช่า ผู้อื่นให้ทำเปล่า

7. ท่านใช้สินเชื่อหรือไม่

☐16

1.ใช่

2.ไม่ใช่

8. แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

1.ธ.ก.ส.

☐17

2.สหกรณ์

☐18

3.กลุ่มเกษตรกร

☐19

4.ญาติพี่น้อง

☐20

5.เพื่อนบ้าน

☐21

6.อื่น ๆ (โปรดระบุ.....)

☐22

9. ท่านใช้สินเชื่อเพื่อใช้ในกิจการใดบ้าง

☐23

1. (.....) ลงทุนทางการเกษตร

2. (.....) ใช้ในกิจกรรมนอกการเกษตร

10. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใดบ้าง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) กลุ่มเกษตรกร

☐24

2. (.....) กลุ่มสหกรณ์

☐25

3. (.....) กลุ่มของ ธ.ก.ส.

☐26

4. (.....) กลุ่มอื่น ๆ ระบุ.....

☐27

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการรับฟังรายการวิทยุทางการเกษตร

11. ในครัวเรือนของท่านมีวิทยุใช้หรือไม่ ☐ 28
1. (.....) มี
 2. (.....) ไม่มี
12. ท่านเคยฟังรายการวิทยุทางการเกษตรหรือไม่ ☐ 29
1. (.....) เคย
 2. (.....) ไม่เคย (ถ้าตอบไม่เคยให้ข้ามไปตอบข้อ 26 เป็นต้นไป)
13. สถานที่ที่ท่านฟังวิทยุทางการเกษตร (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)
1. (.....) ที่บ้านของท่าน ☐ 30
 2. (.....) บ้านเพื่อน ญาติ ☐ 31
 3. (.....) อื่น ๆ ระบุ..... ☐ 32
14. ท่านเคยฟังรายการวิทยุทางการเกษตรรายการใดบ้าง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)
รายการวิทยุ	จากสถานีวิทยุ	
1. (.....) เพื่อนเกษตรกร	วปถ. 2	☐ 33
2. (.....) ตลาดกลางการเกษตร	รต.หนองฮ่อ	☐ 34
3. (.....) เกษตรนารู้	มก. เชียงใหม่	☐ 35
4. (.....) เพื่อนเกษตรกร	มก. เชียงใหม่	☐ 36
5. (.....) รักเกษตรกร	มก. เชียงใหม่	☐ 37
6. (.....) เพลินเพลงกับเกษตรกร	มก. เชียงใหม่	☐ 38
7. (.....) อื่น ๆ ระบุ.....		☐ 39

15. จากข้อ 14 โปรดระบุรายการวิทยุทางการเกษตรที่ท่านชอบมากที่สุดพร้อมเหตุผล

รายการ..... ☐ 40 เหตุผล.....

16. ท่านคิดว่าความยาวของรายการวิทยุทางการเกษตรที่เหมาะสมในการฟังของท่านควรเป็น

1. (.....) 15 นาที	4. (.....) 60 นาที	☐ 41
2. (.....) 30 นาที	5. (.....) อื่น ๆ ระบุ.....	
3. (.....) 45 นาที		

17. ท่านคิดว่ารายการวิทยุทางการเกษตรให้ความรู้ใหม่อย่างกว้างขวางมากขึ้นหรือไม่

1. (.....) ใช่
2. (.....) ไม่ใช่ ☐ 42

18. จากการฟังรายการวิทยุทางการเกษตรทำให้ท่านสนใจหาความรู้เพิ่มเติมหรือไม่

1. (.....) สนใจ (ตอบข้อ 19)
2. (.....) ไม่สนใจ (ไม่ต้องตอบข้อ 19) ☐ 43

19. ท่านสนใจหาความรู้เพิ่มเติมจากที่ไหน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) ติดต่อกับผู้จัดรายการวิทยุทางการเกษตร ☐ 44
2. (.....) ปรึกษาเกษตรตำบล ☐ 45
3. (.....) พูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ☐ 46
4. (.....) บุคคลอื่น ๆ โปรดระบุ..... ☐ 47

20. ท่านเคยนำความรู้ที่ได้ฟังจากรายการวิทยุทางการเกษตรไปทดลองปฏิบัติขนาดเล็ก ๆ ใน
กิจการของท่านหรือไม่

1. (.....) เคย ถ้าเคยท่านทดลอง 2. (.....) ไม่เคย ☐ 48

ในเรื่องใดบ้าง (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.1 (.....) การใช้ปุ๋ย ☐ 49
1.2 (.....) การปรับปรุงดิน ☐ 50
1.3 (.....) การป้องกันกำจัดศัตรูพืช ☐ 51
1.4 (.....) โรคและการป้องกันกำจัดโรค ☐ 52
1.5 (.....) การปลูกพืช ☐ 53
1.6 (.....) การเลี้ยงสัตว์ ☐ 54
1.7 (.....) อื่น ๆ ระบุ..... ☐ 55

21. ท่านเคยนำความรู้จากการฟังรายการวิทยุทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุง
อาชีพของท่านหรือไม่

1. (.....) เคย ☐ 56
2. (.....) ไม่เคย ถ้าไม่เคย เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
2.1 (.....) จำรายละเอียดไม่ได้ ☐ 57
2.2 (.....) ยากเกินไป ☐ 58
2.3 (.....) ไม่กล้าเสี่ยงกลัวผิดพลาด ☐ 59
2.4 (.....) ไม่ตรงกับอาชีพของท่าน ☐ 60
2.5 (.....) ต้องลงทุนสูง ☐ 61
2.6 (.....) ไม่เหมาะกับสภาพหมู่บ้าน ☐ 62

22. ท่านเคยนำความรู้ที่ได้รับฟังจากวิทยุทางการเกษตรไปพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรหรือไม่

1. (.....) เคย
2. (.....) ไม่เคย ☐ 63

23. ท่านมีปัญหาในการรับฟังรายการวิทยุทางการเกษตรอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) ผู้จัดพูดเร็วเกินไป ☐ 64
2. (.....) ฟังไม่ชัดเจน ☐ 65
3. (.....) ไม่มีเวลาฟัง ☐ 66
4. (.....) ไม่มีวิทยุเป็นของตนเอง ☐ 67
5. (.....) รายการสั้นเกินไปไม่เข้าใจเนื้อหา ☐ 68
6. (.....) ไม่มีปัญหา ☐ 69
7. (.....) อื่น ๆ (โปรดระบุ.....) ☐ 70

24. ท่านชอบฟังรายการวิทยุทางการเกษตรแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) พูดคนเดียวตลอดรายการ ☐ 71
2. (.....) พูดสนทนาทางการเกษตร 2 คน ☐ 72
3. (.....) สัมภาษณ์คนดังทางการเกษตร ☐ 73
4. (.....) ตอบปัญหาทางการเกษตร ☐ 74
5. (.....) ละครทางการเกษตร ☐ 75
6. (.....) ละครสลับการให้ความรู้ทางการเกษตร ☐ 76
7. (.....) เพลงประกอบการให้ความรู้ทางการเกษตร ☐ 77
8. (.....) รายการข่าวเกษตร ☐ 78
9. (.....) หลาย ๆ อย่างที่กล่าวมารวมกัน ☐ 79

25. ท่านชอบผู้จัดรายการวิทยุทางการเกษตรแบบใด ☐ 80

1. (.....) พูดภาษาท้องถิ่น
2. (.....) ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์มาก ๆ
3. (.....) พูดคุยเป็นกันเองกับท่าน
4. (.....) พูดคุยเป็นกันเองและให้ความรู้มาก ๆ

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการได้ชมรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร

26. ในครอบครัวของท่านมีเครื่องรับโทรทัศน์หรือไม่

1. (.....) มี

2. (.....) ไม่มี

☐ 81

27. ท่านเคยดูรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรหรือไม่

1. (.....) เคย

☐ 82

2. (.....) ไม่เคย (ถ้าตอบไม่เคยให้ข้ามไปตอบข้อ 41 เป็นต้นไป)

28. ท่านดูรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรจากที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) บ้านของท่าน

☐ 83

2. (.....) บ้านเพื่อน ญาติ

☐ 84

3. (.....) อื่น ๆ ระบุ.....

☐ 85

29. ท่านดูรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรรายการใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

รายการ	สถานี	
1. (.....) ข่าวเกษตรกร	ช่อง 7	☐ 86
2. (.....) บ้านทุ่งพัฒนา	ช่อง 7	☐ 87
3. (.....) ข่าวเกษตรกร	ช่อง 5	☐ 88
4. (.....) เกษตรเศรษฐกิจ	ช่อง 3	☐ 89
5. (.....) 1 นาที ของเกษตรกร	ช่อง 9	☐ 90
6. (.....) ดินดำน้ำชุ่ม	ช่อง 11	☐ 91
7. (.....) ข่าวเกษตรกร	ช่อง 11	☐ 92
8. (.....) รายการอื่น ๆ ระบุ.....		☐ 93

30. จากข้อ 30 โปรดระบุนายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่ท่านชอบมากที่สุดพร้อมด้วยเหตุผล
รายการ..... ☐ 94 เหตุผล.....

31. ท่านคิดว่าความยาวของรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรที่เหมาะสมในการดูของท่านควรเป็น

1. (.....) 15 นาที	4. (.....) 60 นาที
2. (.....) 30 นาที	5. (.....) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
3. (.....) 45 นาที	☐ 95

32. ท่านคิดว่ารายการโทรทัศน์ทางการเกษตรให้ความรู้ใหม่ ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้นใช่หรือไม่

1. (.....) ใช่	☐ 96
2. (.....) ไม่ใช่	

33. หลังจากดูรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรทำให้ท่านสนใจหาความรู้เพิ่มเติมหรือไม่

1. (.....) สนใจ (ตอบข้อ 34)	☐ 97
2. (.....) ไม่สนใจ (ไม่ต้องตอบข้อ 34)	

34. ท่านสนใจหาความรู้เพิ่มเติมจากที่ใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) ติดต่อกับผู้จัดรายการโทรทัศน์ทางการเกษตร	☐ 98
2. (.....) ปรึกษาเกษตรตำบล	☐ 99
3. (.....) พูดคุยกับเพื่อนเกษตรกร	☐ 100
4. (.....) บุคคลอื่น ๆ โปรดระบุ.....	☐ 101

35. ท่านเคยนำความรู้ที่ได้จากการดูโทรทัศน์ทางการเกษตรไปลองทำเล็ก ๆ ในกิจการของท่านหรือไม่

1. (.....) เคย ถ้าเคยท่านทดลองทำ ☐ 102 2. (.....) ไม่เคย
เรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) การใช้ปุ๋ย ☐ 103
2. (.....) การปรับปรุงดิน ☐ 104
3. (.....) การป้องกันกำจัดศัตรูพืช ☐ 105
4. (.....) โรคและการป้องกันโรค ☐ 106
5. (.....) การปลูกพืช ☐ 107
6. (.....) การเลี้ยงสัตว์ ☐ 108
7. (.....) อื่น ๆ ระบุ..... ☐ 109

36. ท่านเคยนำความรู้ที่ได้จากการดูโทรทัศน์ทางการเกษตรไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงอาชีพของท่านหรือไม่

1. (.....) เคย
2. (.....) ไม่เคย เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ 110
2.1 (.....) จำรายละเอียดไม่ได้ ☐ 111
2.2 (.....) ยากเกินไป ☐ 112
2.3 (.....) ไม่กล้าเสี่ยงกลัวผิดพลาด ☐ 113
2.4 (.....) ไม่ตรงกับอาชีพของท่าน ☐ 114
2.5 (.....) ต้องลงทุนสูง ☐ 115
2.6 (.....) ไม่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้าน ☐ 116

37. ท่านเคยนำความรู้ที่ได้จากการดูรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรไปพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรหรือไม่

1. (.....) เคย ☐ 117
2. (.....) ไม่เคย

38. ท่านมีปัญหาในการดูรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) ดูภาพไม่ชัดเจน
2. (.....) ไม่มีโทรทัศน์เป็นของตนเอง ไปดูบ้านคนอื่น ☐ 118
3. (.....) ไม่มีเวลาดู ☐ 119
4. (.....) รายการโทรทัศน์สั้นเกินไปจับใจความไม่ได้ ☐ 120
5. (.....) ไม่มีปัญหา ☐ 121

39. ท่านชอบรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรแบบใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) บรรยายความรู้ประกอบภาพ ☐ 122
2. (.....) สันทนาพูดคุยทางการเกษตร 2 คน ☐ 123
3. (.....) พูดคุยความรู้ทางการเกษตรหลายคน ☐ 124
4. (.....) สัมภาษณ์คนดังด้านการเกษตร ☐ 125
5. (.....) ตอบปัญหาการเกษตร ☐ 126
6. (.....) ละครแทรกความรู้เป็นตอน ๆ ☐ 127
7. (.....) ละครสลับกับการพูดคุยและมีภาพประกอบ ☐ 128
8. (.....) รายการสาริตทางการเกษตร ☐ 129
9. (.....) รายการข่าว ☐ 130

40. ท่านชอบผู้ดำเนินรายการโทรทัศน์ทางการเกษตรแบบใด

1. (.....) พูดภาษาท้องถิ่น ☐ 131
2. (.....) พูดให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์มาก ๆ
3. (.....) พูดคุยเป็นกันเองกับทุกคน
4. (.....) พูดคุยเป็นกันเองและให้ความรู้มาก

ตอนที่ 4 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำต่อการอ่านบทความทางการเกษตร
จากหนังสือพิมพ์

41. ท่านเคยอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์หรือไม่

1. (.....) เคย

2. (.....) ไม่เคย

☐ 132

42. ท่านเคยอ่านบทความทางการเกษตรในหนังสือพิมพ์จากที่ใด (ระบุได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) ซื้ออ่านเองที่บ้าน

☐ 133

2. (.....) อ่านจากที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน

☐ 134

3. (.....) อื่น ๆ ระบุ.....

☐ 135

43. ท่านอ่านบทความทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

☐ 136

2. (.....) หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์

☐ 137

3. (.....) หนังสือพิมพ์เดลินิวส์

☐ 138

4. (.....) อื่น ๆ ระบุ.....

☐ 139

44. จากข้อ 43 ชื่อหนังสือพิมพ์ที่ท่านชอบอ่านบทความทางการเกษตรมากที่สุดพร้อมด้วยเหตุผล
หนังสือพิมพ์..... ☐ 140 เหตุผล.....

45. จากการอ่านความรู้ทางการเกษตรจากหนังสือพิมพ์ทำให้ท่านมีความรู้ใหม่ ๆ อย่างกว้าง
ขวางหรือไม่

1. (.....) ใช่

2. (.....) ไม่ใช่

☐ 141

46. หลังอ่านหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับการเกษตรแล้วท่านสนใจหาความรู้เพิ่มเติมจากที่ใดบ้าง

(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) ติดต่อนายที่สำนักงานหนังสือพิมพ์รายวัน 142
2. (.....) พูดคุยกับเกษตรตำบล ☐ 143
3. (.....) พูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรด้วยกัน ☐ 144
4. (.....) ไม่สนใจหาความรู้เพิ่มเติมเลย ☐ 145

47. ท่านเคยนำความรู้ที่ได้จากการอ่านหนังสือพิมพ์รายการเกษตรไปทดลองทำเล็ก ๆ ในกิจการของท่านหรือไม่

1. (.....) เคย เรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) 2. (.....) ไม่เคย 146

- 1.1 (.....) การใช้ปุ๋ย ☐ 147
- 1.2 (.....) การปรับปรุงดิน ☐ 148
- 1.3 (.....) การป้องกันกำจัดศัตรูพืช ☐ 149
- 1.4 (.....) โรคและการป้องกันโรค ☐ 150
- 1.5 (.....) การปลูกพืช ☐ 151
- 1.6 (.....) การเลี้ยงสัตว์ ☐ 152
- 1.7 (.....) อื่น ๆ ระบุ..... ☐ 153

48. ท่านเคยนำความรู้ที่ได้จากการอ่านหนังสือพิมพ์ไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงอาชีพของท่านหรือไม่

1. (.....) เคย ☐ 154
2. (.....) ไม่เคย เพราะ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 2.1 (.....) จำรายละเอียดไม่ได้ ☐ 155
- 2.2 (.....) ยากเกินไป ☐ 156
- 2.3 (.....) ไม่กล้าเสี่ยงกลัวผิดพลาด ☐ 157
- 2.4 (.....) ไม่ตรงกับอาชีพของท่าน ☐ 158
- 2.5 (.....) ต้องลงทุนสูง ☐ 159
- 2.6 (.....) ไม่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้าน ☐ 160

49. ท่านเคยเฝ้าความรู้ที่ได้จากการอ่านหนังสือพิมพ์ไปพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรหรือไม่

1. (.....) เคย

2. (.....) ไม่เคย

☐ 161

50. ท่านมีปัญหาในการอ่านหนังสือพิมพ์อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) หาซื้อลำบาก หาอ่านยาก

☐ 162

2. (.....) อ่านแล้วไม่เข้าใจ

☐ 163

3. (.....) ไม่มีเวลาอ่าน

☐ 164

4. (.....) ไม่มีปัญหา

☐ 165

51. บทความรู้ทางการเกษตรต่อไปนี้ท่านชอบอ่านแบบไหน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. (.....) ตอบปัญหาทางการเกษตร

☐ 166

2. (.....) เสนอแนะความรู้และปัญหาการเกษตร

☐ 167

3. (.....) บรรยายเรื่องราวอย่างละเอียดพอ

☐ 168

4. (.....) ชักชวนให้ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

☐ 169

5. (.....) สัมภาษณ์คนดังทางการเกษตร

☐ 170

ภาคผนวก ง.

ภาคผนวก

รายชื่อสถานีและรายการวิทยุการเกษตร ปี พ.ศ. 2531

ชื่อสถานี	รายการ	วัน	เวลา	ความถี่
1. สถานีวิทยุ ปชส. เชียงใหม่	สารระเกษตร	อาทิตย์	11.30-12.00	93.25 1584
	ยุวเกษตรกร	อาทิตย์	08.30-09.30	
	เศรษฐกิจบ้านไร่	จันทร์	17.30-18.30	
	ธกส. พบเกษตรกร	เสาร์	16.45-17.00	
2. สถานีวิทยุ ทอ. เชียงใหม่	แม่ใจสัมพันธ์	เสาร์	19.30-20.00	102.5
	สารคดีทางการเกษตร (ธกส.)	ทุกวัน	21.45-22.00	
	ผลิตโดย ธกส.			
3. สถานีวิทยุ วปอ. 2 เชียงใหม่	เพื่อนเกษตรกร	ทุกวัน	16.30-17.00	738
4. สถานีวิทยุ สวพ. เชียงใหม่				
5. สถานีวิทยุ ทบ. 3 สน เชียงใหม่	อยู่ดีมีสุข	ทุกวัน	18.15-18.45	101.5
6. สถานีวิทยุ รด. เชียงใหม่	ตลาดกลางการเกษตร		05.10-05.40	11.52
7. สถานีวิทยุ สสส. เชียงใหม่	แม่ใจสัมพันธ์	ทุกวันพฤหัสบดี	18.15-18.45	105.75
8. สถานีวิทยุสื่อสารมวลชน มช.	วิทยาศาสตร์การเกษตร	ทุกวันพฤหัสบดี	13.40-13.55	100
9. สถานีวิทยุ ปชส. ลำพูน	ส่งเสริมการเกษตร	ทุกวันพฤหัสบดี	18.30-19.00	95.5

ชื่อสถานที่	รายการ	วัน	เวลา	ความถี่
10. สถาบันวิทยุ มก. เชียงใหม่	เกษตรนาฏ	ทุกวัน	08.05-08.30	675
	เพื่อชีวิตที่คั่น	ทุกวัน	11.0-11.25	675
	เล่าขาน	จันทร์, พุธ, ศุกร์	12.00-12.20	675
	เพื่อนเกษตรกร	จันทร์-ศุกร์	18.35-19.00	
	รักเกษตรกร	จันทร์-ศุกร์	19.30-19.55	
	คุยข้างไร่	จันทร์-ศุกร์	21.30-22.00	
	บทความทางการเกษตร	จันทร์-ศุกร์	22.00-22.30	
	บทความทางการเกษตร	จันทร์-ศุกร์	22.30-24.00	
	แม่บ้านเกษตรกร	อาทิตย์	08.35-09.00	
	เพื่อชีวิตที่คั่น	อาทิตย์	12.00-12.30	
	เพลงเพลงกับเกษตรกร	อาทิตย์	19.35-20.00	
	ศูนย์ข้อมูลเพื่อพัฒนาอาชีพ-			
	การเกษตร	เสาร์	21.00-22.00	
	ธกส. พบเกษตรกร	เสาร์	05.45-06.25	
	สรุปข่าวธุรกิจการเกษตร	เสาร์	06.00-07.00	
	จักรวาลการเกษตรคุยกัน-			
	วันเสาร์	เสาร์	08.05-09.00	

รายชื่อหนังสือพิมพ์ ปี พ.ศ. 2531

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจังหวัดเชียงใหม่

1. หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์
2. หนังสือพิมพ์ถิ่นไทย
3. หนังสือพิมพ์แนวใหม่
4. หนังสือพิมพ์ข่าวสยาม
5. หนังสือพิมพ์ตะวันเหนือ
6. หนังสือพิมพ์นักข่าว
7. หนังสือพิมพ์ข่าวธุรกิจ
8. หนังสือพิมพ์ประชากร
9. หนังสือพิมพ์จามะเทวี
10. หนังสือพิมพ์มวลงชน

หนังสือพิมพ์ส่วนกลางจังหวัดเชียงใหม่

1. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
2. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
3. หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์
4. หนังสือพิมพ์ข่าวสด
5. หนังสือพิมพ์เดลินิวส์
6. หนังสือพิมพ์เดอะเนชั่น

รายชื่อสถานีและรายการวิทยุโทรทัศน์การเกษตร ปี พ.ศ. 2531

สถานี	รายการ	วัน	เวลา
สถานีโทรทัศน์ช่อง 7	ข่าวเกษตรกร	ทุกวัน	07.00-07.30
	บ้านทุ่งพัฒนา	ทุกวัน	06.30-06.45
สถานีโทรทัศน์ช่อง 5	สังคัมร่วมไม้	ทุกวันจันทร์สัปดาห์ 1,3	17.30-18.00
	เศรษฐกิจน่ารู้	ทุกวันเสาร์	18.30
	ขบวนการแก้จน	ทุกวัน	หลังข่าว
สถานีโทรทัศน์ช่อง 3	เกษตรเศรษฐกิจ	ทุกวัน	07.10-07.20
	ขบวนการแก้จน	ทุกวัน	07.25
สถานีโทรทัศน์ช่อง 9	1 นาฬิกาของเกษตรกร	ทุกวัน	หลังข่าว 07.30

สถานี	รายการ	วัน	เวลา
สถานีโทรทัศน์ช่อง 11	เกษตรปริทัศน์ (ผลิตโดย สนง.ส่งเสริมการเกษตร)	ทุกวันพฤหัสบดี	21.00
	11 คำ (ดินดำน้ำชุ่ม) เพื่อนคู่คิด (ผลิตโดยธนาคารกรุงเทพ)	ทุกวัน	07.15
	ข่าวเกษตรกร	ทุกวัน	06.30-07.00
สถานีโทรทัศน์ช่อง 8	เกษตรสาร	เสาร์แรกของเดือน	07.18
ลำปาง	หากินบนถิ่นเหนือ (สนง. เกษตรภาคเหนือ)	อาทิตย์ที่สองของเดือนมิถุนายน	08.00

ภาคผนวก จ.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ สกุล : นางสาวพรนิมล ปิยะพันธุ์
- วัน เดือน ปีเกิด : 21 ธันวาคม 2504
- จังหวัด : สงขลา
- วุฒิการศึกษา :
- มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวนารีย์เฉลิม จังหวัดสงขลา
 - ประโยควิชาชีพ (เกษตรกรรม) วิทยาลัยเกษตรกรรมสงขลา อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา (2524)
 - ประโยควิชาชีพชั้นสูง (เกษตรกรรม) วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขตเกษตรนครศรีธรรมราช อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช (2526)
 - เทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ (2528)
 - เทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร) สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ เชียงใหม่ (2533)
- ประวัติการทำงาน :
- เลขาธิการชมรมส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (2528)
 - เภรณัติก ชมรมบัณฑิตอาสา สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ (2529)
 - ผู้สื่อข่าว สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดเชียงใหม่ (2530)
 - เจ้าหน้าที่ฝึกอบรมและประชาสัมพันธ์ โครงการพัฒนาที่สูงดอยเวียงผา (2531)
 - เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โครงการพัฒนาที่สูงดอยเวียงผา (2532)
- ผลงานทางวิชาการ :
- วิทยานิพนธ์เรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้นำ ต่อการรับรู้ทางการเกษตรจากสื่อมวลชน อำเภอสนทราย จังหวัดเชียงใหม่